

Suvi Kukkonen

Pro Futura Europa

Euroopan Kulttuurisäätiön Suomen Osasto 40 vuotta

Suvi Kukkonen

Pro Futura Europa

Euroopan Kulttuurisäätiön Suomen Osasto 40 vuotta

european cultural foundation network
finland | euroopan kulttuurisäätiön suomen osasto

Author: *Suvi Kukkonen*

Photos: *s. 25 Arktikum, s. 30 Helsingin Sanomat 17.5.1986, s. 76 Cantores Minores, kuvaaja Olavi Lindblad, s. 79 Suvi Kukkonen, s. 81 Matti Karjanoja, s. 84 Martti Häikiö, s. 87 Hillervo Leskinen, s. 90 Wilma Hurskainen, s. 97 Suomen Pankki, kuvaaja Milka Alanen*

Layout: *Sanna Skants*

Published by
European Cultural Foundation Network Finland
P. O. Box 184
00101 Helsinki, Finland
www.eurocult.fi

Printed by

ISBN: 978-951-8932-21-2

Juhlavuotemme toimintaa ja 40-vuotishistoriateoksemme kirjoittamista ja julkaisua ovat tukeneet:

Aue-Säätiö / Helsinki

HYY Yhtymä

Jane ja Aatos Erkon säätiö

Jenny ja Antti Wihurin rahasto

Niilo Helanderin säätiö

Stora Enso Oyj

Svenska kulturfonden

Tapiola-ryhmä

TS-Yhtymä Oyj

Ulkoasiainministeriö

Veikkaus Oy

Sisällysluettelo

Esipuhe

Puheenjohtaja Sinikka Salo 7

Johdanto

9

Euroopan Kulttuurisäätiö / European Cultural Foundation

11

EKSON toiminta vuosina 1969–2009

15

1970-luku: Tulevaisuus tähtäimessä

17

Kansainvälinen lasten piirustuskilpailu: Eurooppa 2000 – Parempi Eurooppa

19

Tulevaisuuden Eurooppa

21

1980-luku: Arktista energiaa

23

Arktinen keskus

24

Europe Today -seminaari- ja esitelmäsarja

30

Suomen Osasto kulttuurikentällä

33

1990-luku: Mukaan yhdyttyään Eurooppaan

35

Suuntana Baltia

35

Eurooppa koulussa – Kimpassa Euroopassa

37

Juhlavuosi 1994

39

Eurooppalaisia seminaareja

41

Eurooppalaiseen yhteistyöhön

45

Eurooppa ja Euroopan Kulttuurisäätiö uuden ajan kynnyksellä

49

2000-luku: Monikulttuurinen Eurooppa

51

Nuoret eurooppalaiset

52

Sivistystä etsimässä

54

Kohteena kielet

56

Matkalla maakuntiin

57

Ajankohtaisia aiheita

61

Suomen Osasto vuonna 2009 – EKSO 40 vuotta

64

Euroopan Kulttuurisäätiön Suomen Osaston talous	67
Alku aina hankalaa	68
Romahduksesta uuteen nousuun	70
EKSossa toimineiden haastatteluja	73
Pirkko Vahervuori – Suomen Osaston voimanainen	74
Pirkko-Leena Otonkoski	76
Sirkka Lassila	79
Mikko Karjanoja	81
Matti Klinge	84
Jouko K. Leskinen	87
Ilkka Niiniluoto	90
Laura Kolbe	93
Sinikka Salo	97
Liitteet	101
Lähteet ja kirjallisuus	107
Sammanfattning	109
Summary	113

Historiikissa käytettyjä lyhenteitä:

EKSO	= Euroopan Kulttuurisäätiön Suomen Osasto
ECF	= European Cultural Foundation
TK	= toimintakertomus
HK	= hallituksen kokous
HS	= Helsingin Sanomat

Esipuhe

Euroopan Kulttuurisäätiön Suomen Osasto ry:n 40-vuotisen toiminnan aikana Eurooppa on merkittävästi muuttunut. Ensimmäiset kaksikymmentä vuotta yhdistyksemme toimi kylmän sodan leimaamissa oloissa, joissa yhdistyksen tärkeä tehtävä oli ylläpitää länsieurooppalaisia kulttuurisuhteita virallisen Suomen kulttuuriyhteistyön suuntautuessa korostetusti Pohjoismaihin ja Neuvostoliittoon. Keskusteluilla, seminaareilla ja tapahtumilla, menemällä mukaan yleiseurooppalaisiin hankkeisiin toteutettiin emosäätiön ajatusta ”Ellemme voi yhdentyä poliittisesti, yhtykäämme edes kulttuurisesti”.

Kun Eurooppa sitten avautui ja Suomi saattoi mennä mukaan Euroopan yhdentymiseen, yhdistyksemme oli aktiivisesti mukana kansalaiskeskustelussa tukemassa EU-jäsenyyttä muistuttamalla, että Eurooppa ei ole pelkästään taloutta ja politiikkaa. Sen monikulttuurisen pohjan ymmärtäminen ja tiedostaminen on välttämätöntä myös taloudelliselle ja poliittiselle yhdentymiselle.

Kaikkina vuosikymmeninä yhdistyksemme toiminta-ajatuksena on ollut aktivoida ja ylläpitää kansalaiskeskustelua eurooppalaisesta kulttuurista ja näin edistää eurooppalaisen identiteetin ja elämänmuodon tunnistamista myös suomalaisen identiteetin juurissa.

Nykyään kulttuurin tärkeä merkitys yhdentävänä tekijänä ymmärretään. Se nähdään välttämättömänä Euroopan rakentamisen voimana. Euroopan Kulttuurisäätiön Suomen Osasto ry:n tavoitteena on olla mukana tässä rakennustyössä vatedeskin luomalla kulttuurisen kansalaiskeskustelun ja eurooppalaisen vuoropuhelun kautta yhteiskuntaan avoimuutta ja riittävää yhtenäisyyttä niin, että Eurooppa-projekti voi kansalaistensa innostamana mennä eteenpäin ja vastata tuleviin haasteisiin, jotka globaalistuneessa maailmassa eivät rajoitu valtioiden rajoille.

Käsillä oleva historiikki kertoo Suomessa ainutlaatuisen kulttuurialan kansalaisyhdistyksen historian. Yhdistyksen toiminnan ovat mahdollistaneet avarakatseiset kansalaiset sekä kulttuurin että talouselämän alueelta uhraamalla aikaansa ja varoja tärkeäksi pitämäänsä toimintaan. Haluan yhdistyksemme puolesta esittää mitä parhaimmat kiitokset toimijoillemme, yhteisöjäsenillemme ja muille tahoille, joiden taloudellinen tuki on mahdollistanut toimintamme. Lämmin kiitos myös historiamme kirjoittajalle hum. kand. *Suvi Kukkoselle*, joka valmistelee sen pohjalta myös pro gradu -työnsä.

Helsingissä, heinäkuussa 2009

Sinikka Salo

puheenjohtaja

Euroopan Kulttuurisäätiön Suomen Osasto ry

Johdanto

Vuonna 1969 vuorineuvos Heikki H. Herlinin aloitteesta perustettiin Suomeen Euroopan Kulttuurisäätiön kansallinen komitea, jonka kaltaisia oli samoihin aikoihin perustettu ympäri Eurooppaa Euroopan Kulttuurisäätiön tukiverkostoksi. Suomen Osasto, eli Suomessa toimiva kansallinen komitea, määritteli itse tavoitteekseen vuoden 1975 sääntöviikkosessaan yleiseurooppalaisen kulttuuriyhteistyön tukemisen ja edistämisen tieteen, taiteen ja tulevaisuustutkimuksen aloilla. Suomen Osasto pyrki myös lisäämään Suomen tunnettavuutta eurooppalaisena kulttuurivaltiona muissa Euroopan Kulttuurisäätiön jäsenmaissa. Euroopan Kulttuurisäätiön Suomen Osaston (EKSO) perustamisen taustalla voi nähdä poliittisenkin agendan, sillä 1960–70 -luvuilla Suomen kulttuurisuhteet suuntautuivat lähinnä vain Pohjoismaihin tai Neuvostoliiton suuntaan. EKSO tarjosi kansainvälisen kulttuuriviennin ja -tuonnin järjestökenttään ”kolmannen tien”. Toisen maailmansodan jälkeen Suomen perinteiset yhteydet Saksaan olivat katkenneet, ja Eurooppa nähtiin negatiivisessa valossa, jolloin skandinaavinen suuntautuminen oli luonteva kehitys. Virallinen Suomi aloitti tiiviin kulttuuriyhteistyön Neuvostoliiton kanssa, jolloin yhteydet muualle Länsi-Eurooppaan jäivät vähemmälle huomiolle.

Suomen Osasto on alusta asti toiminut kansalaisjärjestönä, joka merkittiin yhdistysrekisteriin 1973. Suomen Osasto ei siis nimestään huolimatta ole rahaa jakava säätiö. Yhdistyksen toimielimiä ovat yhdistyksen kokous, hallitus ja valtuuskunta. Järjestön jäseninä on ollut paljon suomalaisen yhteiskunnan merkittäviä toimijoita, eikä järjestö koskaan ole ollut erityisen runsasjäseninen. Lisäksi EKSOlla on yhteisjäseninä yrityksiä, jotka haluavat tukea järjestön toimintaa. Järjestön päätavoite on eurooppalaisen näkökulman tuominen yhteiskunnalliseen keskusteluun ja yleisestikin toimiminen kulttuurikeskustelun avaajana ja ylläpitäjänä.

Tämän historiikin tavoitteena on esitellä lukijalleen suomalaisittain ainutlaatuisen yhdistyksen, Euroopan Kulttuurisäätiön Suomen Osaston tarina. Historiikki alkaa lyhyellä katsauksella emosäätiön, European Cultural Foundationin (ECF) historiaan ja etenee sitten kronologisesti esitellen yhdistyksen toimintaa vuosikymmenittäin. Tämä ajallinen jako toimii EKSON kohdalla oivallisesti, sillä yhdistys on koko historiansa ajan pyrkinyt uudistamaan toimintaansa ja löytämään tuoreita näkökulmia Eurooppaan. Historiikki keskittyy yhdistyksen toiminnan esittelyyn, mutta pyrkii myös löytämään kehityskaaria ja yhteyksiä järjestöä ympäröivään yhteiskuntaan ja kulttuuriin. Historiikki pyrkii myös osoittamaan sen, millaiseksi EKSO toiminnallaan on kunakin aikana määritellyt kulttuurin ja eurooppalaisuuden käsitteet.

Yhdistyksen toiminnan esittely vie historiikista suurimman osan, mutta mahtuu siihen toki muutakin. Historiikkia varten on haastateltu kahdeksaa eri aikoina yhdistyksessä toiminutta EKSON hallituksen tai valtuuskunnan jäsentä. Näin pitkälti arkistomateriaaliin pohjautuvaan historiikkiin on voitu tuoda lisäväriä, aikalaiskuvauksia ja muistoja yhdistyksen toiminnasta. Haastatte-

lujen lisäksi historiikissa on esitelty yhdistyksen pitkäaikainen puheenjohtaja ja voimainen, jo edesmennyt rouva Pirkko Vahervuori. Myös EKSON talouteen luodaan lyhyt katsaus.

Historiikissa Euroopan Kulttuurisäätiön Suomen Osastoa kutsutaan monella nimellä: EKSO, Suomen Osasto tai lyhyesti vain yhdistys. Euroopan Kulttuurisäätiön, European Cultural Foundationiin (ranskaksi La Fondation Européenne de la Culture) viitataan lyhenteellä ECF.

Euroopan Kulttuurisäätiö – European Cultural Foundation

Toisen maailmansodan jälkeen Eurooppa oli raunioina. Sveitsiläinen filosofi, Denis de Rougemont, joka kannatti yhteisen Euroopan ideaa, katsoi kulttuurin olevan ainoa jäljellä oleva asia Euroopassa, joka antaisi toivoa tulevaisuudelle. Johtavana ajatuksena oli yhdyntä kulttuurin saralla ajankohtana, jona poliittinen tai taloudellinen lähentyminen ei ollut mahdollista. Heti Euroopan neuvoston synnyttyä, de Rougemont perusti Geneveen *European Cultural Centren*, itsenäisen tutkimuskeskuksen. Hän näki ajankohdan oikeaksi koota yhteen ihmisiä, jotka olivat kiinnostuneita Euroopan yhdistämisestä ja jotka voisivat perustaa kulttuurisäätiön, joka tukisi eurooppalaisia kulttuuri- ja koulutushankkeita. La Fondation Européenne de la Culture perustettiin Genevessä vuoden 1954 joulukuussa presidenttinään Robert Schuman. Resurssien niukkuudesta huolimatta Euroopan Kulttuurisäätiö ryhtyi heti rahoittamaan ohjelmia, joissa kulttuuri tulkittiin koulutuksen, yhteiskuntatieteiden ja historiantutkimuksen rajapinnaksi. Säätiön rahoitusongelman ratkaisi Alankomaiden kuningattaren Julianan puoliso Prinssi Bernhard, ECF:n presidenttinä vuosina 1955–1977, joka ehdotti, että osa Alankomaiden kansallisen veikkausyhtiön tuotosta käytetään säätiön tukemiseksi.¹

Vuonna 1960 ECF muutti Amsterdamiin, missä säätiö nykyäänkin sijaitsee. Samalla ECF aloitti tiiviin yhteistyön monien muiden säätiöiden ja organisaatioiden, kuten Erasmus Prize -säätiön kanssa. Lisäksi ECF ryhtyi yhteistyöhön Euroopan neuvoston kanssa osallistuen esimerkiksi Europe at School Day -kilpailun järjestämiseen. 1960-luvulla monet Euroopan maat perustivat kansallisia komiteoitaan, mukaan lukien vuonna 1969 perustettu Suomen Osasto. ECF keskittyi myös korkean tason kongressien järjestämiseen ja kiinnitti erityishuomiota nuorten koulutukseen organisoimalla nuorisofoorumeja. Säätiön voimahenkilönä toimi Brysselin Eurooppa Collegen ensimmäinen rehtori, Hendrik Brugmans, joka ajoi informaatio- ja kommunikaatioteknologian kehitystä Euroopassa.²

Euroopan Kulttuurisäätiön suurpanostus oli vuonna 1968 käynnistetty Plan Europe 2000 -ohjelma, joka kokosi satoja eurooppalaisia tutkijoita tutkimaan tulevaisuutta neljän tärkeän aiheen kautta: koulutus 2000-luvulla, teollisuuden muutos, urbanismi sekä maatalous ja ympäristö. Myös Suomen Osasto osallistui 1970-luvulla aktiivisesti Eurooppa 2000 -ohjelmaan. Tutkimustulokset, joita julkaistiin eri kielillä, innostivat tutkimusinstituuttien perustamiseen yhteistyössä muiden eurooppalaisten organisaatioiden kanssa. Kaksi ensimmäistä olivat Euroopan koulutuksen ja sosiaalipolitiikan instituutti ja Euroopan ympäristöpolitiikan instituutti. Näistä edellinen teki vertailevaa tutkimusta Euroopan eri maiden koulutusjärjestelmistä sekä laati selvityksen opiskelijoiden liikkuvuudesta Euroopassa. Tämä tutkimus pohjusti tulevia eurooppalaisia

1 Autissier, Anne-Marie: Sharing Cultures. European Cultural Foundation 50 Years - 1954-2004, ECF 2004, 4–5.

2 Autissier 2004, 6–8.

opiskelijavaihto-ohjelmia. Suomen Osasto kuului Euroopan ympäristöpoliittisen instituutin perustajajäseniin, edustajanaan professori Antero Markelin.³

Vuonna 1976 Euroopan komissio valtuutti ECF:n kehittämään Euroopan yhteisön tulevia koulutusohjelmia. Vuosina 1987–1995 Euroopan Kulttuurisäätiö vastasi Erasmus-vaihto-ohjelmasta, jonka kautta on lähtenyt opiskelijavaihtoon yli miljoona opiskelijaa ja opettajaa. Suomessa EKSO käynnisti Erasmus-ohjelman vuonna 1992. Lisäksi Euroopan Kulttuurisäätiö vastasi vuosina 1980–2002 Eurydice-informaatioverkostosta. ECF korosti myös kielten opiskelun tärkeyttä ja suositteli kaikkien nuorten opiskelevan äidinkieltänsä lisäksi kahta eurooppalaista kieltä. 1980-luvun jälkipuoliskolla Kulttuurisäätiön prioriteetiksi nostettiin media ja itä-länsi -suhteet. Jo vuonna 1983 ECF perusti Euroopan mediainstituutin. Instituutti auttoi viestintäjärjestelmien uudelleenrakentamisessa Berliinin muurin sorruttua. Vuonna 1987 ECF aloitti yhdessä Euroopan neuvoston kanssa Prix Europa -palkinnon jakamisen. Parhaan eurooppalaisen televisio-ohjelman palkitsemisesta on kehittynyt jokavuotinen festivaali, johon voi nykyään osallistua myös internet- tai radio-ohjelmilla. Euroopan Kulttuurisäätiö saattoi panostaa ohjelmiinsa ja apurahoihinsa entistä enemmän, sillä vuodesta 1973 lähtien Säätiön varat nelinkertaistuvat, kun Alankomaiden veikkausvaroista kohdennettiin entistä suurempi osuus ECF:lle. Euroopan Kulttuurisäätiö jatkoi toimintaansa tärkeänä linkkinä eri säätiöiden yhteistyössä.⁴

1990-luvulla ECF otti painopistekseen Itä-Euroopan ja Välimeren seudun. Suomen Osasto osallistui erityisen aktiivisesti emojärjestön Baltia-projekteihin innostaen Baltian maita perustamaan omat kansalliset komiteansa. ECF käynnisti East-West Parliamentary Practice Project -ohjelman yhteistyössä amerikkalaisten säätiöiden, kuten Ford Foundationin kanssa. WPPP-ohjelman puitteissa järjestettiin Itä-Euroopan vastavalituille parlamenteille seminaareja ja työpajoja yhteistyössä läntisten kollegoiden kanssa. Lisäksi Säätiö aloitti East-West- ja East-East -liikkuvuusohjelman Itä-Euroopan nuorille taiteilijoille ja kulttuuriammattilaisille. ECF myös rohkaisi Itä-Euroopan yliopistoja yhteistyön pariin esimerkiksi EU:n Tempus-ohjelman avulla. Välimeren alueen ohjelmillaan ECF halusi korostaa arabikulttuurin suurta merkitystä eurooppalaiselle kulttuurille. Mémoires de la Méditerranée -julkaisuprojekti edisti nykyhetken arabikirjailijoiden tuotoksien kääntämistä useille eurooppalaisille kielille. Samalla ECF edisti Välimeren alueen intellektuellien keskustelua ja tuki alueen taiteilijoiden liikkuvuutta.⁵

Euroopan Kulttuurisäätiö piti 1990-luvulla tärkeänä osoittaa taiteen ja kulttuurin olevan merkittäviä vaikuttajia yhteiskunnassa. Art for Social Change -ohjelmalla ECF halusi ohjata taiteilijat organisoimaan taideprojekteja vähäosaisten nuorten ja lasten kanssa Baltiassa ja Balkanilla. 1990-luvulla ECF tuki apurahaohjelmallaan yhteensä 871 projektia, jotka kaikki olivat jollain tapaa monikulttuurisia ja rajoja ylittäviä. 1990-luvun lopussa ECF halusi vahvistaa kulttuurisektorin asemaa yhdentyvässä Euroopassa ja siten rohkaista eri osapuolia monikulttuuriseen dialogiin. Policies for Culture- ja Kultura Nova -ohjelmilla ECF tuki erityisesti Kaakkois-Euroopan kulttuurisektorin kehittymistä. Vuosituhannen vaihteessa ECF kuitenkin koki omien taloudellisten varojensa olevan riittämättömät eurooppalaisen kulttuurisektorin riittävään tukemiseen.⁶

Uuden pääsihteerin, Gottfried Wagnerin, johdolla 2000-luvulla ECF on ottanut aktiivisemmän roolin eurooppalaisen kulttuurin asiantuntijana. Saavuttaakseen tämän Kulttuurisäätiö on määrätietoisesti lobannut tärkeimpiä poliittisia tahoja Euroopassa. EU on tulevan perustuslain ja voi-

3 Autissier 2004, 9–10.

4 Autissier 2004, 11–13.

5 Autissier 2004, 14–16.

6 Autissier 2004, 16–18.

makkaan laajentumiskehityksen vuoksi muutostilassa, ja tässä uuden EU:n kehittälyssä ECF halua olla vahvasti mukana. Yhdistynyt Eurooppa tarvitsee toimiakseen vahvaa kulttuuripolitiikkaa ja sen rahoittamisen huomioimista EU:n budjetissa, sillä tällä hetkellä kulttuurin rooli ihmisten yhdistämisessä on aliarvioitu täysin. Eurooppa tarvitsee kulttuuripolitiikan ohjelman, joka edistää yhteistyötä, jakamista ja kehitystä. Taiteilijoille ja kulttuurin tekijöille tulisi osoittaa arvostusta ja tukea heidän pyrkimyksiään. Säätiön mielestä Euroopan unioni ei voi linnoittautua vaan yhteistyötä on tehtävä erityisesti naapurialueiden kanssa. Enlargement of Minds -ohjelma korostaakin EU:n laajentumisprosessin kulttuurisia puolia. One Minute Junior -projekti puolestaan antaa nuorille puheenvuoron. Aloitteessa, joka toteutettiin yhdessä Unicefin kanssa, eurooppalaisia ja pohjoisafrikkalaisia lapsia ja nuoria autettiin tekemään minuutin mittaisia videoita elämästään ja ympäristöstään. Videoita on esitetty Suomenkin televisiossa.⁷

Kulttuurinen monimuotoisuus on ollut 2000-luvulla punainen lanka ECF:n toiminnassa. Eriyisesti vuosina 2006–2008 ECF keskittyi monikulttuurisuuteen, mikä näkyi esimerkiksi vuonna 2008 ensimmäisen kerran jaetussa Routes Princess Margriet Award -palkinnossa. Euroopan Kulttuurisäätiön tavoitteena on saada kulttuurille pysyvä paikka EU:n politiikassa. ECF itse toivoo voivansa jatkossa toimia asiantuntijana ja think tankina EU:n kulttuuripolitiikan kysymyksissä.⁸

EKSO keräsi yhdistyksen liittyviä lehtileikkeitä talteen, tässä vuoden 1984 uutisointia ECF:n uudesta presidentistä, Hollannin prinsessa Margrietista.

7 Autissier 2004, 19-21.
8 <http://www.eurocult.org> 24.1.2009, klo 21.17.

EKSON toiminta vuosina 1969–2009

Euroopan Kulttuurisäätiön Suomen Osasto on toiminut 40 vuoden ajan aktiivisena Euroopan ja eurooppalaisuuden puolestapuhujana Suomessa. Yhdistyksen toiminta on vuosien varrella vaihdellut perinteisistä esitelmätilaisuuksista filmifestivaalien organisoimiseen, lastenkirjojen painamiseen ja kuninkaallisten vastaanottamiseen. Yhdistyksen toiminta-ajatuksena on perustamisestaan asti ollut eurooppalaisen näkökulman ylläpito suomalaisessa yhteiskunnallisessa keskustelussa ja tieteen, taiteen, talouselämän ja politiikan välisen yhteistyön ja vuorovaikutuksen lisääminen. Toiminnan muodot ja painopisteet ovat vuosikymmenien aikana vaihdelleet, mutta yhteistä niille on aina ollut eurooppalaisen kulttuurin ymmärtäminen laajimmassa mahdollisessa merkityksessään.

1970-luku: Tulevaisuus tähtäimessä

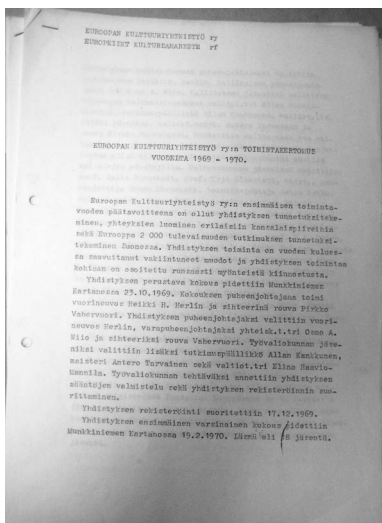
Euroopan Kulttuurisäätiön Suomen Osasto aloitti toimintansa vuoden 1969 lopulla nimellä Euroopan kulttuuriyhteistyö ry Ruotsin toimikunnan nimimallia noudattaen. Perustava kokous pidettiin 23.10.1969 Munkkiniemen kartanossa, mutta ensimmäinen varsinainen kokous oli seuraavan vuoden helmikuussa.⁹ Suomen komitean nimi muutettiin vuonna 1974 sekaannusten välttämiseksi vastaamaan säätiön nimeä. Euroopan Kulttuurisäätiö oli jo varhaisessa vaiheessa kutsunut Suomesta mukaan kulttuuri- ja talouselämän vaikutusvaltaisia edustajia. Säätiön ensimmäisiä suomalaisia jäseniä olivat mm. kauppaneuvos K.M. Theodor Aurala, ministeri Eljas Erko, vuorineuvos Göran Ehrnrooth, professori Magnus Malmberg, vuorineuvos Heikki H. Herlin, kauppaneuvos Hugo Timonen, vuorineuvos R. Erik Serlachius ja merenkulkuneuvos Antti Wihuri. Suomen kansallinen komitea perustettiin vuorineuvos Herlinin aloitteesta vuonna 1969. Ensimmäiseksi hallituksen puheenjohtajaksi valittiin professori Osmo A. Wiio, vuorineuvos Herlinin toimiessa valtuuskunnan puheenjohtajana. Säätiön jäseniksi kutsutuista talouselämän johtohenkilöistä ministeri Erko, merenkulkuneuvos Wihuri ja vuorineuvos Herlin edustivat Suomea Euroopan Kulttuurisäätiön Board of Governors -kokouksessa. Myöhemmin Suomea ovat edustaneet ministerit Aatos Erko ja Max Jakobson, EKSON pitkäaikainen puheenjohtaja Pirkko Vahervuori, professori Matti Klinge ja professori Laura Kolbe.

Suomen Osaston perustajajäsenistä moni kuului Suomen talouseliittiin, mikä omalta osaltaan turvasi yhdistyksen käynnistämisen. Vuorineuvos Heikki H. Herlin, Kone Oy:n toimitusjohtaja ja suuromistaja, oli Suomen johtavia teollisuusmiehiä, mutta myös merkittävä kulttuurihenkilö. Diplomi-insinööri Herlin oli ennen johtajauraansa työskennellyt ulkomailla ja opiskellut mm. Yhdysvalloissa sekä kerännyt myös henkistä pääomaa. Herlinin isältään perimä Kone Oyj oli jo varhaisessa vaiheessa Suomen suurimpia vientiyrityksiä, mikä tietysti lisäsi Heikki Herlinin kiinnostusta myös Eurooppaan. Herlin oli aktiivinen kansalaisjärjestötoimija, ja EKSON lisäksi kulttuurin alalla hän vaikutti Suomen Kulttuurirahastossa ja erityisesti Koneen säätiössä. Heikki Herlin oli myös hyvin kielitaitoinen ja piti kielten oppimista tärkeänä harrastuksenaan. Toinen merkittävä talousvaikuttaja EKSON perustamisessa oli kauppaneuvos Hugo E. Timonen, jonka omistama Machinery Oy oli sotien jälkeen keskeisessä asemassa sotakorvauksien maksussa. Timonen toimi myös vuoden verran EKSON hallituksen puheenjohtajana Osmo A. Wiion jälkeen. Kansainvälisen liikemies Timosen tytär, Pirkko-Leena Otonkoski, toimi myöhemmin EKSON sihteerinä. Suomen Osaston ensimmäinen hallituksen puheenjohtaja, professori Osmo A. Wiio, on tehnyt näyttävän uran niin Suomessa kuin ulkomaillakin. Wiio, joka toimittajan ja kansanedustajan uran lisäksi työskenteli pitkään Helsingin yliopiston viestinnän professorina, on työssään pyrkinyt edistämään tekniikan ja humanististen tieteiden vuoropuhelua. Viestinnän ja tietotekniikan lisäksi Wiio on ollut aktiivinen tulevaisuudentutkimuksen alalla, mihin Suomen Osastonkin toiminta 1970-luvulla suurelta osin liittyi.

⁹ TK 1969-1970, 1.

Järjestön toiminta käynnistyi hitaasti, mutta kohti 1970-luvun loppua EKSO oli aktiivinen toimija erityisesti keskustelu- ja esitelmätilaisuuksien ja koululaisten kilpailujen järjestäjänä. Alkuvuosina järjestön toiminta oli vähäistä, johtuen jäsenten aikapulasta ja rahoituksen vähyydestä. Tavoitteena oli kuitenkin alusta lähtien yhdistyksen tunnetuksi tekeminen ja kontaktien luominen Eurooppaan. Yhteydenpito emojärjestöön ECF:iin koettiin myös hyvin tärkeäksi, mikä näkyy Plan Europe 2000 -ohjelman tukemisena ja seuraamisena. Eurooppa 2000 -projektiin, jonka ECF käynnisti 1968, osallistui vuosien aikana yli 200 eurooppalaista tutkijaa. Tämän Euroopan tulevaisuutta pohtineen ohjelman innoittamana ECF perusti eri Euroopan maihin yhteensä kymmenen eri alojen instituuttia.¹⁰ Plan Europe 2000 -ohjelma saatiin päätökseen vuonna 1976. EKSO koki onnistuneensa pyrkimyksissään edistää yhteistyötä ja kontakteja suomalaisten tutkijoiden ja tutkijaryhmien välillä sekä virittää keskustelua tulevaisuuden tutkimuksesta. Futurologialla olikin yhdistyksen alkuvuosien toiminnassa tärkeä asema.¹¹

Yhdistys osallistui Eurooppa 2000 -ohjelmaan pienehköin rahalahjoituksin ja tiedottamalla ohjelman tuloksista Suomessa. Suomen Osaston aloitteesta myös julkaistiin ohjelman tuloksia esittelevä kirja *Onko koulutuksella tulevaisuutta*, joka sai kiittävän ja innostuneen vastaanoton kotimaassa.¹² EKSON harmiksi Otavalla painatetussa kirjassa ei jostain syystä lainkaan mainittu yhdistystä ja sen roolia kirjan julkaisemisessa.¹³ Edelleen Eurooppa 2000 -ohjelmaan liittyen järjestettiin keväällä 1971 tohtori Ilkka Mattila-Vainion johdolla kaksipäiväinen seminaari teemalla Maatalous vuoden 2000 yhteiskunnassa, jolloin professori Osmo A. Wiio esitelmöi Eurooppa 2000 -tutkimusohjelmasta ja Euroopan kulttuurisäätiön toiminnasta. Mattila-Vainio toimi Suomen edustajana Eurooppa 2000 -ohjelman maatalousprojektiin tieteellisessä johtokunnassa.¹⁴ Tämä seminaari oli samalla myös Suomen Osaston ensimmäinen seminaari. Myöhemmin EKSO järjesti vielä kaksi Eurooppa 2000 -ohjelmaan liittyvää seminaaria.

Yhdistyksen ensimmäisen toimintakertomuksen ensimmäinen sivu. Yhdistys aloitti toimintansa nimellä Euroopan kulttuuriyhdistyö ry.

10 TK 1975, 3.

11 TK 1977.

12 TK 1976, 3, HK 19.1.1978.

13 HK 25.8.1976.

14 TK 1971, 2.

Kansainvälinen lasten piirustuskilpailu: Eurooppa 2000 – Parempi Eurooppa

1970-luvun suurin projekti oli kansainvälisen lasten ja nuorten piirustuskilpailun organisointi. Eurooppa 2000 – Parempi Eurooppa -nimisen kilpailun suunnittelu alkoi jo vuonna 1973, kun EKSON hallitus ideoi taidekilpailun, jossa lasten oli pohdittava, millaista elämä tulisi olemaan vuonna 2000.¹⁵ Hallituksen kokousten pöytäkirjoista näkee, miten suuri ponnistus kansainvälisen ideakilpailun järjestäminen oli nuorelle järjestölle. Yhdistyksen oli anottava rahoitusta kilpailuun, jonka tuloksista haluttiin järjestää juhlava palkintojenjakotilaisuus ja näyttely. Kilpailuun oli myös hankittava tuomaristo ja innostettava eri maita osallistumaan kilpailuun. Euroopan Kulttuurisäätiön pyynnöstä Suomen Osasto kutsui erityisesti Itä-Euroopan maiden lapset osallistumaan kilpailuun.¹⁶

Eurooppa 2000 – Parempi Eurooppa -kilpailu sai komean avauksen Hollannin kuningattaren Julianan ja Prinssi Bernhardin valtiovierailun yhteydessä vuonna 1974. Osana vierailun virallista ohjelmaa oli koululaisten tervehdys presidentin linnan edustalla.¹⁷ Kuningattarelle myös luovutettiin koululaisten tekemä taideteos, ”Kuningattaren vaunut”.¹⁸ Pirkko Vahervuoren mukaan kuningatar toivoi jonkun rakentavan kyseisen kulkuneuvon jo ennen vuotta 2000, sillä silloinhan kuningatar olisi jo ”melkein kuollut”.¹⁹ Pöytäkirjamerkinnot paljastavat, että tilaisuuteen hankittiin lisäksi 100 Suomen lippua, 200 Hollannin lippua ja Valiolta 300 jäätelöä lapsille.²⁰ Kilpailuun osallistui lopulta lapsia yhdeksästä maasta. Kilpailu saatiin päätökseen vuoden 1975 syksyllä ja palkinnot jaettiin juhlatilaisuudessa 11.9. Meilahden kartanossa. Samassa paikassa järjestettiin myös näyttely parhaista kilpailutöistä, missä vierailikin runsaasti yleisöä.²¹ Seuraavana vuonna piirustukset pääsivät uudelleen nähtilä Helsingin Osakepankin pääkonttoriin. Kilpailun alkuperäistyöt tulivat samalla myyntiin, ja rahaa saatiin kerättyä 6500 markkaa. Myyntinäytteen tuotto lahjoitettiin Unicefille, ja näyttelyn avajana toimi kansainvälinen filmitähti, Unicefin lähettiläs Danny Kaye. Kilpailu ja sen myötä Suomen Osasto saivat mediahuomiota niin lehdissä kuin televisiossakin, minkä järjestön hallitus mielihyvin pani merkille.²² Pirkko Vahervuori toteaa muistiossaan kilpailun onnistuneen yli odotusten, osittain ETY- kokouksen takia, joka järjestettiin samoihin aikoihin, ja uskoo kilpailun idean olleen kauaskantoinen: *”Kilpailun sanoma on mennyt perille sellaisillekin, jotka muuten eivät ole vastaanottaneet tietoa tulevaisuudentutkimuksesta. Päämäärämme: On aktivoitava lapset ja nuoret ja heidän kauttaan myös vanhemmat ajattelemaan, että jokainen tällä hetkellä tehty päätös ja suoritettu toimenpide on askel kohti tulevaisuutta. Että vain tiedostamalla millaiseen tulevaisuuteen haluamme pyrkiä, voimme tänään tehdä oikeita ratkaisuja ja valintoja.”*²³

Eurooppa 2000 – Parempi Eurooppa -kilpailun palkintoina jaettiin EKSON tilaamaa Pro Futura Europa -mitalia, jonka suunnitteli professori Eila Hiltunen. Mitalissa on esitetty tulevaisuuden Eurooppa, jota kohti lasten käden ojentuvat. Kääntöpuolen futuristinen näkymä ihmistä, jotka leijuvat ”lentotuoleissa”, sai inspiraationsa Eurooppa 2000 -kilpailussa palkitun luxemburgilaisen

15 HK 24.9.1973.

16 HK 7.11.1973.

17 TK 1974, 2.

18 ECF Annual Report 1974, 28.

19 Pirkko Vahervuoren kirje Robert Weedalle 20.9.1974.

20 HK elokuu 1974.

21 TK 1975, 1.

22 TK 1976, 3.

23 Pirkko Vahervuoren muistio 1975.

11-vuotiaan Marie-Paule Greisen piirustuksesta. Taiteilija Hiltunen toimi myös kilpailun tuomariston johtajana. Mitalista löytiin myös kaksi hopeista kappaletta, joista toinen luovutettiin Euroopan Kulttuurisäätiön puheenjohtajalle prinssi Bernhardille ja toinen presidentti Urho Kekkoselle. Euroopan Kulttuurisäätiö myös tilasi mitaleja itselleen 100 kappaletta.²⁴ Mitaleja oli tarkoitus myydä pankeissa yhdistyksen toiminnan rahoittamiseksi, mutta myyntikampanja ei oikein ottanut tulta alleen, ja siksi yhdistykselle jäi vuosikausiksi suuret velat. Pro Futura Europa -mitaleja on luovutettu monien vuosien ajan ansioituneille henkilöille.

Yhdistyksen toiminta keskittyi 1970-luvulla selkeästi Eurooppa 2000 -projektiin ja siihen liittyvään piirustuskilpailuun. Järjestö ehti kuitenkin tehdä muutakin, kuten painattaa hallituksen aktiivisuuden ansiosta kaksi kolttasaamenkielistä lastenkirjaa. Kirjojen kokonaispainos oli 500 nidettä, joista suurin osa luovutettiin kolttalapsille Severtijärven koululla.²⁵ Tasavallan presidentti Urho Kekkonen lähetti EKSOLle kirjoihin liittyvän tervehdyksen, jossa hän kiitti järjestöä sen toiminnasta maamme laiminlyötyjen kielellisten vähemmistöjen hyväksi.²⁶ Pohjoinen suuntautuminen tuli seuraavilla vuosikymmenillä olemaan tärkeä osa yhdistyksen toimintaa, mistä tämä kielivähemmistön tukeminen oli vasta esimakua.

Vuonna 1977 Euroopan Kulttuurisäätiön Suomen Osasto laajensi kulttuurikenttäänsä osallistamalla arkkitehtuuriperinteen säilyttämiseen tähtäävän kilpailun järjestämiseen.²⁷ Seuraavana vuonna Kansallismuseossa järjestettiin kilpailun päätteeksi Rakennusperinnettä-niminen näyttely. Näyttely kiersi myöhemmin ympäri Suomea.²⁸ Vuonna 1977 yhdistys osallistui myös YK:n Lapsen vuoden ohjelmaan järjestämällä yhteistyössä Koululainen-lehden kanssa lasten kirjoituskilpailun sekä Mannerheimin lastensuojeluliiton kanssa tarrakampanjan. Tarrasarjan suunnitteli taiteilija Pekka Vuori.²⁹

Kuvanveistäjä Eila Hiltunen suunnitteli yhdistykselle Pro Futura Europa - mitalin vuonna 1975.

24 TK 1975, 1.

25 TK 1975, 2-3.

26 HK 27.2.1976.

27 TK 1977, 3.

28 TK 1978, 2.

29 HK 15.3.1979.

Tulevaisuuden Eurooppa

Suomen Osasto perustettiin 1969 pitkälti futurologian ja tulevaisuudentutkimuksen innoittamana. Järjestön tavoitteena oli edistää suomalaisen tutkimuksen tunnetuksi tekemistä sekä kotimaassa että ulkomailla ja herättää keskustelua tulevaisuuden tutkimuksen tärkeydestä. Kiinnostus futurologiseen Plan Europe 2000 -ohjelmaan näyttää toimineen suurimpana motiivina yhdistyksen perustamisessa. Kun EKSO aloitti toimintansa, oli futurologian harrastus Suomessa vähäistä. Kuitenkin jo vuonna 1972 järjestö pohti toiminta- ja tilannekatsauksessaan vakavasti, onko sillä enää mitään tarjottavaa tulevaisuudentutkimuksen alalla ja voiko järjestö enää pitää futurologiaa toimintansa kulmakivenä.³⁰ Kiinnostus futurologiaa kohtaan kasvoi 1970-luvun alussa valtaisesti, jolloin vauhdittajana toimi myös öljykriisi ja ympäristöliikkeen aktivoituminen.

Eurooppa 2000 -tutkimusohjelma uusine tiedeinstituutteineen oli Euroopan Kulttuurisäätiön ja samalla myös Suomen Osaston suuri satsaus futurologiaan. Ohjelma oli menestys myös Suomessa, sillä EKSON aiheen tiimoilta järjestämät seminaarit ja tutkimustulosten julkaisut suomeksi herättivät suurta kiinnostusta. Yhdistys kuitenkin toteaa tulevaisuuden tutkimuksen politisoituneen Suomessa: *”Lisäksi futurologiasta puhuminen ja sen tutkiminen ovat jakautumassa kahteen leiriin, niin kuin kaikki muukin – radikaalivasemmistolaiseen plus muuhun. (Me kai lähinnä edustamme sitä ”muuta”).*³¹ Suomen Osasto oli myös pahoillaan siitä, että tarjotessaan tutkimusohjelman tuloksia Suomen Ylioppilaskuntien Liiton johdon käyttöön, kiirehti SYL tuomitsemaan kulttuuripoliittisessa ohjelmajulistuksessaan koko Eurooppa 2000 -ohjelman *”taantumuksellisenä kapitalistisena yrityksenä työtätekevän väestön orjuuttamiseksi Euroopan yhteismarkkinoilla”*.³²

Suomen Osasto järjesti 21.1.1976 yhteistyössä suomalaisten ympäristötutkijoiden kanssa seminaarin *Symposium Pro Futuro*. Kalastajantorpalla pidetyllä symposiumilla oli noin 70 osanottajaa valtionhallinnon, Suomen Akatemian, yliopistojen tutkijain, teollisuuden ja eri keskusjärjestöjen piiristä. Ulkomaisina vierailijoina ja esitelmäsihtijoina olivat professori Eduard Pestel Hannoverin yliopistosta ja tohtori Kondrad von Moltke Euroopan ympäristöpoliittisesta instituutista. Aiheina olivat edellisellä pitkän tähtäimen suunnittelun apuvälineet globaalilla ja alueellisellä tasolla ja jälkimmäisellä instituutin toiminta ja tavoitteet.³³

Vuonna 1977 yhdistys järjesti Otaniemessä *Kehityspäätösten apuvälineet (KPA)* -seminaarin yhteistyössä suomalaisten tutkijoiden kanssa. Seminaarin vierailevana luennoitsijana toimi yhdysvaltalainen professori M. Mesarovic, joka esitteli globaaliin tietokonemallintamiseen liittyvää Mesarovic-Pestel -mallin käyttöä. Suomen Osasto oli jo edellisenä vuonna ehdottanut ECF:lle, että tämä projekti otettaisiin osaksi Eurooppa 2000 -ohjelmaa, mihin ECF oli suostunut. Advanced Policies' Tools -malli on tarkoitettu parlamenttien ja muiden päättävien elimien käyttöön suunnitteluvaihtoehtojen testaamiseen ja edistämiseen.³⁴ Seminaarista, jonka johtajana toimi professori Pentti Malaska, oltiin yhteydessä satelliitin välityksellä Clevelandissa olevaan tietokoneeseen. Seminaarissa puhuivat myös professori Lauri Kettunen suomalaisesta ravintotuotantomallista ja professori Risto Seppälä metsäsektorimallista. Seminaari keräsi lähes kahdeksankymmentä osan-

30 Toiminta- ja tilannekatsaus syyskuussa 1972.

31 Toiminta- ja tilannekatsaus syyskuussa 1972, 2.

32 Toiminta- ja tilannekatsaus syyskuussa 1972, 2-3.

33 TK 1976, 2.

34 HK 5.5.1976.

ottajaa, joiden joukossa oli väkeä ministeriöistä, korkeakouluista, tutkimuslaitoksista ja teollisuuden piiristä.³⁵

Molemmat EKSON järjestämät seminaarit olivat menestyksellisiä, vaikkakin KPA-seminaari jäi tappiolle 21 318 markkaa. Seminaarin saama huomio ja arvostus (*”good-will”*) kuitenkin koettiin tärkeämmäksi. Huolimatta Suomen Osaston hallituksen vuonna 1972 esittämistä epäilyksistä tulevaisuuden tutkimukseen panostamisen järjestyksestä, piti yhdistys vuonna 1977 toimintaansa futurologian saralla menestyksellisenä. Plan Europe 2000 -ohjelman päätyttyä voidaan yhdistyksen toiminnassa nähdä tapahtuneen muutos. Tulevaisuudentutkimus jäi seuraavalla vuosikymmenellä taka-alalle, sillä yhdistys suuntasi mielenkiintonsa hyvin erityyppiseen toimintaan. Yksi syy tähän muutokseen oli uuden puheenjohtajan, rouva Pirkko Vahervuoren mukanaan tuomat uudet kiinnostuksen kohteet. 1980-luvun ehdottomasti tärkein projekti oli Arktisen museon ja myöhemmin Arktisen keskuksen suunnittelu. Toiminta myös profiloitui pohjoisen ulottuvuuden suuntaan, sillä pohjoismainen ja arktinen yhteistyö kiinnosti Suomen Osastoa vuosituhannen loppuun saakka.

Vuonna 1972 EKSO kuitenkin koki tarvetta radikaaliin toiminnan perusteiden uudelleenarviointiin:

*”Olemme parhaillaan lähestymässä eurooppalaista yhteistyötä mm. taloudellisesti ja koko lähitulevaisuus näyttää integraatioiden luvulta aikakaudelta. Yhdistyksemme toiminnan pitäisi siis perustua jonkinlaiseen ajatukseen: Eurooppa tänään, huomenna, ylihuomenna, tunne lähimmäisesi tavoitteet ja aiheet niin voit pysyä mukana yleisessä kehityksessä. --- Yhdistyksemme yhtenä peruspäämääränä voisi olla pyrkimys asiallisen informaation antamiseen siitä, mitä Euroopan jo yhtyneet valtiot haluavat tulevaisuudelta, miten he siihen pyrkivät ja mikä voi olla meidän osuutemme kakusta.”*³⁶

Yhdistyksen toiminta- ja tilannekatsauksen sävystä ei voi erehtyä; yhdistys haluaa Suomen pysyvän Euroopan kehityksessä mukana ja kenties kokee Suomen olevan jonkinlaisessa taloudellisessa, tieteellisessä ja kulttuurisessa pimennossa. Yhdistys huomasi 1970-luvulla yhdyntävän Euroopan olevan todellisuutta, mihin Suomi ei kuitenkaan voisi ainakaan lähitulevaisuudessa liittyä. Euroopan Kulttuurisäätiökin unohti usein toiminnassaan Euroopan ”periferia-alueet”, joihin Suomi voitiin laskea. Esimerkiksi vuonna 1975 EKSO harmistui *ECF 20 Years Old* -esitteestä, jonka tekstissä ei Pohjoismaiden kansallisia komiteoita mainittu lainkaan ja jonka kuvituksena olleeseen Euroopan karttaan ei Suomi ollut edes mahtunut mukaan. Yhdessä muiden Pohjoismaiden kanssa Suomi halusikin herättää emojärjestössä keskustelua Eurooppa-käsitteestä: tarkoittaako Kulttuurisäätiö nykyisin Eurooppa-käsitteellään vain muutamaa talousyhteisön maata vaiko laajempaa eurooppalaista sivistyspiiriä?³⁷ Suomen Osastolle tämä oli tärkeää myös muista poliittisista syistä, sillä Suomen osallistuminen Euroopan Kulttuurisäätiön toimintaan tuli olla osallistumista yleiseurooppalaiseen järjestöön, ei vain Euroopan talousyhteisön toimintaan. Yhdistys ei halunnut Kulttuurisäätiön profiloituvan vain EEC-maiden Euroopaksi.³⁸ EKSO itse koki toimintansa ja olemassaolonsa tärkeäksi. Suomi haluttiin laskettavan osaksi Eurooppaa ja suomalaisen kulttuurin koettiin olevan eurooppalaista: *”Euroopan kulttuurisuhteet kirjoitetaan myös vuorovaikutuksen avulla –ellemme osallistu, ei meitä oteta huomioon.”*³⁹

35 TK 1977, 1-2.

36 Toiminta- ja tilannekatsaus syyskuussa 1972, 4-5.

37 HK 23.4.1975.

38 Ferry Rondaghin kirje Pirkko Vahervuorelle 23.2.1978.

39 Toiminta- ja tilannekatsaus syyskuussa 1972, 5.

1980-luku: Arktista energiaa

Euroopan kulttuurisäätiön Suomen Osaston valitsi seuraavaksi suureksi projektikseen Arktisen museon perustamisen Rovaniemelle. Yhdistys juhli vuonna 1979 kymmenvuotista olemassaoloaan ja Euroopan kulttuurisäätiö 25 vuoden taipalettaan. Arktinen museo -hanke, joka myöhemmin yhdistettiin Lapin maakuntamuseon suunnitteluun ja josta lopulta tuli Arktinen keskus -suunnitelma, oli EKSON 1980-luvun tärkein ja aikaavievin hanke. Arktisen keskuksen suunnittelu yhdistettiin myöhemmin Suomen valtion 75-vuotisjuhlavuoden viralliseen ohjelmaan, ja sen suunnittelu siirtyi yhdistykseltä opetusministeriölle ja Rovaniemen kaupungille. Lopulta Arktisesta keskuksesta tuli osa Lapin yliopistoa. Arktisen keskuksen suunnittelu ja sen seurauksena Arktikumien rakentaminen oli pitkä ja vaiheikas prosessi, jossa yhdistys koki niin onnistumisia kuin karvaita pettymyksiä.

Arktisen keskuksen suunnittelun lisäksi Suomen Osasto järjesti muutakin pohjoiseen suuntautunutta toimintaa, kuten Kansainvälisen Arktisen Filmifestivaalin Rovaniemellä vuonna 1986. Lisäksi julkaistiin monella kielellä *Lapin kierros* -niminen opaskirja, joka suuren suosionsa myötä sai myöhemmin toisenkin osan. Lähes koko 1980-luvun työn alla oli myös *Cold*-niminen kirja, joka esitteli suomalaista arktista tutkimusta ja teknologiaa. Kirja julkaistiin vuonna 1990 ja siihen liittyi myös näyttely, joka avattiin Japanissa 1988. Pohjoismaista yhteistyötä lisättiin esimerkiksi järjestämällä Euroopan Kulttuurisäätiön pohjoismaisten komiteoitien kokous Hanasaareissa vuonna 1984. Menestyksenkäs on ollut myös yhdistyksen vuonna 1986 aloittama esitelmäsarja *Europe Today*, jonka alkuperäinen idea oli herättää keskustelua Euroopan yhdentymisestä ja Suomen suhteesta tähän.

Arktinen keskus

Arktisten alueiden tutkimus nousi puheenaiheeksi Suomessakin sen jälkeen, kun maailmankuulu ranskalainen antropologi ja kirjailija Jean Malaurie perusti Pariisiin arktisen tutkimuskeskuksen, Centre d'Études Arctiquesin vuonna 1958. Suomessa heräsi keskustelua siitä, että pohjoisena maana Suomen olisi osallistuttava aktiivisemmin arktiseen tutkimukseen. Akateemikko Kustaa Vilkuna julkaisi vuonna 1972 sanomalehti Kalevassa artikkelin, jossa luultavasti ensimmäistä kertaa Suomessa esiintyi termi Arktinen Instituutti. Muutaman vuoden päästä aihe nousi taas esiin kauppatieteiden maisterin Eila Utrianen (myöhemmin Kivekäs) vierailtua Malaurien arktisessa laitoksessa. Utrianen otti yhteyttä akateemikko Vilkunaan, joka organisoii aiheesta kokouksen.⁴⁰ 7.11.1978 pidetyssä kokouksessa oli läsnä runsaasti eri alojen asiantuntijoita, jotka päätyivät esittämään toimikunnan perustamista asian viemiseksi eteenpäin. Kokouksen osallistujat pitivät Suomea erinomaisena paikkana uudelle Arktiselle Instituutille, sillä Suomen asema suurvaltapolitiikan ulkopuolella olisi omiaan kansainväliselle tieteen tekemiselle.⁴¹ Professori Paavo Kallion johtama työryhmä valmisti muistion, jossa ehdotettiin perutettavaksi Pohjoisen tutkimuksen säätiö, jonka kotipaikkana olisi Oulu. Muistio ei kuitenkaan johtanut toimenpiteisiin.⁴²

Eila Utrianen oli puhunut ajatuksestaan myös EKSOlle ja erityisesti sen puheenjohtajalle Pirkko Vahervuorelle. Vielä samana vuonna Suomen Osasto kokosi perustamistyöryhmän suunnittelemaan juhluvuoden projektiksi valittua Arktinen museo -hanketta.⁴³ Euroopan Kulttuurisäätiön 25-vuotisjuhlavuoden kunniaksi kaikki jäsenmaat saivat tehdä ehdotuksia juhluvuoden ohjelmaan, jolloin Suomen Osasto esitti idean Arktisesta museosta, joka toimisi myös kansainvälisenä ja monitieteellisenä arktisen tutkimuksen tiede- ja informaatiokeskuksena. Suomen Osasto oli huomannut, että ajatus tämänkaltaisen Arktisen keskuksen perustamisesta herätti kiinnostusta Euroopan Kulttuurisäätiössä, ja että tarve keskukselle oli todellinen. Vaikka yhdistyksen esityksessä puhuttiinkin museosta, oli pohjimmaisena ajatuksena saada Suomeen ensimmäinen kansainvälinen instituutti ja liittää tämä Euroopan Kulttuurisäätiön instituuttien verkostoon ja siten luoda instituutille laajat kansainväliset tieteelliset kontaktit. Ajatuksena oli sijoittaa Arktinen museo arktiselle alueelle eli napapiirin pohjoispuolelle. Rovaniemi tuntui liikenneyhteyksiltään parhaalta sijaintipaikalta. Rovaniemen kaupunki kiinnostui hankkeesta ja osoitti tulevalle keskukselle maa-alueen Kemijoen ja Ounasjoen yhtymäkohdan tuntumasta.⁴⁴

Euroopan Kulttuurisäätiö hyväksyi hankkeen pohjoismaiseksi alueprojektikseen ja myönsi sille 40 000 markan apurahan.⁴⁵ Suomen Osasto neuvotteli Arktisesta museosta myös muiden Pohjoismaiden osastojen kanssa⁴⁶ ja kävi Norjassa ja Tanskassa tutustumassa moderniin museotoimintaan. Vuonna 1978 yhdistys kutsui koolle perustamistoimikunnan, johon pyydettiin edustajia etelästä ja pohjoisesta, eri ministeriöistä, yliopistoista ja tutkimuslaitoksista.⁴⁷ Toimikunta totesi laitoksen tärkeyden ja arvioi, että jos laitosta ei nyt perusteta Suomeen, se kyllä ehdittää perustaa pian

40 Numminen, Jaakko: Arktisen keskuksen synty, kehitys ja tulevaisuus, Lapin yliopiston hallinnon julkaisuja, Rovaniemi 1999, 5-6.

41 Kokousmuistio 7.11.1978: Arktinen Instituutti Suomeen, laatinnut Pirjo Varjola 23.11.1978.

42 Numminen, Jaakko: Arktisen keskuksen synty, kehitys ja tulevaisuus, Lapin yliopiston hallinnon julkaisuja, Rovaniemi 1999, 6-7.

43 TK 1978, 2.

44 EKSON laatima lausuntopyyntö Kansainvälisen tiedottamisen neuvottelukunnan loppuraportista, 12.4.1991.

45 Alustava raportti ”Arktisen” eli Pohjoisen museon perustamisesta, 9.10.1979, 4.

46 TK 1983, 3.

47 TK 1979, 3.

Arktikummin 172 metriä pitkä lasikäytävä sulautuu Lapin luontoon.

jonnekin muualle. Suomen Osasto päätti yhdessä Rovaniemen kaupungin kanssa julistaa kansainvälisen arkkitehtuurikilpailun, jotta Arktisen keskuksen hanke saisi huomiota ja tukea ja myös jotta hanke saataisiin rekisteröityä Suomeen. Arkkitehtuurikilpailun suunnittelun yhteydessä opetusministeriö ilmoitti, että valtion rahoituksen saamiseksi hankkeelle oli samassa yhteydessä suunniteltava tilat Lapin maakuntamuseota varten.⁴⁸ Suomen Osasto laati Arktiselle keskukselle perustamissuunnitelman, jonka yhteyteen liitettiin kaupungin ja opetusministeriön pyynnöstä maakuntamuseon suunnittelu. Arkkitehti Juhani Välkepinta, EKSON hallituksen jäsenen arkkitehti Mikko Karjanojan yksityisestä arkkitehtuuri- ja yhdyskuntasuunnittelutoimisto Arkton Oy:stä, aloitti arkkitehtuurikilpailun ohjelman suunnittelun.⁴⁹

Arktisen museon ja Lapin maakuntamuseon kansainvälinen ideakilpailu julistettiin tammikuussa 1983 alkaneeksi. Kilpailun aikataulu oli hieman viivästynyt, sillä hankkeen rahoituksen hankinnassa oli ollut ongelmia: opetusministeriön määrärahan oli löydyttävä korkeakoululaitoksen normaalien kehittämissuunnitelmien ulkopuolelta, koska nämä suunnitelmat oli laadittu jo vuosiksi eteenpäin. Lopulta rahoitus kuitenkin järjestyi ja kilpailu saatettiin käynnistää.⁵⁰ EKSON osuudeksi jäi ideakilpailuun liittyvä tiedotustoiminta ja kansainväliset suhteet. Yhdistyksellä oli myös omat edustajansa kilpailun palkintolautakunnassa.⁵¹ Kilpailu julistettiin avatuksi 25.1.1983 ravintola Savoyssa järjestetyssä julkistamistilaisuudessa, jonka tarjoilu oli Lappi-henkinen: kuivattua poroa, juustoa, karpalomehua ja Poronkyynel-koktail.⁵²

Arkkitehtuurikilpailu, joka oli avoin pohjoisten napapiirimaiden arkkitehteille, osoittautui menestykseksi: kilpailuun osallistui 184 työtä kahdeksasta eri kalottimaasta, Yhdysvalloista, Islannista, Kanadasta, Norjasta, Ruotsista, Neuvostoliitosta, Suomesta ja Tanskasta. Kilpailu oli suurin Suomessa järjestetty arkkitehtuurikilpailu. Voittajaksi valittiin tanskalaisten arkkitehtien Bonderupin, Waaden ja Birchinin ehdotus ”The Inextinguishable”, ”Sammumaton”; toisen ja kol-

48 ECF Annual Report 1981, 19.

49 TK 1981, 1.

50 Numminen, Jaakko: Arktisen keskuksen synty, kehitys ja tulevaisuus, Lapin yliopiston hallinnon julkaisu, Rovaniemi 1999, 8.

51 TK 1982, 2.

52 HK 18.1.1983.

mannen sijaan veivät suomalaiset ehdotukset.⁵³ Vastaanottaessaan voittoaans tanskalaiset arkkitehdit pitivät kiitospuheen, jossa he nimesivät katkeamatonta kulttuuria symbolisoivan suunnitelmansa innoittajiksi suomalaisen muotoilun ja jylhän pohjoisen maiseman.⁵⁴ Kilpailutöiden joukossa oli monia hyviä suunnitelmia, kuten Lennart Meren linnamainen rakennus. Palkintolautakunta kuitenkin etsi erityisesti arkkitehtonista ratkaisua, joka olisi suuntaa antava uudelle pohjoiselle ja arktiselle arkkitehtuurille.⁵⁵ Lappia-talossa Rovaniemellä järjestetyssä palkintojenjakotilaisuudessa 1.2.1984 Euroopan Kulttuurisäätiön presidentti Ynso Scholten ojensi voittajille Pro Futura Europa -mitalin. Samanaikaisesti järjestettiin Rovaniemellä kilpailutöiden näyttely ja myöhemmin Helsingissä parhaiden töiden näyttely Rakennustaiteen museossa. Myöhemmin näyttely matkusti Tukholman Arkkitehtuurimuseoon ja Kööpenhaminaan Tanskan Kansallismuseoon. Näyttelyiden yhteydessä järjestettiin useita seminaareja ja keskustelutilaisuuksia pohjoisesta rakentamisesta ja museoarkkitehtuurista. Suomen Osasto järjesti arkkitehtuurikilpailun johdosta useita tiedotustilaisuuksia ja sai paljon mediahuomiota. Lukuisat lehdet niin Suomessa kuin ulkomailla kirjoittivat kilpailusta, kuten englantilainen *The Architectural Review* ja *Arkkitehti-lehti*, jotka julkaisivat kilpailusta laajan erikoisartikkelin.⁵⁶ Myös ECF:n vuosikirjassa Arktisen keskuksen hanke esiteltiin tarkasti voittaneen työn kuvan kera.⁵⁷ Voittanut ehdotus, jossa lasilla katettu tunneli hohtaa pohjoisen pimeyden keskellä, sai hopeamitalin Sofian arkkitehtuuribiennaalissa vuonna 1985.⁵⁸

Arkkitehtuurikilpailun ratkettua Suomen Osaston aloitteesta perustettiin Arktisen Keskuksen Säätiö projektin toteuttamista varten. Yhdistys toteaa vuoden 1985 toimintakertomuksessaan, että Arktisen Keskuksen Säätiön perustaminen päätti onnistuneesti kuusi vuotta kestäneen Arktisen keskuksen suunnitteluhankkeen ja siirsi keskuksen jatkokehittelyyn uusiin käsiin. Säätiön pääomaksi sovittiin 20 000 markkaa, josta Rovaniemen kaupunki maksoi maakuntamuseon takia puolet ja Suomen Osasto puolet. Säätiön hallitukseen valittiin kaksi EKSON hallituksen jäsentä, rouva Pirkko Vahervuori ja toimistopäällikkö Otto Timonen. EKSON hallituksen jäsen, arkkitehti Mikko Karjanoja toimi perustetun säätiön asiamiehenä. Vahervuori ja Karjanoja tekivät yhdessä *Arktinen keskus* -esitteen, jota painettiin englanniksi, suomeksi ja ruotsiksi.⁵⁹ Karjanoja esitteli 4.10.1985 Rovaniemellä Tanskan kuningatar Margaretalle ja prinssi Henrikille Arktisen keskuksen hanketta heidän epävirallisen Suomen vierailunsa aikana. Karjanoja muistelee kuningattaren olleen niin armoton ketjupolttaja, että jonkun oli jatkuvasti kuljettava hänen perässään tuhkakuppi kädessä. Arktisen Keskuksen Säätiön asiamiehenä Karjanoja asui työviikkojen päivät vuoden ajan Rovaniemellä.⁶⁰

Arktinen keskus -hankkeen epävarma rahoitustilanne selkiytyi, kun se valittiin osaksi valtion 70- ja 75-vuotisjuhlaohjelmia. Lokakuussa 1986 oli Arktista keskusta varten asetettu valtion työryhmä, jota johti opetusministeriön kansliapäällikkö Jaakko Numminen. Filosofian tohtori Numminen keksi sitoa Arktisen keskuksen hankkeen Suomen itsenäisyyden 75-vuotisjuhlavuoden 1992 yhteyteen.⁶¹ Tämä tarkoitti hankkeen toteutumisen siirtymistä opetusministeriölle. Suomen Osasto tiedotti uudesta käänteestä Euroopan kulttuurisäätiön hallitukselle Amsterdamiin, missä

53 TK 1984, 2.

54 Arktisen museon arkkitehtuurikilpailun voittaneen tanskalaisen arkkitehtiryhmän edustajan Soren Birchinin puheenvuoro palkintojenjakotilaisuudessa Lappia-talossa 1.2.1984.

55 Pirkko Vahervuoren kirje opetusministeriölle, 15.2.1991.

56 TK 1984, 2-3.

57 ECF Annual Report 1984, 19.

58 HK 17.6.1985.

59 TK 1985, 2-3.

60 Mikko Karjanojan haastattelu 14.5.2009.

61 Numminen, Jaakko: Arktisen keskuksen synty, kehitys ja tulevaisuus, Lapin yliopiston hallinnon julkaisuja, Rovaniemi 1999, 9-10.

hankkeen etenemiseen oltiin tyytyväisiä. Euroopan kulttuurisäätiön johto ilmoitti tekevänsä mie-
lihyvin yhteistyötä Suomen hallituksen kanssa. Pian kuitenkin kävi ilmi, että opetusministeriö ei
pyytäneykään edustajaa Euroopan kulttuurisäätiöltä, vaan halusi Pirkko Vahervuoren toimivan
opetusministeriön nimeämässä Arktisen keskuksen suunnittelutoimikunnassa Arktisen Keskuk-
sen Säätiön edustajana. Euroopan Kulttuurisäätiön ja sen Suomen Osaston osallistuminen hank-
keeseen lopetettiin tällä tapaa. Lisäksi valtiovarainministeriön vaatimuksesta Arktisesta keskukses-
ta muodostettiin Lapin yliopiston alainen erillislaitos ja talohanketta toteuttamaan muodostettiin
kiinteistöyhtiö, jonka osakkaina olivat valtio ja Rovaniemen kaupunki.⁶²

EKSON tyrmistykseksi Rovaniemen kaupunki päätti kaavoittaa osan alkuperäisestä kilpailu-
tontista suurelle hotellille, jota kiinteistöyhtiö Arctia Oy ryhtyi suunnittelemaan. Kiinteistö-
yhtiön tavoitteena oli yhtä aikaa Arktisen keskuksen kanssa rakentaa sen viereen loistohotelli.⁶³
Suomen Osasto julkaisi saman vuoden kevätkokouksessaan julkilausuman, jossa yhdistys totesi
Arktisen keskuksen toteuttamisen olevan kansallinen haaste, joka tulee saattaa loppuun niiden
päämäärien mukaisesti, jotka hankkeelle alun perin asetettiin. Yhdistys pelkäsi kansainvälisen tie-
teellisen instituutin saavan puhtaasti kaupallisen leiman, jos se sulautettaisiin rovaniemeläisen
suunnitelman mukaisesti suureen hotelliketjuun.⁶⁴ Helsingin Sanomissa hotellijupakkaa kom-
mentoitiin otsikolla ”Arktinen möhlyäys”. Jutussa todettiin, ettei Rovaniemen kaupungin virka-
miesjohto nähtävästi lainkaan oivalla, että uusi hotelli on täysin sopimaton Arktisen keskuksen
kulttuuriluonteeseen. Samalla myös arkkitehtoninen suunnitelma menettää merkityksensä. Lyhyt
artikkeli loppui kipakasti: ”Rovaniemen sooloilu on jo niin pitkällä, että kaupunki tarjoaa jo hotellin
rakentamista valtion Arctia-ketjulle. Kulttuurikysymystä hoidetaan näköjään napapiirillä kuin poroa
ja riistaa.”⁶⁵ Pohjolan Työ puolestaan kirjoitti aiheesta otsikolla ”Hotellisuunnitelmat kiukuttavat
säätiötä”. Jutussa epäiltiin riitojen syntyneen väärinkäsityksistä ja todettiin Arktiselle keskukselle
jäävän laajentumistilaa hotellin rakentamisen jälkeenkin.⁶⁶

Suomen Osasto oli tästä kehityskulusta hyvin pahoillaan. Alkuperäisenä tavoitteena oli ollut saada
Suomeen kansainvälinen ja monitieteinen arktista tutkimusta edistävä, koordinoiva ja tiedottava
keskus. Nyt uudelle vuosikymmenelle siirryttäessä nämä pyrkimykset olivat hankaloituneet ja
osittain estyneet. Euroopan Kulttuurisäätiö oli suljettu päätöksenteon ulkopuolelle, eikä kansain-
välisyydestä ollut enää oikeastaan muuta jäljellä kuin hankkeen alkurahoitus. EKSON jäsenet
erosivat Arktisen Keskuksen Säätiön hallituksesta todettuaan vaikutusmahdollisuuksiensa ka-
donneen. Hankkeen suunnittelu ja päätöksenteko oli yhdistyksen pettymykseksi ja Euroopan
Kulttuurisäätiön ihmetykseksi siirtynyt Rovaniemen paikallis päättäjäille ja Lapin yliopistolle, jol-
loin yliopiston yliopistolaki esti Arktisen keskuksen aseman alun perin kaavailtuna itsenäisenä
kansainvälisenä instituuttina.⁶⁷ Kirjeessään ulkoministeri Pertti Paasilta EKSON puheenjohtaja
Pirkko Vahervuori ihmetteli, miksi Lapissa ei olla kiinnostuneita kansainvälisestä yhteistyöstä.
Vahervuoren mukaan Lapin yliopiston johto oli useaan otteeseen osoittanut epäluottamuksensa
Arktisen keskuksen toimintaa kohtaan ja pidättänyt sille kuuluvia varoja muihin tarkoituksiin.⁶⁸

Keväällä 1991 Suomen Osasto antoi valtioneuvoston pyynnöstä Arktista keskusta koskevan
lausunnon Kansainvälisen tiedottamisen neuvottelukunnan (Kantine) raportista ja ehdotti ope-

62 EKSON laatima lausuntopyyntö Kansainvälisen tiedottamisen neuvottelukunnan loppuraportista, 12.4.1991.

63 Kaleva, 19.4.1989.

64 EKSON kevätkokouksen yhteydessä julkaisema julkilausuma, 17.4.1989.

65 HS 23.4.1989.

66 Pohjolan Työ, 24.4.1989.

67 EKSON laatima lausuntopyyntö Kansainvälisen tiedottamisen neuvottelukunnan loppuraportista, 12.4.1991.

68 Pirkko Vahervuoren kirje ulkoministeri Pertti Paasilta, 11.12.1990.

tusministeriölle keskusta koskevan lainsäädännön muuttamista siten, että keskukselta muodostettaisiin itsenäinen kansainvälinen instituutti. Lausunnossa Suomen Osasto totesi Arktisen keskuksen aseman olevan liian epäselvästi määritellyn.⁶⁹ Arktisen keskuksen toimintaa pohdittiin myös eduskunnassa, joka toisin kuin Kantine, ei puoltanut tutkimuskeskuksen itsenäistämistä, vaan uskoi keskuksen tulevaisuuteen osana Lapin yliopistoa. Kantineen raportissa kehoitettiin turvaamaan Arktisen keskuksen laaja hallinnollinen ja taloudellinen itsenäisyys. EKSO puolsi raporttia ja toivoi Arktisen keskuksen itsenäisyyttä, jotta sen kansainvälisyys ei tukahtuisi.⁷⁰ Yhdistys piti virheenä sitä, ettei Arktisesta keskukselta alun perin tehty itsenäistä laitosta, kuten alkuperäinen suunnitelma edellytti. Lisäksi EKSO toivoi Arktisen keskuksen johtoon ja hallitukseen valittavan jatkossa arvostettuja tutkijoita myös muualta kuin Suomesta. Vuoden 1991 tiedotteessaan yhdistys totesi, että vastuun Arktisesta keskukselta siirryttyä Rovaniemelle, heikentyivät edellytykset kansainvälisesti ja valtakunnallisesti merkittävän laitoksen syntymisestä olennaisesti.⁷¹

Arktisen keskuksen johtajan asema oli myös epäitsenäistetty, mikä johti muiden vaikeuksien lisäksi keskuksen korkeatasoisen johtajan, professori Veijo Ilmavirran eroamiseen keväällä 1991. Ilmavirta perusteli päätöstään erota sillä, että Lapin yliopiston yhteydessä keskuksella ei ole mahdollisuuksia kehittyä korkeatasoiseksi kansainväliseksi tiedeinstituutiksi. Ilmavirran mukaan yliopiston johdolla ei ollut aikomustakaan antaa keskuksen kehittyä, vaan ainoastaan käyttää sitä omien alueellisten tavoitteidensa pönkittämiseen.⁷² Ilmavirta myös syytti yliopistoa Arktiselle keskukselle tarkoitettujen rahojen käyttämisestä muihin kohteisiin. Ilmavirran mielestä Arktinen keskus on nujerrettu tavallisia tiedekuntiakin alistetumpaan asemaan ja sen itsenäisyys on riistetty puuttamalla keskuksen sisäiseen toimintaan ja tavoitteisiin. Ilmavirran mukaan kiistat olivat kytemässä jo silloin, kun hän tuli taloon. Ilmavirta oli mielestään päätenyt suoranaisen ajohdinin kohteeksi.⁷³ Ilmavirta koki eroamisen kahden vuoden johtajuuden jälkeen ainoaksi mahdollisuudeksi, sillä hän oli ajautunut suureen luottamuspulaan yliopiston hallituksen ja erityisesti rehtorin kanssa.⁷⁴ Opetusministeriön kansliapäällikkö Jaakko Numminen näki kiistan pitkälti henkilöongelmana, mutta esitti samalla näkemyksen, että Lapin yliopistossa ei ehkä ollut täysin ymmärretty Arktisen keskuksen merkitystä ja kansainvälistä erityisluonnetta. Yliopiston rehtorille Esko Riepulalle Ilmavirran ero oli tervetullut, sillä hän oli jatkuvasti ollut tyytymätön Ilmavirran taitoon johtaa ja organisoida. Ilmavirran ero ei tullut Riepulalle yllätyksenä, ja miehen syytökset Riepula kuittasi luuloteluksi. Lapin Kansan lehtijutussa ”Junantuomasta junanviemää” todettiin Arktisen keskuksen olleen myllerryksen keskellä alusta saakka: *”Tämä kateutta, mustasukkaisuutta, kiihkoilua ja ennakkoluuloja herättävä laitos näyttää nousevan suomalaisen nurkkakuntaisuuden symboliksi. --- Kun Ilmavirtakin saa paikan paluujunaan odotetaan nyt, että uusi johtaja nousisi paikan päältä. Vaikkei tuo olisikaan aivan pätevä, niin olisi nyt edes sopiva.”*⁷⁵

EKSO toteaa Valtioneuvostolle tekemässään lausunnossaan Arktisen keskuksen toteutuksessa tapahtuneen monia virheitä, kuten maakuntamuseon yhdistäminen hankkeeseen ja keskuksen liittäminen kiinteäksi osaksi Lapin yliopistoa. Yhdistys myös toteaa Suomen saaneen huonoa mainetta Euroopassa kansainväliseksi tarkoitettua hankkeen muututtua paikalliseksi. Suomen Osaston mukaan rovaniemeläiset ovat julkisesti tuoneet ilmi sen, että Euroopan Kulttuurisäätiön sekaantuminen paikallisen Arktisen keskuksen suunnitteluun ei ole suotavaa. Yhdistys toteaa teh-

69 EKSON laatima lausuntopyyntö Kansainvälisen tiedottamisen neuvottelukunnan loppuraportista, 12.4.1991.

70 HS, 4.12.1990.

71 EKSON Tiedote 1/91, 18.2.1991.

72 Lapin Kansan, 14.2.1991.

73 Kaleva, 14.2.1991.

74 Pohjolan Sanomat, 14.2.1991.

75 Lapin Kansan 14.2.1991.

neensä hankkeessa parhaansa ja pahoittelee valtion juhlavuoden ohjelmaksi valitun kansainvälisen projektin siirtymistä paikallispolitiikkojen keskinäiseksi valtataisteluksi. Lausunnossa Suomen Osasto toteaaakin lopuksi: *”Yleisemmin voidaan todeta, että Suomen mahdollisuus selvitä kansainvälisessä kilpailussa niin tieteen kuin muillakin aloilla edellyttäisi erittäin myönteisiä asenteita ja toimivaa yhteistyötä valtionhallinnon sisällä ja koko tiedeyhteisön piirissä. --- Nykyisen tilanteen valitessa Arktisen keskuksen hanke asettaa Suomen uskottavuuden ja yhteistyökäyvyyden kyseenalaiseksi ja luo enemmän kielteistä kuin myönteistä kuvaa Suomesta.”*⁷⁶

Suomen Osasto ja erityisesti sen puheenjohtaja Pirkko Vahervuori vetosivat useaan otteeseen Opetusministeriöön Arktisen keskuksen ongelmien ratkaisemiseksi. Vuoden 1991 kirjeessä Vahervuori ilmoittaa EKSON jäsenien eroavan Arktisen Keskuksen Säätiöstä, sillä yhdistyksen mielestä Arktisen Keskuksen Säätiöllä tai sen vähäisellä toiminnalla ei enää ollut mitään merkitystä Rovaniemen kaupungin ja Lapin yliopiston dominoidessa Arktisen keskuksen kehittämistä. Vahervuori kuitenkin uskoi yhdistyksen työllään keskuksen hyväksi onnistuneen herättämään kiinnostuksen arktisten alueiden ongelmiin ja niiden monitieteellisen tutkimuksen tärkeyteen. Kirjeessään opetusministeriölle Vahervuori myös esitti suuttumuksensa hankkeen kehityskulkuun: *”Katsoessani taaksepäin, tuntuu siltä, että jos olisimme ymmärtäneet, että EKSO sivuutetaan kokonaan Arktisen keskuksen suunnittelusta, tuskin olisimme yli yhdentoista vuoden uhranneet niin paljon aikaa ja vaivaa hankkeeseen, emmekä olisi ylläpitäneet illuusiota ECF:n piirissä siitä, että olemme viemässä eteenpäin samaa projektia, jonka aloitimme, kuten olemme luulleet. --- Olemme siis tulleet käyttäneeksi Euroopan Kulttuurisäätiön yleisesti nauttimaan arvostusta tavallaan turhan hankkeen hyväksi ja kantaneet huolta asiasta, joka ei meille kuulu.”*⁷⁷

Vuonna 1991 Suomen Osasto totesi, että Arktisen keskuksen hankkeen tavoitteet oli nyt saavutettu. Euroopan Kulttuurisäätiö oli antanut yhdistykselle täyden tunnustuksen hankkeen kehittämisestä. Projektin avulla oli myös kiinnitetty huomiota arktisten alueiden tutkimukseen, ja hanke oli saanut laajaa kansainvälistä huomiota. EKSO totesi osuutensa hankkeesta tulleen päätepiteeseen.⁷⁸ Arktisen keskuksen toimitalo Arktikum vihittiin käyttöön Rovaniemellä osana Suomen itsenäisyyden 75-vuotisjuhlavuoden hanketta 2.12.1992. Vihkiäisissä Euroopan Kulttuurisäätiön ja Suomen Osaston osuus hankkeen aloitteentekijänä mainittiin.⁷⁹ Jo syksyllä 1989 Arktinen keskus oli aloittanut toimintansa, joten vuonna 2009 keskus juhlii 20-vuotisjuhlansa. Vuonna 1994 Euroopan Kulttuurisäätiön korkein päättävä elin, Board of Governors, piti 40-vuotiskokouksensa Helsingissä, vieraili samalla Rovaniemellä ja tutustui prinsessa Margrietin johdolla Arktiseen keskuksen ja Arktikum-kiinteistöön. Arktikumissa toimii nykyäänkin Lapin maakuntamuseo ja Lapin yliopiston alainen tutkimuslaitos Arktinen keskus. Vuonna 1997 valmistui instituutin uusi rakennus, jossa muun muassa tutkijat työskentelevät. Suomen Osaston alkuperäiset suunnitelmat ovat toteutuneet ainakin osittain, sillä Arktisessa keskuksessa tehdään korkeatasoista, monitieteistä sekä kansainvälistä tutkimusta ja tiedeviestintää.

Tutkijoita ja yleisöä palvelee myös kirjasto ja tietokeskus. Lisäksi keskuksen kuuluu omana yksikkönään Pohjoisen ympäristö- ja vähemmistöoikeuden instituutti, jossa tehdään oikeustieteellistä vähemmistöjen ja pohjoisten alueiden tutkimusta. EKSON aloitteesta rakennettu Arktikum on nykyään yksi Lapin vierailuimmista matkakohteista.

76 EKSON laatima lausuntopyyntö Kansainvälisen tiedottamisen neuvottelukunnan loppuraportista, 12.4.1991.

77 Pirkko Vahervuoren kirje opetusministeriölle, 15.2.1991.

78 TK 1991, 4-6.

79 TK 1992, 4.

Europe Today -seminaari- ja esitelmäsarja

Toinen Suomen Osaston tärkeä hanke 1980-luvulla oli *Europe Today* -esitelmäsarjan käynnistäminen. Seminaarien tarkoituksena oli herättää keskustelua yhdentävästä Euroopasta ja Suomen roolista tässä kehityksessä. Ensimmäinen *Europe Today* -seminaari järjestettiin 14.5.1986 yhdessä Teollisuuden keskusliiton ja Vientikoulutusäätiön kanssa. Seminaarissa oli runsaasti sekä ulko- että kotimaisia puhujia. Otsikkopuheenvuoron käytti Euroopan Kulttuurisäätiön varapresidentti, professori Frans Alting von Geusau. Sveitsiläisen *Neue Zürcher Zeitung* -lehden taloustoimituksen esimies Willy Zeller esitelmöi aiheesta ”Small Countries in a Changing Europe”. Suomalaisina puhujina olivat professorit Yrjö Blomstedt ja Matti Klinge, toimitusjohtaja Raili Nuortila, pääjohtaja Antti Potila ja varapääjohtaja Björn Wahlroos.⁸⁰

Pääpuhujia Alting von Geusau mukaan Euroopan talousyhteistyö oli sotkenut poliittisen ja ideologisen yhdentymisen. Hänen mukaansa nopeasti edennyt taloudellinen liittoutuminen oli jättänyt taka-alalle Euroopan yhteisön alkuperäisen idean eli poliittisesti vahvan ja yhtenäisen Euroopan. Alting von Geusau oli myös huolissaan Neuvostoliiton vallasta Itä-Euroopassa, jota ei hänen mielestään siksi voitukaan laskea osaksi Eurooppaa. Alting von Geusau puhetta kommentoi Björn Wahlroos, joka puolestaan koki nykyisen talouteen keskittyvän lähentymisen hyvänä tilanteena. Hänen mukaansa Euroopan yhteisön tulisikin pysyä vain taloudellisena liittoumana. Samalla Wahlroos muistutti, että Suomen on tajuttava, ettei se enää jatkossa voi turvata kotimaan ja Itä-Euroopan markkinoihin, vaan katse olisi käännettävä Euroopan yhteisöön. Willy Zellerin puolestaan totesi puheenvuorossaan, että Euroopan pienet Efta-maat ovat taloudellisesti pärjänneet hyvin, eikä Suomenkaan tarvitse tuntea itseään kauas nurkkaan jääneeksi.⁸¹

Vaikka seminaarin osanottajamäärä jäi mm. virkamieslakon takia alhaiseksi ja seminaari tuotti tappiota, oli yhdistys tyytyväinen seminaarin saamaan melko runsaaseen lehdistöpalautteeseen.⁸² Esimerkiksi Teollisuusviikko kirjoitti ennen seminaaria otsikolla ”Kulttuurikuilu jarruna teknologiayhteistyölle?” Artikkelissa lehti raportoi *Europe Today* -seminaarisarjan aloittamisesta ja haastattelee Suomen Osaston puheenjohtaja Vahervuorta ja varapuheenjohtaja Filip Pettersonia.⁸³ Myös Helsingin Sanomat uutisoi seminaarin järjestämisen ja esitteli myös lyhyesti Euroopan Kulttuurisäätiön ja Suomen Osaston historian.⁸⁴ Helsingin Sanomat kirjoitti vielä uudestaan muutama päivä seminaarin jälkeen Alting von Geusau ja Zellerin erilaisista näkemyksistä ja Euroopan Kulttuurisäätiöstä. Artikkeliksi ”Eri makuista Eurooppalaisuutta” päättyy toimittaja

Helsingin Sanomat kirjoitti 17.5.1986 EKSON ensimmäisestä Europe Today -seminaarista artikkelissa ”Eri makuista eurooppalaisuutta”.

80 TK 1986, 4.

81 HS 15.5.1986.

82 HK 19.5.1986.

83 Teollisuusviikko 24.4.1986.

84 HS 30.4.1986.

Renny Jokelinin hieman pilkalliseen kommenttiin: ”Eurooppalaisen kulttuurin rakentaminen hollantilaisilla lottomiljoonilla on suhteellisen kaukana siitä, mihin Suomessa on totuttu, mutta siinäkin lienee kyse jostakin Euroopasta.” Artikkelin yhteydessä on kuva Alting von Gesausta ja Zelleristä taustallaan Ässä-arvan mainos.⁸⁵

Seuraavana vuonna Suomen Osasto jatkoi esitelmäsarjaa kevätkokouksen yhteydessä European Association of Distance Teaching Universities’in tohtori G. J. Leibbrandtin puhuessa eurooppalaisista yhteistyönäkymistä korkeamman tason etäopetuksen suunnittelussa ja toteuttamisessa. Syyskokouksen yhteydessä Helsingin yliopiston rehtori, akateemikko Olli Lehto esitelmöi Erasmus-vaihto-ohjelmasta ja amerikkalainen tohtori James Botkin The Alliance for Learning -järjestöstä selosti oppimisprosessien tutkimuksen uusia suuntaviivoja. Elokuussa vuonna 1987 Suomen Osasto osallistui Lapin kesäyliopiston järjestämään seminaariin *Lappi tietoyhteiskuntaan II*, jolloin toteutettiin ensimmäinen Ranskan ja Skandinavian välinen videokonferenssi satelliittiyhteyden välityksellä. Paneelin puheenjohtajana ja videokeskustelun koordinaattorina Pariisissa toimi yhdistyksen puheenjohtaja Pirkko Vahervuori. Syksyllä Suomen Osasto järjesti yhdessä Teknillisen Korkeakoulun täydennyskoulutuskeskuksen kanssa *Europe Today* -seminaarin *Europace – European Cooperation in Higher Education*. Suomi oli ensimmäinen maa, joka aloitti kokeilun, jossa yhdistettiin satelliittiyliopiston opetus ja kansallisen videoneuvotteluverkoston käyttö. Satelliittiyliopiston kurssit oli suunnattu yliopistoille ja yrityksille. Seminaarin yhteydessä käytiin videokeskustelu, johon studioiden kautta osallistui asiantuntijoita kahdeksasta eri kaupungista Suomessa. Tekniikka kuitenkin osin petti satelliittiyliopiston studioavajaisissa. Esitelmöitsijöinä seminaarissa toimivat mm. Europacen johtaja tohtori Tage Frisk ja tohtori Matti Ojala Oy Nokia Ab:sta.⁸⁶

Vuonna 1988 yhdistys jatkoi *Europe Today* -seminaareja järjestämällä yhdessä Suomi-Ruotsi-seuran kanssa tammikuussa hotelli Marskissa seminaarin *Suomi, Ruotsi ja Eurooppa*. Euroopan Kulttuurisäätiö oli jo aiemmin esittänyt Suomen Osastolle yhteistyön lisäämistä muiden Pohjoismaiden kansallisten komiteoiden kanssa, mistä tämä seminaari oli hyvä esimerkki. Esitelmöitsijöinä oli Uppsalan yliopiston varehtori professori Stig Strömholm ja professori Kai Otto Donner Helsingin yliopistosta. Professori Strömholm varoitti esitelmässään Suomea ja Ruotsia jäämästä syrjästäkatsojiksi Euroopan kehityksessä ja kehotti molempia maita olemaan aktiivisesti mukana Euroopan integraatiossa. Strömholm piti tarpeettomana pohjoismaalaisten omaa eristäytymistä muusta Euroopasta ja totesi seminaarin nimenkin voineen mieluummin olla ”Suomi, Ruotsi ja *muu* Eurooppa”.⁸⁷ Professori Donner puolestaan korosti eurooppalaisen yhteistyön merkitystä tutkimukselle, jota on vaikeuttanut määrärahojen pienuus.⁸⁸

Seuraavana toimintavuonnaan Suomen Osasto jatkoi *Europe Today* -esitelmiä, kun eduskunnan puhemies Kalevi Sorsa esitelmöi yhdistyksen kevätkokouksen yhteydessä järjestetyssä Eurooppa Tänään -tilaisuudessa 17.4.1989 aiheesta ”Suomi arktisessa yhteistyössä”. Puhemies Sorsan ajankohtainen esitelmä herätti huomiota lehdistössä.⁸⁹ Puheenvuorossaan Sorsa kiirehti arktista yhteistyötä ja Suomen aloitteellisuutta ympäristösopimusten aikaansaamisessa. Sorsa totesi, että päämääränä on sellaisten kansainvälisten sopimusten kokonaisuus, jolla pyritään estämään arktisen ympäristön saastuminen sekä luomaan arktisen alueen ekosysteemien seurantajärjestelmä. Sorsa mainitsi Alaskassa sattuneen öljykatastrofin esimerkkinä kansainvälisten ympäristösopimus-

85 HS 17.5.1986.

86 TK 1988, 4. HS 28.9.1988.

87 HS 21.1.1988.

88 Uusi Suomi 22.1.1988.

89 Tiedote 1/89, 12.5.1989.

ten solmimisen ajankohtaisuudesta. Lisäksi tilanne vaati Sorsan mielestä kansallisten valmiuksien parantamista ja arktisen tutkimuksen koordinoitua ja kehittämistä.⁹⁰

Lokakuussa yhdistys järjesti yhdessä Arktisen keskuksen ja Lapin yliopiston kanssa esitelmätilaisuuden aiheesta *Environmental Problems and Special Features of Northern Areas*. Puhujina olivat tohtori B. Stonehouse Cambridgen yliopistosta, professori Eero Holopainen Helsingin yliopiston meteorologian laitokselta ja professori P. I. Melnikov Neuvostoliiton tiedeakatemian Permafrost Instituutista Jakutskista. Esitelmätilaisuus jatkui symposiumina, jolloin painotettiin itä-länsi -yhteistyön merkitystä, arktisen ympäristötutkimuksen välttämättömyyttä ja kansainvälisen yhteistyön tärkeyttä eri maiden, tieteenalojen, tutkijoiden ja instituuttien välillä tarkoituksena luoda monitieteellistä tutkimusyhteistyötä. Symposiumissa kuultiin 15 alustusta. Lisäksi monipäiväisessä symposiumissa ehdittiin vieraila Oulangan biologisella tutkimusasemalla Kuusamossa. Oulangalla päätettiin lisätä kansainvälistä virallista ja epävirallisempaa yhteistyötä ympäristötutkimuksessa eri maiden välillä. Symposiumiin osallistuneet brittitutkijat olivat erityisen tyytyväisiä voidessaan nyt luoda yhteyden neuvostotutkijoihin, joita oli Oulangalla mukana parisenkymmentä. Britanniaasta käsin kontaktien solmiminen oli kuulemma vaikeaa. Cambridgen yliopiston professori Bernard Stonehouse piti Suomen asemaa keskeisenä pohjoisten alueiden ympäristötutkimuksessa.⁹¹ Symposiumi päättyi Helsinkiin, missä kansainväliset huippututkijat laativat Suomen hallitukselle julkilausumakirjeen, jossa he osoittivat tukea Suomen Osaston hankkeelle rakentaa Arktinen keskus Rovaniemelle ja toivoivat Suomen hallituksen määrärahoihin edesauttavan tätä hanketta. Kirjeessä todettiin, että Arktisella keskuksella on mahdollisuus muodostua tärkeäksi kansainvälisen tietojenvaihdon ja tutkimusyhteistyön keskipisteeksi. Symposiumin yhteydessä järjestettiin myös lehdistökonferenssi.⁹²

Tutkimalla Suomen Osaston 1980-luvulla järjestämien seminaarien teemoja, on helppo havaita niistä monien liittyneen arktisten alueiden kansainväliseen tutkimukseen ja siten tukeneen EKSON tavoitetta perustaa Arktinen keskus. Yhdistys oli kuitenkin aktiivinen toimija myös muilla aloilla kuin seminaarien järjestämisessä ja pyrki monin tavoin tukemaan Arktikum-projektia. Vuonna 1985 EKSO teki aloitteen Kansainvälisen Arktisen Filmifestivaalin järjestämiseksi Suomessa. Toista kertaa pidettävä kansainvälinen festivaali nähtiin hyvänä tilaisuutena osoittaa Rovaniemen soveltuvan Arktisen keskuksen sijoituspaikan lisäksi monipuolisten kansainvälisten kulttuuritapahtumien areenaksi. Samalla haluttiin solmia kontakteja arktisen alueen tutkijoihin. Festivaalit onnistuivat erittäin hyvin ja elokuvien yleistä tasoa pidettiin hyvin korkeana. Lopputilapöytäkirjaan pääsi 38 elokuvaa, kaikkiaan kilpailuun osallistui lähes sata elokuvaa. Elokuvat arvosteltiin seitsemässä eri sarjassa, jossa kussakin jaettiin palkinto. Filmien esikatselu tapahtui Helsingissä Mainostelevisiion tiloissa Filip Pettersonin, EKSON jäsenen ja MTV:n hallintoneuvoston puheenjohtajan, avustuksella. MTV ja Rovaniemen kaupunki osallistuivat myös festivaalien kulujen kattamiseen. 5.–7.9.1986 pidetyt festivaalit olivat onnistuneet, ja EKSO oli tyytyväinen osallistumisestaan niiden järjestämiseen.⁹³

90 Kaleva 18.4.1989.

91 Koillis-Häme 23.10.1989.

92 Lapin Kansan 26.10.1989.

93 TK 1986, 4-5, HK 12.3. ja 15.9.1986.

Suomen Osasto kulttuurikentällä

Kun tarkastelee Euroopan Kulttuurisäätiön Suomen Osaston kahtakymmentä ensimmäistä toimintavuotta, huomaa yhdistyksen toiminnan olleen hyvin monipuolista. Jo järjestön nimi kertoo toiminnan keskittyneen kulttuuriin ympärille, mutta millaiseksi EKSO on toiminnallaan määritellyt kulttuurin käsitteenä? Yhdistyksen tavoitteena on aina ollut eurooppalaisen kulttuuri- ja tiedeyhteistyön tukeminen ja edistäminen, ja sitä se on tehnyt hyvinkin monialaisesti. 1970- ja 80-lukuja tarkastellessa voi kuitenkin huomata painopisteen olleen tieteen ja tutkimuksen edistämisen puolella. Suomen Osaston toiminnan selkäranka on perustamisesta lähtien ollut esitelmätilaisuuksien ja seminaarien järjestäminen, joissa ovat puhuneet niin kotimaiset kuin kansainvälisetkin asiantuntijat. Lisäksi yhdistys on julkaissut ja kääntänyt runsaasti kansainvälisiä tutkimustuloksia Suomessa. Toisaalta seminaareja on usein järjestetty yhdessä elinkeinoelämän järjestöjen kanssa ja puhujiksi ovat kelvanneet liike-elämän johtohahmot. EKSO ei siis ole sulkenut kulttuurin ulkopuolelle taloussektoria, vaan on pyrkinyt edistämään Suomen suhteita Eurooppaan myös sillä saralla. Myös yhdistyksen perustajajäsenistä moni oli elinkeinoelämän puolelta. Kulttuuria ei ole määritelty akateemisten- tai kulttuuripiirien yksityisomaisuudeksi, vaan on pyritty yhteistyöhön ja vuoropuheluun yritysten, tieteentekijöiden ja kulttuurintuottajien kesken.

Millaista sitten on ollut se eurooppalainen kulttuuri, mitä yhdistys on halunnut tuoda Suomeen? Tärkeimpänä osa-alueena on toiminut kansainvälisten tutkimustulosten välittäminen Suomessa käytettäväksi. Lisäksi yhdistys halusi Suomeen kansainvälisen instituutin, joita Euroopan Kulttuurisäätiö jo oli perustanut useaan Euroopan maahan. Toinen osa-alue on ollut kasvatustieteiden näkökulmien tuonti, joita on edustanut esimerkiksi Eurooppa 2000 – Parempi Eurooppa -ideakilpailu. 1990-luvulla tämä suuntaus jatkui vahvana Eurooppa koulussa – Euroopan koulupäivä -piirustus- ja kirjoituskilpailun myötä. Jos tarkastellaan yksittäisiä taiteen aloja, profiloitui Suomen Osasto 1970- ja 80-luvuilla arkkitehtuurin ja elokuvataiteen suosijaksi järjestämällä rakennusperinnettä esittelevän näyttelyn, kansainvälisen arkkitehtuurikilpailun ja sitä seuranneen näyttelyn, organisoimalla toisen kansainvälisen Arktisen filmifestivaalin ja innostamalla suomalaisia elokuvantekijöitä osallistumaan Eurooppalaiseen ympäristöfilmifestivaaliin. Lisäksi EKSO toimitti pohjoisiin alueisiin liittyviä kirjoja, kuten *Cold*-nimisen pohjoista teknologiaa ja suunnittelua esittelevän teoksen, *Lapin kierros* -opaskirjat ja saamenkieliset lastenkirjat. Maantieteellisesti Suomen Osasto on toimintansa aikana keskittynyt Itämeren alueen maihin, erityisesti pohjoisiin osiin ja Pohjoismaihin. 1990-luvulla yhteistyötä Baltian maiden kanssa lisättiin huomattavasti.

1990-luku: Mukaan yhdentyvään Eurooppaan

Suuntana Baltia

1990-luvulla Euroopan Kulttuurisäätiö suuntasi katseensa itäiseen Eurooppaan, jossa oli tapahtunut poliittisia ja yhteiskunnallisia muuttoksia Neuvostoliiton hajottua ja kommunismin koettua suurta tappion. Euroopan Kulttuurisäätiö halusi luonnollisesti näiden maiden osallistuvan ECF:n toimintaan perustamalla uusia kansallisia osastoja. ECF halusi myös heti osoittaa Euroopan koostuvan koko Euroopasta, ei vain sen läntisistä alueista. On kuitenkin huomattava, että ECF kiinnostui toden teolla Baltiasta ja Balkanista vasta niiden vapauduttua Neuvostoliiton vaikutuspiiristä ja kommunismista. ECF oli 1980-luvulla organisoinut kulttuuritapahtumia *East-West* -teemalla. Toisaalta itäblokkiin kuuluneet valtiot eivät aiemmin olisi voineetkaan osallistua Euroopan neuvoston ja komission tukemaan toimintaan täysipainoisesti. Suomen Osasto aktivoitui 1990-luvulla toiminnassaan erityisesti Baltian suuntaan ja osallistui ECF:n Baltia-projektiin. Lamavuodet kuitenkin vaikuttivat yhdistyksen talouteen voimakkaasti ja estivät suurisuuntaisen yhteistyön ja aktiivisuuden.

Vuoden 1991 marraskuussa Suomen Osasto toimi yhteyksien välittäjänä ja järjestävänä osapuolena Euroopan Kulttuurisäätiön edustajien vieraillessa Baltian maissa. Tallinnaan, Riikaan ja Vilnaan suuntautuneen matkan tarkoituksena oli tutustua Baltian maiden tilanteeseen ja solmia suhteita kulttuurielämän vaikuttajiin tulevaa toimintaa silmälläpitäen. Lisäksi haluttiin edistää Baltian maiden kansallisten osastojen yhteyksiä muualle Eurooppaan. Pirkko Vahervuori osallistui matkaan yhdessä Ruotsin osaston toiminnanjohtajan Monica Setterwallin kanssa. Matkan aikana delegaatio tapasi joka maassa hallitusten, parlamenttien ja yliopistojen edustajia. Vilnassa Liettuan presidentti Vytautas Landsbergis otti vastaan delegaation ja keskusteli pitkään eurooppalaisen yhteistyön kehittämisen tarpeesta. Puheenjohtaja Vahervuori luovutti presidentille Pro Futura Europa -mitalin.⁹⁴

Baltia-yhteyksiä jatkettiin myös seuraavalla toimikaudella, kun Pirkko Vahervuori vieraili Euroopassa koulussa -kilpailun merkeissä monella paikkakunnalla Virossa. ECF oli erikseen pyytänyt Suomen Osastoa lähestymään Baltian maita Euroopassa koulussa -kilpailun takia.⁹⁵ Vahervuori esitelmöi opetusviranomaisille ja rehtoreille järjestetyissä seminaareissa Tallinnassa, Pärnussa ja Tartossa. Samalla matkalla Vahervuori toimi myös Euroopan Kulttuurisäätiön edustajana neuvoteltaessa säätiön kansallisen komitean perustamisesta Viroon. Matkan ja vierailuiden tuloksena Viroon muodostettiin Euroopan Kulttuurisäätiön kansallinen komitea professori Marju Lauristinin johdolla. Myös Latvian suuntaan Suomen Osasto otti aktiivisesti yhteyttä. Pirkko Vahervuori vieraili Riiassa keskustelemassa alustavasti Euroopan Kulttuurisäätiön toiminnan aloittamisesta Latviassa. Lisäksi hän neuvotteli Euroopassa koulussa -kilpailusta Latvian opetusministerin kanssa tämän vieraillessa Suomessa. Yhteyttä Latviaan pidettiin myös Latvian Suomen

⁹⁴ TK 1991, 8-9.

⁹⁵ Sherry Marxin kirje Pirkko Vahervuorelle 16.12.1989.

suurlähettilään välityksellä.⁹⁶ Kilpailun varapresidentti Pirkko Vahervuori neuvotteli Eurooppa koulussa -kilpailun aloittamisesta ja kansallisten komiteoitien perustamisesta myös Latviassa ja Liettuaissa.⁹⁷

Suomen Osasto tuki jatkossakin Viron kansallisen komitean toimintaa aktiivisesti. Yhdistyksen ponnistelut Baltia-ohjelmassa saivat tunnustuksen vuonna 1992, kun pääsihteeri Georis lausui erityiskiitoksensa ja kehui Suomen Osastoa aktiivisimmaksi kansalliseksi komiteaksi ikinä.⁹⁸ Vuonna 1993 Viron opetushallituksen virkamiehet olivat Suomen Osaston aloitteesta Suomesa kurssitettavina. Tammikuussa 1993 yhdistys isännöi Euroopan Kulttuurisäätiön Suomen, Ruotsin, Norjan ja Viron kansallisten komiteoitien yhteiskokousta, jonka tavoitteena oli edistää vasta perustetun Viron komitean toimintaa. Kokous johti varsin hyvin jatkotoimenpiteisiin, sillä ECF myönsi Viron komitealle apurahan seminaariin ja konferenssiin. Yhteistyötä jatkettiin tiiviisti, sillä vuonna 1994 Suomen, Ruotsin ja Viron kansalliset komiteat järjestivät alueellisen yhteistyökokouksen Helsingissä. *Euroforum 1994* oli samalla Suomen Osaston 25-vuotisjuhluvuoden päätapahtuma. Alueellisen yhteistyön käynnistämiseksi pyrittiin verkostojen luomiseen ja lähialueiden aktivoimiseen mukaan eurooppalaisen yksityisen sektorin yhteistyöhön. *Euroforumin* valmistaviin kokouksiin, joita pidettiin Turussa, Tukholmassa ja Tallinnassa, osallistui myös Venäjän edustajia, mikä lisäsi Itämeren alueen yhteistyötä entisestään.⁹⁹

Vuoden 1995 *Euroforum*, jonka Viron toimikunta järjesti, jatkoi Itämeren alueen vuoropuhelua ja yhteistyötä. Seminaariin, jonka järjestäjät olivat hieman ironisoiden nimenneet *Postsocialism and Postmodernism: Homo Postsovieticus in a Postmodern world*, osallistuivat Viron, Suomen, Ruotsin ja Norjan komiteoitien edustajat sekä venäläisiä ja virolaisia tiede- ja kulttuuripiirien edustajia. Lisäksi ECF:n ohjelmajohtaja Odile Chenal osallistui tilaisuuteen. Seminaarin nimi viittasi neuvostoajan ”uuteen uljaaseen neuvostoihmiseen” sekä Virossa käytyyn, osin hyvin kärjekkääseenkin keskusteluun modernismista ja postmodernismista.¹⁰⁰

Suomen Osaston puheenjohtaja Pirkko Vahervuori, joka toimi vuosina 1990–1994 Eurooppa koulussa -kilpailun varapresidenttinä, piti yhdistyksen ponnisteluja ulottaa koululaiskilpailu Baltiaan ja itäiseen Keski-Eurooppaan hyvin tärkeinä. Hänen mukaansa kyse ei ollut vain didaktisista näkökulmista vaan demokraattisen kehityksen tukemisesta kommunismin harteiltaan heittäneissä maissa. Nopea muutos kommunismista demokraattiseen järjestelmään aiheutti vaikeuksia opettajien ja oppilaiden jokapäiväisessä toiminnassa, sillä autoritäärisen järjestelmän jälkeen ihmisten on vaikea tehdä omia, henkilökohtaisia päätöksiä. Eurooppa koulussa -kilpailu sopi erinomaisesti väyläksi tuoda Eurooppa-tietoisuutta nuoriin demokratioihin, sillä sen taustalla oli valtioista erillinen, itsenäinen järjestö. Vahervuori piti hyvin tärkeänä, että ECF:n rooli kilpailussa jatkossakin säilyisi.¹⁰¹

96 TK 1992, 6.

97 TK 1993, 6-7.

98 Puheenjohtajan tiedote, 19.5.1992.

99 TK 1993, 6.

100 Tiedote 1/95 10.3.1995, 3-5.

101 Pirkko Vahervuoren kirje Raymond Georisille 8.9.1994.

Eurooppa koulussa – Kimpassa Euroopassa

Vuonna 1990 Suomi osallistui Euroopan Kulttuurisäätiön Suomen Osaston johdolla Eurooppa koulussa – Euroopan koulupäivakilpailuun. EKSO oli jo 1980-luvun lopulla alkanut suunnitella osallistumista eurooppalaisille koululaisille tarkoitettuun kilpailuun, jonka suojelijoina toimivat Euroopan neuvosto, Euroopan yhteisön komissio, Euroopan parlamentti ja Euroopan Kulttuurisäätiö. Euroopan Kulttuurisäätiö oli aloittanut kilpailun jo 1950-luvulla, jolloin kilpailun ideologiana oli rauhan ja yhtenäisyyden palauttaminen Eurooppaan. Suomi liittyi Euroopan neuvoston täysjäseneksi vuonna 1989 ja oli yhdeksästoista kilpailuun osallistuva maa. Kilpailun tavoitteena oli herättää koululaisten ja heidän opettajiensa kiinnostus Euroopan yhdentymiskehitykseen ja vahvistaa samalla Eurooppa-tietouden osuutta kasvatuksessa.¹⁰² Kilpailun käynnistämisestä vastasi EKSON työryhmä, jonka puheenjohtajana toimi Pirkko Vahervuori. Jäseniä työryhmässä oli opetusministeriöstä, kouluhallituksesta ja opettajistosta. Kilpailun suojelijana Suomessa toimi Tellervo Koivisto. Kilpailun vuoden 1990 yleisteemana oli matkailu eurooppalaisuuden edistäjänä ja kilpailulajeina kuvaamataito ja ainekirjoitus. Koululaiset saattoivat esimerkiksi laatia Euroopasta mainoskampanjan matkailijoille.¹⁰³ Aiheen valinnan taustalla oli ajatus herättää keskustelua eurooppalaisuudesta ja kansainvälisyyskasvatuksen edistäminen.¹⁰⁴

Eurooppa koulussa -kilpailu järjestettiin vuonna 1993 neljäntäkymmenettä kertaa, kuvassa Karoliina Hiukkamäen kilpailutyö.

Suomen kilpailutoimikunta hyväksyttiin virallisesti kilpailun Euroopan komitean jäseneksi Strasbourgissa helmikuussa vuonna 1990 pidetyssä kokouksessa. Kilpailun presidenttinä toimi Euroopan parlamentin puhe- mies Enrique Barón Crespo. Suomen Osasto sai myös kunniaa osakseen, kun sen pitkäaikainen puheenjohtaja Pirkko Vahervuori valittiin kahdeksi kaudeksi kilpailun varapresidentiksi. Vuoden 1990 kilpailuun osallistui Suomessa noin 300 peruskoulun, lukion ja ammattioppilaitosten oppilasta. Kilpailun palkintojenjakotilaisuus pidettiin Euroopan päivänä 5.5. Helsingin yliopiston juhlasalissa, jossa kansliapäällikkö Jaakko Numminen puhui aiheesta ”Eurooppa ja Suomi”. Hän korosti Suomen historiallisia, kulttuurisia ja maantieteellisiä yhteyksiä Eurooppaan.¹⁰⁵ Kaksi palkittua oppilasta lähetettiin Suomea edustamaan voittajien kokoukseen Euroopan neuvostoon. Lisäksi oppilaita palkittiin Pro Futura -mitaleilla. Maxwell-rahaston kutsumana suomalainen koululainen Markus Hjort lähetettiin Strasbourgii Euroopan neuvoston juhla kokoukseen, missä hän sai tilaisuuden tavata presidentti ja rouva Koiviston. Seikka- peräisessä matkaraportissaan Hjort kuvaa matkansa käännteitä ja toteaa lopuksi matkan olleen ”suorastaan mahtava”.¹⁰⁶ Jatkossa palkintojenjakotilaisuuksia pidettiin eri puolilla Suomea ja

102 HS 24.4.1990.

103 TK 1989, 7-8.

104 Lehdistötiedote 14.9.1989. Riihimäen Sanomat 15.9.1989. Kansan Uutiset 15.9.1989.

105 Kouvola Sanomat 6.5.1990.

106 Markus Hjort: Palkintomatka Strasbourgiiin.

palkittuja oppilaita lennätettiin palkittujen nuorten tapaamisiin eri puolille Eurooppaa.¹⁰⁷

Vuonna 1991 EKSO avasi myös virolaisille koululaisille mahdollisuuden osallistua Euroopan koulupäivä -kilpailuun Puheenjohtaja Vahervuori solmi yhteydet Viron opetusministeriöön Viron Suomi-instituutin johtajan Mart Ummelasin avustuksella ja kutsui virolaiset koulut mukaan osallistumaan Suomen kilpailuun.¹⁰⁸ Viron kilpailu itsenäistyi seuraavana vuonna. Myöhemmin Suomen Osaston neuvottelujen tuloksena myös Latvia ja Liettua tulivat mukaan kilpailuun.

Myöhemmin EKSO joutui toteamaan kilpailun järjestelykustannusten ja kansainvälisten osanotomaksujen sekä voittajien palkintomatkojen rahallisen kattamisen mahdottomaksi. Lamavuosina yhdistyksen oli muutenkin hieman supistettava toimintaansa, ja siksi kilpailun järjestämisvastuu luovutettiin opetushallitukselle vuonna 1995.¹⁰⁹ Kilpailun luonne kehittyi vuosien varrella myös pedagogisempaan muotoon, joten oli luontevaa siirtää vastuu kilpailun organisoinnista opetushallitukselle. Samalla kilpailun nimi lyhentyi virallisesti muotoon Eurooppa koulussa.¹¹⁰

Eurooppa koulussa -kilpailu on korostanut eri vuosien teemoillaan Euroopan yhtenäisyyttä ja erilaisten kulttuurien kanssakäymistä. Kilpailuaiheet ovat vaihdelleet ympäristöstä yhteistyöhön. Palkintojenjakotilaisuudet on pidetty eri puolilla Suomea, ja niiden yhteydessä on usein pidetty esitelmää, puheita ja muita esityksiä. Kilpailun yhteydessä EKSO on vuosien varrella toimittanut kouluihin esitteitä ja muuta infomateriaalia yhdyntävästä Euroopasta, toteuttaen näin tehtäväänsä eurooppalaisuuden edistäjänä. Tuomalla kilpailun Suomeen yhdistys halusi lisätä koululaisten Eurooppa-tietouden tasoa ja kiinnittää koulujen huomio Eurooppa-kasvatuksen tärkeyteen.¹¹¹ Vuonna 1994 Eurooppa koulussa -kilpailu juhlisti Euroopan Kulttuurisäätiön 40-vuotisjuhlavuotta teemalla ”Kimpassa Euroopassa”. Suomessa juhlavuoden kilpailun toteuttamistavaksi valittiin yhteispiirustus, jonka tavoitteena oli synnyttää maailman pisin piirustus. Kilpailu, johon juhlavuonna osallistui 38 koulua eri puolilta maata, avattiin Soukan koulussa Espoossa, mikä kiinnosti myös useita tiedotusvälineitä. Esimerkiksi Helsingin Sanomat kirjoitti kilpailun avauksesta ja kertoi, että vapaaehtoisen kilpailumaksun tuotolla esimerkiksi hankitaan Baltian koululaisille kuvaamataitovälineitä.¹¹² Kilpailussa palkittiin koulut, jotka olivat tehneet pisimmät piirustukset. Lisäksi palkittiin laadukkain toteutus sekä parhaat ideat ja kannustushuudot. Arvostelua varten piirustukset koottiin Soukan koululle, missä palkintolautakunta näki kovasti vaivaa tarkastaessaan ja arvostellessaan yhteensä 3871,99 metriä pitkän piirustuksen. Urakasta selvittiin kahdessa päivässä opettajien, oppilaiden ja vahtimestarien avulla. Kilpailu ja Suomen Osaston 25-vuotisjuhlalat huipentuivat palkintojenjakotilaisuuteen Rovaniemellä 28.5. 1994 Arktikum-talossa. Euroopan Kulttuurisäätiön presidentti, Alankomaiden prinsessa Margriet oli tilaisuudessa läsnä yhdessä säätiön governorien, maaherran ja muiden paikallisten merkkihenkilöiden kanssa. ”Maailman pisin piirustus” oli esillä uudessa Arktikum-talossa. Prinsessa Margriet piti inspiroivan juhlapuheen, jossa hän onnitteli oppilaita ja kehui Arktista keskusta.¹¹³ EKSO oli suunnitellut Eurooppa koulussa -kilpailun ympärille Eurooppa-aiheisia tapahtumia ja näyttelyitä ympäri Suomea, mutta laman myötä kurjistunut taloudellinen tilanne ja sponsorien kiinnostuksen puute rajoittivat tapahtumat Rovaniemelle.¹¹⁴

107 TK 1990, 4-6.

108 TK 1991, 8.

109 Tiedote 1/95 10.3.1995, 5.

110 TK 1994, 3.

111 Lehdistötiedote 14.9.1989.

112 HS 2.10.1993.

113 Pirkko Vahervuoren kirje prinsessa Margrietille 22.6.1994.

114 TK 1994, 1-6.

Juhlavuosi 1994

Vuonna 1994 Euroopan Kulttuurisäätiö täytti 40 vuotta ja Suomen Osasto 25 vuotta. EKSO järjesti juhlavuotenaan erityisen paljon toimintaa ja isännöi emojärjestön juhlatapahtumia. Suomen Osasto oli sitoutunut juhlavuoden ohjelmaan ennen kuin laman vaikutukset olivat selvillä, mikä omalta osaltaan johti yhdistyksen talouden romahdukseen muuten oivallisesti onnistuneen juhlavuoden loppupuolella.¹¹⁵ Ohjelmaan kuului ECF:n governorien kokous Helsingissä, vierailu Rovaniemelle ja osallistuminen Eurooppa koulussa -kilpailun palkintojenjakotilaisuuteen sekä *Euroforum 94* -kokous. Lisäksi Suomen Osaston edustajat osallistuivat syksyllä Euroopan Kulttuurisäätiön juhlaseminaariin *Europe 2000 revisited*.¹¹⁶

Euroforum 94 järjestettiin Helsingissä Hotelli Strand Inter-Continentalissa 25.–26.5. Euroforum keskittyi hyvinvointivaltion tilaan ja tulevaisuuteen ja siihen, miten kulttuuri toimii yhteiskunnan eheyttäjänä. Tilaisuuden avasi ministeri Jaakko Numminen tuoden tervehdyksen opetusministeriöstä. Muita puhujia oli ympäri Eurooppaa: Suomesta, Ruotsista, Virosta ja Isosta-Britanniasta. Euroforumin esitelmät julkaistiin myöhemmin Suomen Osaston toimesta seminaariraportissa.¹¹⁷ Seminaaria seurasi Euroopan Kulttuurisäätiön 40-vuotiskokous, joka järjestettiin poikkeuksellisesti Helsingissä. Euroopan Kulttuurisäätiön korkein hallintolin, Board of Governors kutsuttiin Suomeen, sillä governorit olivat erityisen innostuneita vierailemaan Arktisessa keskuksessa, jonka perustaminen oli ollut Suomen Osaston 10-vuotisjuhlahanke. Juhlakokouksen johtajana toimi ECF:n presidentti, Alankomaiden prinsessa Margriet. Prinsessa Margriet osallistui myös Suomen Osaston 25-vuotisjuhlavastaanotolle, joka järjestettiin valtioneuvoston juhlahuoneistossa 27.5. Vastaanottoa isännöi opetusministeri Olli-Pekka Heinonen.¹¹⁸

Osa governoreista ja prinsessa Margriet matkustivat myös vierailulle Rovaniemelle osallistuakseen Eurooppa koulussa -kilpailun palkintojenjakotilaisuuteen ja tutustuakseen Arktiseen keskukseseen. Samalla ulkomaiset vieraat tutustuivat Lapin maakuntamuseon näyttelyyn, joka juuri oli saanut Euroopan neuvoston museopalkinnon. Prinsessa Margriet, joka itse on retkeillyt Lapissa ja matkannut koiravaljakolla Kanadasta magneettiselle pohjoisnavalle, oli asiantuntevan kiinnostunut näyttelyistä. Vierailuun Lapissa kuului monenlaista ohjelmaa. Seurue, johon kuului 60 ulkomaista ja 23 kotimaista Finnairin sponsoroimaa osanottajaa, vastaanotettiin Rovaniemen lentokentällä koululaisten ohjelmanumeroin. Ounasvaaran ala-asteen oppilaat tervehtivät tulijoita Eurooppa-lipuin ja espoolaiset Soukan koulun oppilaat esittivät hyytävässä säässä tervehdyksenä Lapin koululaisille ”Eurooppa-jumpan”. Seuraavaksi tulijat saivat nauttia kodassa ”Lapin kasteen” poronkärityksen kera. Lapin vierailun ohjelmaan kuului lisäksi Rovaniemen kaupungin lounas, illallinen Raanupirtissä ja maastoautosafari porotilalle. Juhlavuoden ohjelma sai Lapin matkan myötä huipennuksensa, ja Suomen Osasto saattoi todeta juhlavuoden olleen onnistunut.¹¹⁹ EKSO sai kiitosta ja suitsutusta myös ECF:n suunnalta, sillä niin emosaatiön johtaja Raymond Georis kuin Säätiön presidentti prinsessa Margriet esittivät puheenjohtaja Pirkko Vahervuorelle kiitoksensa onnistuneista tapahtumista. Georis muisteli vielä myöhemminkin lämmöllä ECF:n 40-vuotiskokousta ja prinsessa Margriet tutustumista Arktiseen keskukseseen ja Lapin maakuntamuseoon.

115 Euroopan Kulttuurisäätiön Suomen Osaston jäsenkirje 16.6.1994.

116 TK 1994, 1.

117 Euroforum 94 – Seminar, Helsinki 1996.

118 TK 1994, 1-3.

119 TK 1994, 5-6.

Kiitoskirjeessään prinsessa kirjoittaa: *“Thank you too for arranging the fascinating visit to Rovaniemi which was enjoyed so much by all the participants. They now have very special memories of their visit to Finland!”*¹²⁰

120 Raymond Georiksen kirje Pirkko Vahervuorelle 2.8.1995. Prinsessa Margrietin kirje Pirkko Vahervuorelle 6.7.1994.

Eurooppalaisia seminaareja

1990-luvulla Suomen Osasto jatkoi 1986 aloittamaansa seminaari- ja esitelmäsarjaa. *Europe Today* -nimellä kulkeneet seminaarit liittyivät kaikki aihepiiriltään Eurooppaan ja kattoivat moninaisia kulttuurin, tieteen ja elinkeinoelämän kysymyksiä. *Europe Today* -tapahtumista osa oli suurempia seminaareja runsaslukuisine yleisöineen ja osa pienempiä, usein kevät- tai syyskokousten yhteydessä järjestettyjä esitelmätilaisuuksia. Puhujat olivat sekä ulko- että kotimaisia oman alansa asiantuntijoita. Vuoden 1994 jälkeen EKSO ei enää puhu *Europe Today* -sarjasta, mutta jatkoi toki Eurooppa-aiheisia seminaarejaan. Suomen liittyttyä Euroopan unionin jäseneksi vuonna 1995 seminaarien painopiste siirtyi kuitenkin hieman eri teemoihin. EKSON eräänlainen tavoite, Suomen EU-jäsenyys merkitsi sitä, että seminaarien ei enää välttämättä tarvinnut käsitellä laajenevaa Eurooppaa. Vuosituhannen vaihteessa seminaarien aiheet käsittelivätkin enemmän kotimaisia aiheita ja kansainvälisen kulttuuriyhteistyön kysymyksiä. 1990-luvun jälkimmäisellä puoliskolla seminaarien puheet julkaistiin kirjassina.

Eurooppalaisuuteen, eurooppalaiseen kulttuuriin ja identiteettiin sekä Euroopan yhdentymisprosessiin liittyviä seminaareja ja esitelmätilaisuuksia olivat esimerkiksi vuonna 1990 Eurooppa koulussa -kilpailun Central Unitin johtaja Berndt Janssen esitelmä koulutuksen eurooppalaisesta ulottuvuudesta,¹²¹ opetusministeriön kansainvälisten asiain osaston päällikön Kalervo Siikalan alustama Eurooppa tänään -keskustelu aiheesta ”Suomi ja uusi Eurooppa, ovatko yhteyden kunnossa?”¹²² samana vuonna, apulaisprofessori Paavo Castrénin esitelmä ”Ajatuksia eurooppalaisuudesta” vuonna 1991,¹²³ samoin vuonna 1991 Tanskan suurlähettiläs Skold G. Mellbin esitelmä aiheesta ”Danmark, Nord och EG”,¹²⁴ professori Matti Klingen alustus keskusteluun ”Eurooppa ja itsenäisyys” vuonna 1992, sekä pyöreän pöydän keskustelu Euroopan yhteisön ja yksityisen sektorin rahoitustoiminnasta myös vuonna 1992.¹²⁵ Vuonna 1993 professori Antti Kasvio alusti kevätkokouksen yhteydessä aiheesta ”Onko suomalaiselle työlle tilaa huomispäivän Euroopassa?”. Saman vuoden syyskokouksen yhteydessä Euroopan yhteisöjen komission suurlähettiläs Eric Hayes esitelmöi ajankohtaisista Euroopan yhdentymiseen liittyvistä kysymyksistä.¹²⁶ Seuraavana vuonna *Europe Today* -sarjassa esitelmöi European Foundation Centren toimitusjohtaja John Richardson aiheesta ”Europe – Citizens’ Responsibility”.¹²⁷

Vuonna 1992 Bruggen Eurooppa Collegen emeritusrehtori, professori Hendrik Brugmans esitelmöi yhdistyksen järjestämässä Eurooppa tänään -sarjassa eurooppalaisen integraation historiallisesta luonteesta ja sen merkityksestä ja kehityksestä. Brugmans, jota kutsutaan yhdeksi Euroopan ”isistä”, on Euroopan Kulttuurisäätiön kunniajäsen ja yksi sen perustajista. Brugmans, joka johti Euroopan unionia sen alkuvaiheessa, hahmotteli tilaisuudessa Euroopan kehityskulkuja ja pohti, onko olemassa eurooppalaista kulttuuria. Brugmans päätyi siihen, että huolimatta alueellisista eroistaan, koko Eurooppa jakaa yhteisen historian ja kristillisen kulttuurin. Brugmans pohti myös Euroopan rajoja, sillä hän ei uskonut esimerkiksi Turkin tai Venäjän edes haluavan olla osa yhdentyvää Eurooppaa. Brugmans kehottikin tyyneen harkintaan uusia jäseniä valittaessa. Brug-

121 TK 1990, 4.

122 Lehdistö tiedote 20.11.1990.

123 TK 1991, 4.

124 Lehdistö tiedote, 21.3.1991.

125 TK 1992, 4.

126 TK 1993, 4.

127 TK 1994, 3.

mans uskoi, että perinteinen puoluepolitiikka tulee eurooppalaisella areenalla hiipumaan, ja ne jotka jatkavat vanhojen puoluelippujen heiluttamista Euroopassa, huomaavat jääneensä ajastaan jälkeen. Tärkeintä kokeneen Eurooppa-miehen ja vanhan opettajan mielestä oli saada ihmiset ajattelemaan itse.¹²⁸

Euroforum 1996 järjestettiin 13.12.1996 Helsingin yliopistossa. Seminaarissa Elisabeth Rehn, YK:n ihmisoikeusasioiden raportoiija entisessä Jugoslaviassa, alusti aiheesta ”Ihmisoikeudet ja vastuu Balkanilla”. Lisäksi tilaisuudessa puhuivat professorit Simo Knuutila Helsingin yliopistosta ja Marju Lauristin Tarton yliopistosta.¹²⁹ Suomen Osasto oli saanut *Euroforumilleen* tukea myös ECF:ltä, jonka pääsihteeri tohtori Rüdiger Stephan osoitti kirjeessään olevansa kiinnostunut tilaisuudesta, jonka tavoitteena oli lujittaa Länsi- ja Itä-Euroopan suhteita.¹³⁰ Pirkko Vahervuori oli esitellyt *Euroforumin* ohjelman aiemmin kirjeessään. Tapahtuman nimenä oli *Human rights and responsibilities, a cultural approach*.¹³¹

Vuonna 1997 Suomen Osasto järjesti *Our European Responsibility* -symposiumin, jossa keskusteltiin jännitteistä, joita aiheuttavat etniset, uskonnolliset sekä kieli- ja tapakulttuurin eroavaisuudet Euroopassa, ja siitä, miten niitä voi lieventää. Symposiumin puheenjohtajana toimi ministeri Jaakko Iloniemi, joka myös alusti aiheesta ”A united Europe – many divided nations”. Muita puhujia olivat Viron parlamentin jäsen Sergei Ivanov, Latvian suurlähettiläs Anna Zigure, Pietarin Eurooppa-yliopiston rehtori Boris Firsov, ministeri Harri Holkeri ja European Forum for Arts and Heritage -järjestön varapuheenjohtaja Simon Mundy. Osanottajia symposiumissa oli lähes sata, heidän joukossaan oli yhteiskuntaelämän vaikuttajia ja diplomaattikunnan edustajia.¹³² Vuonna 1998 puolestaan seminaari kansallisesta kulttuurista ja kansainvälisestä pääomasta keräsi runsaan osanottajamäärän. Seminaarissa, jonka puheenjohtajana toimi taas ministeri Jaakko Iloniemi, puhuttiin ulkomaalaisomistusten osuuksien kasvamisesta suomalaisissa yrityksissä ja talouden kansainvälistymisen vaikutuksista kansalliseen kulttuuriin. Esitelmöitsijöinä toimivat hallituksen puheenjohtaja Vesa Vainio, puheenjohtaja Mikko Mäenpää, toimitusjohtaja Matti Packalén, valtiosihteeri Jukka Valtasaari, johtaja Georg Dolivo ja professori Anna-Leena Siikala.¹³³ Seminaarin ajatuksena oli tarkastella, miten Suomen EU-jäsenyys oli käytännössä vaikuttanut talouteen, sosiaaliturvaan, kansalliseen itsemääräämisoikeuteen sekä koulutus- ja kulttuurioloihin. Puhujiksi saatiin eri alojen asiantuntijoita ja päätösten tekijöitä, joten seminaarissa käyty keskustelu oli vilkas ja korkeatasoinen.¹³⁴

Vuonna 1999 Suomen Osasto sai uuden puheenjohtajan, professori Ilkka Niiniluodon. Hänen ensimmäisellä puheenjohtajuuskaudellaan yhdistys järjesti kaksi korkeatasoista seminaaria. Niistä ensimmäisessä, *Maahanmuuttajat ja suomalaiset – suuntaviivoja 2000-luvulle*, kartoitettiin Suomeen suuntautuneen muuton historiaa, nykypäivän vaikutuksia ja tulevaisuuden suuntia. Seminaarin aihe oli ajankohtainen ja otti kantaa Suomessa käytyyn maahanmuuttajakeskusteluun. Seminaarissa pohdittiin esimerkiksi maahanmuuttajien roolia ennen ja nyt sekä sitä, miten he itse kokevat asemansa Suomessa. Professori Max Engman Åbo Akademista alusti maahanmuuttajien merkityksestä suomalaisessa yhteiskunnassa, peruspalveluministeri Eva Biaudet Suomen ulkomaalaispolitiikasta ja Marko Ahtisaari työministeriöstä monikulttuurisuuden tule-

128 Hendrik Brugmansin esitelmä Puolueliiput vanhentuvat Euroopan yhdentyessä, 7.5.1992.

129 TK 1996, 2.

130 Rüdiger Stephanin kirje Pirkko Vahervuorelle, 5.2.1996.

131 Pirkko Vahervuoren kirje Rüdiger Stephanille, 8.1.1996.

132 TK 1997, 1-2.

133TK 1998, 3.

134 Kansallinen kulttuuri ja kansainvälinen pääoma – Seminaari, Hakapaino Oy, Helsinki 1999.

vaisuudesta Suomessa. Seminaarissa kuultiin myös muita esitelmiä, esimerkiksi viisi ulkomaalaisvähemmistöjen puheenvuoroa. Suomen Osasto oli tyytyväinen seminaariin; alustukset olivat hyviä, yleisö innostunut ja seminaari vastasi kaikin tavoin odotuksiaan.¹³⁵

Seuraavana vuonna, eli vuonna 2000 monikulttuurisuuden teemaa jatkettiin järjestämällä jatko-seminaari edellisen vuoden maahanmuuttajaseminaarille. *Maahanmuuttaja kahden kulttuurin välissä* -seminaarissa kartoitettiin hyvinvointivaltioiden muutosta ja työmarkkinoiden monikulttuuristumista. Ajatuksena oli tarkastella maahanmuuttajan asemaa kahden kulttuuriin puristuksessa: yhtäältä heillä on oma kulttuurinsa, tavat, kieli ja uskonto, toisaalta kotouttaminen edellyttää heidän sopeutuvan ja tutustuvan uuden kotimaansa kulttuuriin ja elämäntapaan. Maahanmuuttajien toivotaan oppivan ymmärtämään uutta ympäristöä ja suomalaisten ymmärtämään maahan saapuvia ihmisiä. Pääpuheenvuoron piti tasavallan presidentti Tarja Halonen, jonka puhe huomioitiin lehdistössä laajalti. Professori M’hammed Sabour Joensuun yliopistosta puhui aiheesta ”Maahanmuuttajat Euroopassa” ja professori Juha Sihvola aiheesta ”Monikulttuurisuus ja suvaitsevaisuuden rajat”. Lisäksi puheenvuoroja käytettiin maahanmuuttajien kotouttamisesta ja oman kulttuurin säilyttämisestä. Keskustelemassa olivat mm. Okan Daher Suomen Islam-seurakunnasta ja Elina Gusatinsky Spektr-lehdestä.¹³⁶

Presidentti Tarja Halonen muistutti seminaarin pääpuheenvuorossaan ihmisoikeuksien tärkeydestä ja ihmisoikeussopimusten noudattamisen velvoitteesta. Hän totesi vähemmistöjen olevan aina vaikeammassa asemassa demokratiassa, jossa enemmistö tekee päätökset. Presidentti painotti, että Suomen historia on täynnä maastamuuttoa ja maahanmuuttoa ja että Suomella ei ole varaa olla itsetyytyväinen nykyiseen tilanteeseen, sillä ulkomaalaisten osuus Suomessa on pienimpiä Euroopassa. Presidentti myös totesi ulkomaalaisia asuvan maailmalla yli miljoona, minkä luulisi tarkoittavan sitä, että ulkomaalaiset ovat puolestaan tervetulleita Suomeen. Lisäksi tulisi kiinnittää erityistä huomiota maahanmuuttajalasten koulutukseen ja maahanmuuttajien korkean työttömyysasteen madaltamiseen. Presidentti toivoi median uutisoivan myös positiivista maahanmuuttaja-aiheista. Lopuksi presidentti muistutti etniseen monimuotoisuuteen pelokkaasti tai vihamielisesti suhtautuvien olevan pieni vähemmistö, ja tärkeämpää olevan suuren, usein välinpitämättömän enemmistön suhtautuminen maahanmuuttajiin.¹³⁷

Molemmat yhdistyksen maahanmuuttajaseminaarit olivat menestyksiä ja tietyllä tapaa aikaansa edellä. Kysymykset, joita seminaareissa pohdittiin, ovat samoja, joista tälläkin hetkellä keskustellaan. Maahanmuuttajien kotouttaminen, kulttuurien sulautuminen, rooli suomalaisessa yhteiskunnassa ja työvoiman hankinta ovat kaikki aiheita, jotka puhuttavat kansaa ja mediaa vuodesta toiseen. EKSON seminaarit olivat myös edistyksellisiä siinä, että ne antoivat itse maahanmuuttajille puheenvuoron. Monikulttuurisuuden suhtauduttiin Suomen Osaston seminaareissa 2000-luvun taitteessa positiivisesti ja se nähtiin mahdollisuutena – nyt mielipideilmasto maahanmuuttajia kohtaan on Suomessakin osin kylmentynyt.

9.9.1999 Suomen Osasto juhli kolmeakymmentä toimintavuottaan ja järjesti Finlandia-talossa sen kunniaksi juhlaseminaarin. *Cultural Enlargement of the European Union* -seminariin kutsuttiin osallistujia kaikista kansallisista komiteoista, joista moni saapuikin juhlimaan EKSON 30-vuotisjuhlaa. Syyskuun 8. päivänä järjestettiin epävirallinen kansallisten osastojen kokous, josta siirryttiin Suomenlinnaan keskustelemaan ECF:n ajankohtaisista asioista. Suomenlinna

135 Maahanmuuttajat ja Suomalaiset – Suuntaviivoja 2000-luvulle, Hakapaino Oy, Helsinki 2000. TK 1999, 2-3.

136 TK 2000, 3.

137 Maahanmuuttaja kahden kulttuurin välissä 31.10.2000, Euroopan Kulttuurisäätiön Suomen Osasto, Hakapaino Oy, Helsinki 2000, 9-15.

vieraat tutustuivat professori Matti Klingenin opastuksella, johon kuului katsaus saaren historiaan ja vierailut kahdessa museossa. Lisäksi vieraat risteilivät Helsingin edustalla nauttien kauniista kesäsäästä. Juhlaillallinen nautittiin Suomenlinnan juhlahuoneistossa. Seuraavana päivänä Finlandia-talossa pidetyn kansainvälisen seminaarin avasi Suomen Osaston puheenjohtaja Ilkka Niiniluoto ja opetusministeriön tervehdyksen esitti Suvi Lindén. Pääpuhujana toimi ECF:n tohtori Miriam Hederman O'Brien aiheesta "The Essence of Cultural Identity – as Perceived across Europe". Muita puhujia olivat mm. piispa Eero Huovinen ja dosentti Laura Kolbe. Seminaarissa, joka keräsi 120 osanottajaa, pohdittiin EU:n laajenemisen kulttuurisia vaikutuksia ja Euroopan ideaa ja identiteettiä. Seminaariaineistoista laadittiin tavanomaisen kirjasen lisäksi verkkosivut.¹³⁸

Yhdistyksen puheenjohtaja Ilkka Niiniluoto totesi avajaispuheessaan kulttuurin jäävän usein Euroopan yhdentymisprosessissa toissijaiseen asemaan talouden taakse. Niiniluodon mukaan ihmisiä ei voi pakottaa eurooppalaisuuteen tai yhteenkuuluvuudentunteeseen, vaan sitä on tavoiteltava yhteistyön ja vuorovaikutuksen avulla. Niiniluoto uskoi paremman Euroopan syntyvän eri sektoreiden, julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin yhteistoiminnalla. Hän myös korosti puheenvuorossaan kansalaisjärjestöjen kuten ECF:n merkitystä Euroopan unionin rinnalla. Eurooppalaiset voivat itse vaikuttaa tulevaisuuteensa, mutta vain toimimalla yhdessä.¹³⁹

138 Cultural Enlargement of the European Union, Hakapaino Oy, Helsinki 2000. TK 1999, 3-4.

139 Cultural Enlargement of the European Union, Hakapaino Oy, Helsinki 2000. TK 1999, 5-10.

Eurooppalaiseen yhteistyöhön

1980- ja 1990-luvuilla Suomi astui vahvasti mukaan Euroopan integraatioon. Keskustelu eurooppalaisuudesta ja Suomen roolista Euroopassa kiihtyivät kotimaassa, ja tässä keskustelussa Suomen Osasto oli aktiivisesti mukana. Yhdistys esimerkiksi totesi, että Suomen yhteyksien lisääntyessä Euroopan yhteisöön on selvää, että suorien kontaktien merkitys asioiden valmisteluvaiheessa tulee entistä tärkeämmäksi. Suomen Osasto halusikin hyödyntää ECF:n läheiset yhteydet komission virkamiehiin.¹⁴⁰ EKSO ymmärsi poliittisen vaikuttamisen tapahtuvan pitkälti kansalaisjärjestöjen kansainvälisten emojärjestöjen kautta, joiden asiantuntijat lobbaavat omaa agendaansa. Suomen osallistuminen näihin kansainvälisiin järjestöihin oli täten ehdottoman tarpeellista.¹⁴¹ Yhdistys oli myös huolissaan Suomen ja muiden Pohjoismaiden vähäisestä tietämyksestä kolmannen sektorin vaikutusmahdollisuuksien hyödyntämisestä ja yksityisen rahoituksen hankinnasta.¹⁴²

Jo 1980-luvun lopulla Suomessa valmistauduttiin Euroopan yhteisöjen laajaan korkeakoulujen väliseen opiskelijavaihto-ohjelmaan osallistumiseen. Erasmus-ohjelman toteuttamisen EY antoi aluksi Euroopan Kulttuurisäätiölle ja ulotti Efta-maat mukaan ohjelmaan. Erasmus käynnistyi virallisesti 1.8.1987, kun ensimmäiselle kolmivuotiskaudelle neuvoteltiin budjetti. ECF:n pääsihteeri Raymond Georis lupasi vieraillessaan Suomen Osaston vuosikokouksessa 1988 Suomen ja muiden EY:n ulkopuolisten maiden voivan osallistua Erasmus-ohjelmaan sen ensimmäisen kolmivuotisvaiheen jälkeen. Georis näki tärkeimmiksi kysymyksiksi tutkintojen vastaavuuden hyväksymisen ja rahoituksesta sopimisen. Lisäksi Georis korosti kielten laaja-alaista opiskelua, sillä kaikkialla ei voi opiskella englanniksi.¹⁴³ Vuonna 1987 Suomen Osasto järjesti *Europe Today* -esitelmätilaisuuden aiheenaan Erasmus-ohjelma, josta oli puhumassa Helsingin yliopiston rehtori Olli Lehto. Lehto korosti kansainvälistymisen tärkeyttä korkeakouluissa ja muistutti opiskelijavaihto-ohjelmien perustuvan vastavuoroisuuteen; Suomen korkeakoulujen tulee Suomen liitetyessä Erasmus-ohjelmaan olla valmiita ottamaan vastaan ulkomaisia opiskelijoita ja tarjoamaan heille opetusta englanniksi. Lehto piti pelottavana vaihtoehtoa, jossa Suomi ei osallistu vaihto-ohjelmaan, vaan jää yksin Euroopan reunalle muiden maiden opiskelijoiden ylittäessä rajoja vapaasti. Lehto painotti Erasmusuksen suurta vaikutusta Euroopan Yhteisön kehityksessä. Hän myös vakuutti Suomen huomioivan ja jatkavan yhteistyötä sosialististen maiden kanssa, jotka Erasmus-ohjelmaan eivät ole osallistumassa.¹⁴⁴ Erasmus-ohjelma käynnistyi Suomessa vuonna 1992 ja on nykyään suurin Euroopassa ja Suomessa toimiva opiskelijoiden vaihto-ohjelma.

1990-luvulla Suomen Osasto osallistui aktiivisesti ECF:n projekteihin, erityisesti Baltia-ohjelmaan. Alueellisesti yhdistyksen toiminta kohdistui Itämeren ympäristöön, sillä kontakteja ylläpidettiin eniten Ruotsin, Norjan ja Viron kansallisten komiteoiden kanssa. Lisäksi Suomen Osasto tuki Alvar Aallon suunnitteleman Viipurin kirjaston restaurointia ja henkilökunnan koulutusta tekemällä yhteistyötä Suomi-Venäjä -instituutin kanssa. Yhdistys myös jakoi toimistotilansa Viipurin kirjaston ystävät ry:n kanssa karsiakseen kulujaan.¹⁴⁵ EKSO keräsi myös kirjalahjoituksia kirjastolle.¹⁴⁶ Suomen Osasto puheenjohtajansa Pirkko Vahervuoren kanssa toivoi ECF:n auttavan

140 TK 1992, 1.

141 Puheenjohtajan tiedote 19.5.1992.

142 Keskustelumuistio EKSON yhdistetystä valtuuskunnan kokouksesta ja syyskokouksesta 16.11.1992.

143 Uusi Suomi, 28.4. 1988

144 HS, 1.12.1987.

145 TK 1996, 1.

146 Tiedote 2/95 25.10.1995, 3.

Viipurin kirjaston kunnostamisessa, mutta ECF ei kokenut tämän hankkeen sopivan Säätiön toimintaohjelmaan.¹⁴⁷

European Cultural Foundationin uusi saksalainen pääsihteeri, kielitieteen tohtori Rüdiger Stephan, vieraili Suomessa vuoden 1996 maaliskuussa. Jäsenillä oli mahdollisuus tavata pääsihteeri, joka vierailullaan informoi Suomen Osasto ECF:n toiminnan uusista suuntaviivoista ja tutustui Suomen kansallisen komitean toimintaan. Vierailunsa aikana Stephan myös tapasi ministerit Jaakko Iloniemen ja Max Jakobsonin.¹⁴⁸ Stephen painotti vierailullaan ECF:n tärkeää roolia kulttuurien rajoja ylittävänä toimijana ja tiedottajana. Pääsihteeri toivoikin kulttuurin nousevan tärkeämmäksi kysymykseksi Euroopan unionin päätöksenteossa, jossa ECF voi toimia kulttuurihankkeiden aloitteentekijänä ja toteuttajana. Stephan korosti koulutuksen ja kasvatuksen avainasemaa pyrittäessä lisäämään keskinäistä yhteisymmärrystä ja hyvinvointia. Hänen mielestään pelkkä maantieteellinen sijainti ei tee maasta eurooppalaista, sillä eurooppalaiseen kulttuuriin kuuluvat demokratia, yksilön vapaudet ja oikeudet. Kulttuuri on tärkeä peruselementti, jolla ihmiset saadaan vaikuttamaan yhteiskunnan kehittämiseen.¹⁴⁹

1990-luvun puolivälissä Suomen Osasto oli muutosten edessä. Suomi liittyi Euroopan unioniin vuonna 1995, jolloin myös EKSO koki toimenkuvansa jollain tapaa uudistuvan. Yhdistyksen vuoden 1995 ensimmäisessä tiedotteessa puheenjohtajan palsta on otsikoitu ytimekkäästi ”Suomen Osasto vuonna 0”. Näin puheenjohtaja Vahervuori kirjoittaa:

*”25 vuotta on takana ja edessä on uuden ajanlaskun alku, 0 EU-vuonna. --- Säätiön tehtäväkenttä ehkä vähän jälleen muuttua muotoaan, mutta perusasia jää: Uusien yhteistoimintamuotojen kehittäminen, uusien ajatusten tuominen eurooppalaiseen keskusteluun, aloitteiden tekeminen ja uusien hankkeiden käynnistäminen.”*¹⁵⁰

Vahervuori toteaa Euroopan kahtiajaon päättyneen ja ECF:n jäsenmaiden lukumäärän lisääntyneen, mikä tarkoittaa entistä laajempaa yhteistyöverkostoa. ECF:n ohjauksessa olleet ohjelmat siirtyvät hänen mukaansa EU:n parhaillaan muotoutumassa olevaan kulttuuriorganisaatioon ja siten emosäätiökin on uudelleenorientaation edessä. Tärkeimmäksi haasteeksi ja samalla ikuisuusongelmaksi Suomen Osaston johtaja nostaa rahoituksen hankkimisen:

*”Pienen vapaaehtoisen organisaation panos riippuu kokonaan käytettävissä olevista varoista. Kukaan ei näe sitä, mikä on jäänyt tekemättä, mitä olisi pitänyt tehdä ja mitä ehkä ei olisi saanut jättää tekemättä. Euroopan Kulttuurisäätiön laajan instituuttiverkoston ja kansallisten komiteoitien verkoston kapasiteettia ei ole koskaan pystytty käyttämään täysimääräisesti hyväksi resurssien puuttuessa. Voidaksemme tehostaa toimintaa, on pakko etsiä lisää rahoituslähteitä.”*¹⁵¹

Ratkaisuksi taloudellisiin ongelmiin Vahervuori ehdottaa kasvavaa yhteistyötä kolmannen sektorin piirissä. Vapaaehtoisen kansalaistoiminnan merkitys ja ns. kolmikantasopimukset kasvatavat Euroopassa merkitystään, ja Suomen tulee seurata tätä kehitystä. Myös aktiivinen yhteyksien solmiminen eurooppalaisiin verkostoihin on ehdottoman tärkeää. Suomen Osasto perustikin työryhmän valmistelemaan suomalaisen sponsoriverkoston kehittämistä.¹⁵² Yhdistys huomasi myös suomalaisten kiinnostuksen ja tiedonhalun EU:ta kohtaan kasvaneen valtavasti. Suomen Osasto sai toimia vastaajana kansalaisten kyselyihin EU:n kulttuuri- ja yhteiskunnallisesta toiminnasta.

147 Pirkko Vahervuoren kirje Rüdiger Stephanille, 8.1.1996. Rüdiger Stephanin kirje Pirkko Vahervuorelle, 5.2.1996.

148 TK 1996,1.

149 HS 15.3.1996.

150 Tiedote 1/95 10.3.1995, 1.

151 Tiedote 1/95 10.3.1995, 1.

152 Tiedote 1/95 10.3.1995, 1-3.

nasta. Tiedon tarve osoittautui suureksi, ja puheenjohtaja ja toimisto saivatkin vastailla ja etsiä tietoa monenlaisiin tiedusteluihin.¹⁵³

Suomen liittyttyä Euroopan unioniin yhdistys koki uudeksi haasteeksi yksityisen sektorin yhteistyön tiivistymisen Euroopassa. Uutta jäsenmaata toivottiin heti mukaan vapaaehtoistoiminnan eri alueille, ja EKSO käynnistikin vuonna 1995 European Foundation Centren Corporate Citizenship Europe -projektin sekä Euroopan kulttuuri- ja elinkeinoelämän yhteistyöjärjestö Cerecin toiminnan Suomessa.¹⁵⁴ Corporate Citizenship -projektin tavoitteena oli edistää monikansallisten yritysten kansainvälistä yhteistyötä ja jakaa tietoa sekä yrityksille että järjestöille yhteisistä hankkeista ja sponsorointimahdollisuuksista. Lisäksi pyrittiin yhteistyöhön EU:n komission ja eri maiden viranomaisten kanssa yhteiskunnallisen osallistumisen edistämiseksi.¹⁵⁵ CCE-yrityskansalaisuusprojektia edistettiin vuonna 1998 seminaarilla, joka käsitteli yrityskansalaisuutta ja yritysten yhteistyötä. ECF:n kuuluva European Foundation Centren projekti käsitteli kulttuuriprojekteja, tiede- ja teknologiahankkeita ja sosiaalikysymyksiä. CCE:n edustajina seminaariin saapuivat IBM Europan johtaja Celia Moore Lontoosta ja Johnson&Johnson-johtaja Frank Welvaert Brysselistä. He esittelivät yrityskansalaisuusprojektin käytännön sovellutuksia yritysmaailmassa. Kotimaisia puhujia suositussa seminaarissa olivat mm. Elinkeinoelämän valtuuskunta EVAn toimitusjohtaja, ministeri Jaakko Iloniemi, pääjohtaja Jouko Leskinen Sampo-ryhmästä ja ministeri Jouko Skinnari.¹⁵⁶

Suomen Osaston puheenjohtaja Pirkko Vahervuori kirjoitti jo 10.6.1995 Helsingin Sanomien Vieraskynä-palstalle kolmannen sektorin toiminnan laajenemisesta ja markkinoinnin sisällön muuttumisesta. Vahervuori väittää kirjoituksessaan, että myyninedistämistoiminnassa kyse ei ole pelkästään rahasta. Kuluttajat ovat yhä valveutuneempia, ja yrityksen imago on jo tärkeämpi kuin itse tuote. Nyt tuotteille luodaan myönteistä mielikuvaa osallistumalla. Vahervuori toteaa, että Eurooppa on kommunismin murruttua ennennäkemättömien haasteiden edessä ja että yrityksiltäkin kysytään nyt, mitä he tekevät eurokansalaisen hyväksi. Vahervuoren mukaan yhteistoiminta, ylikansallinen ja globaalinen antaminen ja osallistuminen on otettu avuksi. Markkinat loppuvat aikanaan, jos tuottoa ei osittain käytetä yhteisen hyvän eteen. Vahervuori kuitenkin kyseenalaistaa perinteisen jalon antajan ja nöyrän saajan roolit. Uutta ajattelua edustavat markkinointi, kohderyhmät ja hankkeiden mielekkäys. Euroopassa on jo oivallettu yksityinen aloitteellisuus voimavaraksi ja yritykset ovat ymmärtäneet antamisen merkityksen markkinoinnissa. Uusi malli on sopia kolmikantasopimuksia, joissa kaikki osapuolet hyötyvät. Kansainvälisen toiminnan edistämiseksi Euroopassa on syntynyt välittäjäorganisaatioita, jotka antavat neuvoja antajille ja saajille ja tiedottavat eri hankkeista ja rahoituskohteista. Vahervuori muistuttaa Euroopan Kulttuurisäätiön ja sen perustaman European Foundation Centren merkityksestä kansainvälisessä kolmikantatyöskentelyssä. Lisäksi ECF, joka toimii yritysten ja muiden antajien edunvalvojana ja yhdyssiteenä, on jäsenyritystensä kanssa perustanut Corporate Community Investment in Europe -ryhmän, jonka tarkoituksena on kehittää hyviä sponsorointitapoja, tutkimusta ja julkaisu-toimintaa, sekä muodostaa tehokas toimintaverkko. Vahervuori ilmoittaa Suomen Osaston pyrkimyksenä olevan näiden eurooppalaisten organisaatioiden tunnetuksi tekeminen. Lopuksi Vahervuori toteaa, että suomalaisten yritysten imagon rakentaminen maailmalla vaatii jatkuvia ponnistuksia ja kulttuurimme edistämiseen tarvitaan yhä laajempia yhteyksiä.¹⁵⁷

153 Tiedote 2/95 25.10.1995, 1.

154 TK 1995, 1.

155 Tiedote 2/95 25.10.1995, 2.

156 TK 1998, 2-3.

157 HS 10.6.1995.

Vuonna 1999 Suomen Osasto vietti 30-vuotisjuhlaa ja Suomi toimi EU:n puheenjohtajamaana. Yhdistys pohti Euroopan tulevaisuutta uuden vuosituhannen edellä näin:

*”Ratkaisun löytäminen kulttuurin avulla integraation ja maahanmuuttajien ongelmiin, työongelmiin ja työttömyyteen sekä turvallisuusongelmiin ovat tärkeällä sijalla samoin kuin sillanrakentaminen Euroopan ja Euroopan raja-alueiden kulttuurien välille. Suomen Osaston rooli on toimia välittäjänä Euroopan tulevaisuutta koskevilla keskusteluilla.”*¹⁵⁸

Samaisen vuoden kesäkuussa kansallisten toimikuntien kokouksessa Amsterdamissa Euroopan Kulttuurisäätiön pääsihteeri Rüdiger Stephan esitti kymmenen päätavoitettaan Foundationin toiminnan kehittämiseksi. Kokouksessa painotettiin Euroopan sosiaalisen yhteenkuuluvuuden kehittämistä ja Euroopan yhteisten arvojen tunnustamista. Lisäksi mietittiin kansallisten toimikuntien verkostoitumisen uudistamista, ideoitiin rahoituspohjan laajentamista ja pohdittiin keinoja profiilin korottamiseksi julkisuuden avulla. Suunnitelmissa oli myös pan-eurooppalaisen projektin etsiminen, jonka yhteiseksi teemaksi ehdotettiin mm. EU:n vaikutusta kulttuuri-identiteettiin ja EU-kansalaisuus. Kansallisten toimikuntien pohdittavaksi ehdotettiin kieli- ja käännösongelmia sekä uskonto- ja kulttuurikysymyksiä. Rahoitusta toiminnalleen kansallisten toimikuntien tulisi jatkossakin hankkia ensisijaisesti itse.¹⁵⁹ Seuraavassa kansallisten toimikuntien kokouksessa pääsihteeri painotti nuorten jäsenten merkitystä toimikuntien työn uudistamisessa. Kokouksessa todettiin, että ECF haluaa pysyä itsenäisenä toimijana eikä halua määritellä Eurooppa-politiikkaansa, mutta että se tarjoaa foorumin käydä avointa keskustelua Euroopan tulevaisuudesta. Lisäksi tuli huomioida kansallisten toimikuntien tärkeä ja aloitteita tekevä rooli Euroopan unionin kehittämisessä. Euroopan Kulttuurisäätiö halusi vuonna 1998 myös nostaa profiliaan suunnittelemalla uuden logon ja ottamalla käyttöön internetyhteydet.¹⁶⁰

158 TK 1997, 1.

159 TK 1997, 2-3.

160 TK 1998, 3-4.

Eurooppa ja Euroopan Kulttuurisäätiö uuden ajan kynnyksellä

2000-luku toi suuria muutoksia Eurooppaan ja Euroopan Kulttuurisäätiöön. Suurin niistä oli organisaatiomuutos, jossa European Cultural Foundation päätti arvioida kansallisten toimikuntien roolia uudelleen. Vuonna 2004 ECF perusti toimikunnan, johon kuului Foundationin edustajien lisäksi vuodesta 2001 Suomen Osaston puheenjohtajana toiminut Laura Kolbe sekä Puolan, Tšekin ja Unkarin edustajat. Toimikunnassa pohdittiin kansallisten toimikuntien ja kattojärjestön välistä suhdetta ja tehtävänkuvaa. Eurooppa oli muuttunut, Euroopan unioni laajentunut ja ECF saanut uuden puheenjohtajan. Lisäksi Foundation oli rahaongelmissa, kun veikkausvarojen saanti oli pienentynyt. ECF halusi arvioida oman roolinsa uudelleen ja katsoa, toimiiko nykyinen kansallisten komiteoiden järjestelmä hyvin. Asiaa tutkimaan valtuutettu työryhmä päätyi kielteiseen vastaukseen. Järjestelmä kaipasi uudistusta, sillä toisin kuin esimerkiksi Suomen Osasto, eivät monet kansalliset komiteat olleet kovinkaan aktiivisia. Myös ECF itse tunsikin, että järjestö oli vanhakantainen integroituneessa Euroopassa ja että EU:n vahvistuessa instituutiona ei enää tarvittu entisenlaista kansallista toimintaa. ECF halusi raivata entisen kansallisten alaosastojen systeemin ja perustaa tilalle jonkinlaisen verkoston, joka voi tarvittaessa auttaa emojärjestöä sen toiminnan toteuttamisessa. Vuoden 2006 ECF:n hallituksen kokouksessa vahvistettiin muutos kansallisten komiteoitien muuttamisesta löyhäksi ystävien verkostoksi. Komiteat ovat nyt ECF:n kansallisen tason foorumeja, jotka toimivat ympäri Eurooppaa, mutta eivät kuitenkaan edusta emosäätiötä kansallisella tasolla. Foorumit muodostavat verkoston, European Cultural Foundation Networkin.¹⁶¹

Professori Laura Kolbe muistelee haastattelussa prosessin olleen monille kansallisille komiteoille kivulias mutta kuitenkin tarpeellinen muutos. Samalla hän kuitenkin toteaa että komiteat, jotka toimivat hyvin ja olivat luoneet vahvan profiilin, kuten Suomen Osasto, eivät nielleet uudistusta aivan helposti. Muutos ei kuitenkaan loppujen lopuksi ollut suuren suuri, ehkä enemmän symbolisella tasolla kuin käytännön toiminnassa. Kansalliset komiteat olivat aiemminkin toimineet hyvin itsenäisesti ja hankkineet itse rahoituksensa. Ideologisesti ECF oli kuitenkin yhdistänyt Eurooppaa ja tuonut EU:n ulkopuolella olevat maat lähemmäksi Eurooppaa ja eurooppalaisuutta, mikä nyt yhdistyneen Euroopan aikana toteutui ilmankin Foundationia. Kolbe toteaa, että ennen Euroopan unionia Suomen Osastokin oli jollain tapaa halunnut edustaa eurooppalaista kulttuuria, joka tuotiin Amsterdamista Suomeen. Sittemmin maailma muuttui ja Eurooppa integroitui, eikä ehkä enää tarvittu tällaista linkkiä. Samalla myös ECF:n painopiste muuttui ”vanhasta Euroopasta” idemmäksi. Kolben mukaan uudistus ei ehkä ollutkaan kovin radikaali, sillä ECF:n toiminta oli aiemminkin ollut melko itsenäistä ja sidoksia kansallisiin komiteoihin, jotka olisivat voineet enemmänkin toteuttaa emojärjestön agenda, oli ollut löyhä. Aika ajoi vanhan järjestelmän ohi, kansallisten komiteoiden määrä väheni, mutta vahvimmat selvisivät. Suomen Osasto on 2000-luvulla jatkanut toimintaansa täysin purjein.¹⁶²

161 TK 2004, 3; TK 2006, 2.

162 Laura Kolben haastattelu 19.3.2009.

2000-luku: Monikulttuurinen Eurooppa

Uusi vuosituhat oli Suomen Osastolle suurten seminaarien aikaa. Uuden puheenjohtajan, dosentti Laura Kolben pitkällä kaudella (2001–2006) yhdistyksen toiminta muuttui kokonaan projektiluonteiseksi, mistä oli saatu merkkejä jo edellisen puheenjohtajan, Ilkka Niiniluodon aikana. Niiniluoto jätti puheenjohtajuuden tultuaan valituksi Helsingin yliopiston rehtoriksi. Yhdistys keskittyi nyt kerrallaan yhteen projektiin, yleensä seminaariin, ja hankki aina tapauskohtaisesti rahoituksen toimintaansa. Projekteihinsa EKSO pyrki myös löytämään yhteistyökumppanin, jonka kanssa esimerkiksi seminaareja voitiin järjestää. Yhdistyksen pitkään vaikeuksissa ollut talous saatiinkin vihdoon 2000-luvun taitteessa elvytetyksi.¹⁶³ 2000-luvulla, kuten aiemminkin, Suomen Osaston toiminnan suuntaviivoissa näkyi emojärjestön ECF:n linjan mukaiset teemat. 2000-luvulla niistä tärkeimpiä olivat monikulttuurisuuden tukeminen, EU:n laajeneminen, eurooppalaiset kielet ja nuorison aktivointi. Lisäksi Euroopan pohjoinen ulottuvuus sai näkyvyyttä yhdistyksen toiminnassa. EKSO järjesti 2000-luvulla monia suuren osanoton ja kiinnostuksen saaneita seminaareja, aluksi puheenjohtaja Laura Kolben ja vuodesta 2007 puheenjohtajana toimineen pankinjohtaja Sinikka Salon johdolla. Seminaarien aiheet ovat liittyneet Euroopan yhdentymiseen, eurooppalaiseen identiteettiin, sivistykseen ja monikulttuurisuuteen. 2000-luvulla yhdistys aktivoitui myös maakunnissa, sillä seminaareja pidettiin Helsingin lisäksi ympäri Suomea. Lisäksi Suomen Osasto aloitti vuonna 2007 EU:n kulloistakin puheenjohtajamaata esittelevän seminaarisarjan, jossa on tähän mennessä ehditty esitellä Portugali, Slovenia, Ranska ja Tšekki.

¹⁶³ Katso luku 4.

Nuoret eurooppalaiset

Euroopan Kulttuurisäätiö on aina toiminnassaan pyrkinyt edistämään sukupolvien välistä dialogia, mikä on näkynyt niin lasten ja nuorten kilpailuissa kuin tulevaisuustutkimuksen tärkeyden korostamisessa. 2000-luvulla Suomen Osasto järjesti kolme nuorisoseminaaria, *Toivon vuosituhat* vuonna 2000, *Enlargement of Young Minds* vuonna 2004 ja *Kiinnostaako Eurooppa?* vuonna 2008. Näistä ensimmäinen kokosi yhteen yhteiskunnan eri alojen nuoria asiantuntijoita keskustelemaan tulevaisuuden toiveista ja peloista. Teach-in -tyyppiseen seminaariin kutsuttiin puhujiksi alle 30-vuotiaita ylioppilaskuntien, lukiolaisten, nuorisoyhdistysten, taiteilijoiden, yrittäjien, poliittisten järjestöjen, liikkeiden ja tieteen edustajia kertomaan, mitkä asiat uuden vuosituhannen alkaessa herättävät toivoa paremmasta maailmasta ja elämästä.¹⁶⁴

Vanhalla ylioppilastalolla pidetyn seminaarin puheenjohtajana toimi professori Ilkka Niiniluoto, joka piti avauspuheenvuoron. Puheessaan hän toivoi, etteivät tilaisuudessa esitetyt puheenvuorot jäisi pelkiksi toiveiksi, vaan toivoi ”isänmaan toivojen”, nuorison muuttavan maailmaa ja raikastavan henkistä ilmapiiriä. 28 seminaaripuhujaa oli jaoteltu taustansa mukaisiin jaksoihin, joiden otsikoita olivat esimerkiksi ”Tieto on valtaa”, ”Ahkeruus on ilomme” ja ”Luovuuden viehäytys”. Puhujilta oli pyydetty tiiviitä, korkeintaan viiden minuutin mittaisia puheenvuoroja tulevaisuudesta. Puhujia, jotka kaikki puhuivat täysin omissa nimissään, ilman järjestöjen virallisia kannottoja, olivat esimerkiksi kansanedustaja Jyrki Katainen, kansanedustaja Anni Sinnemäki, Soneran projektipäällikkö Simo Hämäläinen, käsikirjoittaja ja tuottaja Aleksi Bardy, Yleisradion toimittaja Otto Mattsson ja kirjailija Sirpa Kähkönen. Noin 200 osanottajaa kerännyt seminaari päättyi dosentti Laura Kolben ja professori Juhani Sihvolan yhteenvedon. Onnistunut seminaari oli samalla eräänlainen paluu EKSON varhaisvuosien futurologian ja Plan Europe 2000 -ohjelman pariin.¹⁶⁵

Elokuussa 2004 Suomen Osasto järjesti yhdessä Ylioppilaslehden ja muiden suomalaisten ja eurooppalaisten opiskelijalehtien kanssa kansainvälisen *Enlargement of Young Minds* -seminaarin. Ylioppilaslehtien konferenssi kokosi yhteen 70 nuorta päätoimittajaa 21 maasta. Konferenssilla juhlistettiin samalla Euroopan Kulttuurisäätiön 50 toimivuotta. EKSO panosti omaan osuuteensa ECF:n juhlavuodesta palkkaamalla toimittaja Tommi Laition tuottamaan tapahtuman. Tuottaja etsi osallistujat, suunnitteli ohjelman ja ohjasi seminaarin kulkua. Konferenssi keskittyi kahteen pääteemaan: eurooppalaiseen identiteettiin EU:n laajetessa ja opiskelijalehden toimittamisen haasteellisuuteen. Samalla se käsitteli ylioppilaslehdistön nykytilaa ja eurooppalaisuuden näkymistä akateemisen nuorison elämässä. Seminaarin päätavoite oli tarjota toimittajille mahdollisuus käynnistää yhteisöverkosto, jonka avulla keskustelu jatkuisi tulevaisuudessakin. Tapahtuman osanottajille tarjottiin myös mahdollisuus artikkelien kirjoittamiseen Suomesta ja tutustuminen kesäiseen Helsinkiin. Seminaaria tukivat monet tahot eri tavoin, mikä mahdollisti seminaarin lisäksi avajaistilaisuuden, juhlavastaanoton, illallisen ja risteilyn järjestämisen. Tukijoita olivat muun muassa SanomaWSOY, Sanoma Oyj, Euroopan komission Suomen edustusto, Ulkoasianministeriö ja Niilo Helanderin säätiö.¹⁶⁶

Yliopistot, ylioppilaat ja ylioppilaslehdet ovat aina olleet yhteiskunnassa uudistava ja eteenpäin

164 TK 2000, 1-2.

165 *Toivon vuosituhat* -seminaari 5.4.2000, Euroopan Kulttuurisäätiön Suomen Osasto, Hakapaino Oy, Helsinki 2002.

166 Grip on Europe: Enlargement of Young Minds, European forum for student newspapers. Seminaarijulkaisu, Euroopan Kulttuurisäätiön Suomen Osasto 2004, 3. TK 2004, 1.2.

ajava voima, joskus jopa vallankumouksellinen. *Enlargement of Young Minds* -seminaari päätettiin järjestää 1950- ja 1960-luvuilla järjestettyjen suurta suosiota nauttineiden kansainvälisten opiskelijajalehtikonferenssien hengessä. 2000-luvulla lehdet eivät enää olleet missään yhteydessä toisiinsa, ja tämä asiantila haluttiin nyt korjata. Helsingin seminaari olikin ensimmäinen laatuaan yli 40 vuoteen. Median rooli, jonka merkitys on yhä lisääntymässä, oli tärkeä teema konferenssille. Euroopan Kulttuurisäätiön pääsihteeri Gottfried Wagner käytti seminaarissa puheenvuoron, jossa hän muistutti kulttuurin elintärkeästä ja usein ylenkatsotusta roolista EU:n laajenemisessa sekä toi seminaariin 50 vuotta juhlivan ECF:n tervehdyksen. Muita puhujia olivat mm. toimittaja Reetta Rätty Helsingin Sanomista, professori Dmitri Ruschin Pietarin valtionyliopistosta, apulaisosastopäällikkö Ritva Koukku-Ronde ulkoasianministeriöstä ja päätoimittaja Pieter Gerrit Kroeger Science Guidesta. Seminaari onnistui hyvin ja toteutti tavoitteensa, sillä sen osanottajat sopivat yhteydenpidosta seminaarin jälkeen perustamansa Spine-internetverkoston välityksellä.¹⁶⁷

Vuonna 2008 Suomen Osasto järjesti seminaarin *Kiinnostaako Eurooppa?*, jonka aiheena oli nuorten kansainvälistyminen 2000-luvulla. Seminaarissa järjestettiin kaksi paneelikeskustelua, joiden aiheina olivat koulutus ja liikkuvuus sekä nuoriso ja kansainvälistyminen. Ensimmäisessä keskustelussa pohdittiin syitä ulkomaille lähtemisen halukkuuden vähentymiseen ja toisessa esitettiin kysymys, edellyttääkö eurooppalaisuus Euroopassa matkustamista. Keskustelijoina toimivat mm. Maija Airas CIMOsta, Marita Aho Elinkeinoelämän keskusliitosta, Elina Kiiski Eurooppanuorista ja Tuure Pitkänen SYL:stä. Paneelien puheenjohtajia olivat Suomen Valtiotieteilijät ry:n puheenjohtaja Elina Moisio ja HYY:n hallituksen puheenjohtaja Ulla Hemminki. Lisäksi lehtori Päivi Harinen Joensuun yliopistosta luennoi nuorista tietoverkkojen aikakaudella ja erikoistutkija Pasi Saukkonen teki yhteenvedon seminaarin lopuksi. Seminaari keräsi paikalle noin 40 henkeä.¹⁶⁸

167 TK 2004, 1-2. Grip on Europe: Enlargement of Young Minds, European forum for student newspapers. Seminaarijulkaisu, Euroopan Kulttuurisäätiön Suomen Osasto 2004, 3.

168 TK 2008, 2.

Sivistystä etsimässä

Yhdistys järjesti 2000-luvulla kaksi niin sanottua sivistysseminaaria, *Kenen kulttuurista puhutaan?* vuonna 2002 ja *Mille tiedolle on käyttöä tulevaisuudessa?* vuonna 2003. Kulttuurin ja sivistyksen teemojen lisäksi vuoden 2002 seminaarin lähtökohtana oli Euroopan pohjoisen ulottuvuuden kulttuurinen sisältö. *Kenen kulttuurista puhutaan?* -seminaari järjestettiin Kansallismuseon auditoriossa ja se keräsi runsaan osanoton. Seminaarissa pohdittiin pohjoisen merkitystä Euroopassa ja eurooppalaisen kulttuuri-identiteetin rakentumista pohjoisessa, joka on ja on aina ollut jatkuvassa muutoksessa ja dialogissa suhteessa muuhun Eurooppaan. Seminaarin pääpuheenvuoron käytti pääministeri Paavo Lipponen aiheenaan ”Eurooppalainen kulttuuri ja pohjoinen ulottuvuus”. Ajankohtaisen taloudellisen puheenvuoron Suomen uudesta rahayksiköstä (”Euro, eurooppalaisuus ja kansallinen identiteetti”) piti pankinjohtaja Sinikka Salo Suomen Pankista. Muita puhujia olivat esimerkiksi professori Leenamajja Ojala Teknillisestä korkeakoulusta, professori Päivi Setälä Helsingin yliopistosta, Johanna Lindstedt Annantalon taidekeskuksesta ja tutkimusjohtaja Antti Hautamäki Sitrasta. Ulkomaalaisia seminaaripuhujia edustivat ruotsalainen pääsihteeri Beate Sydhoff ja virolainen kansanedustaja Mart Meri. Lisäksi Amsterdamista Suomen vierailulle saapunut ECF:n pääsihteeri Gottfried Wagner piti seminaarissa puheenvuoron. Otsikkona oli ”Enlargement of Minds – the Cultural Dimension of the Enlargement Process of the European Union”. Puheessaan Wagner esitteli Kulttuurisäätiön EU:n laajentumista käsittelevää ohjelma-aihetta, joka korostaa Euroopan yhtenäisyyttä ja luo uusia innovatiivisia yhteistyötapoja yli kulttuuri- ja aluerajojen. Suomen Osaston puheenjohtaja järjesti pääsihteerin kunniaksi seminaaria edeltävänä iltana buffet-illallisen, johon kutsuttiin seminaaripuhujat ja EKSON jäseniä.¹⁶⁹

Pääministeri Paavo Lipponen puhui pääpuheenvuorossaan Euroopan unionin pohjoisen ulottuvuuden toimintaohjelmasta ja sen positiivisesta vaikutuksesta Pohjois-Euroopassa tapahtuvaan yhteistyöhön. Pääministerin mukaan yliopistot, tutkimuslaitokset, yritykset ja kansalaisjärjestöt ovat olleet aktiivisesti liikkeellä yhteistyössä. Hänen mielestään aika on myös kypsä tarkastella Euroopan pohjoista ulottuvuutta kulttuurisesta näkökulmasta, sillä EU:n laajentumisen myötä Itämeri alkaa olla EU:n sisämeri. Tämän myötä kulttuurinen ja muukin vuorovaikutus tulee lisääntymään. Itämeren alueen kaupungit, yliopistot ja kaupankäynti ovat vaikuttaneet alueen kulttuuriin ja talouteen aina, ja tämä kehitys tulee tulevaisuudessakin jatkumaan. Pääministeri muistutti pohjoisen ulottuvuuden koskevan myös arktisia alueita, joilla saamelaiset aina ovat tehneet rajat ylittävää yhteistyötä. Lopuksi pääministeri totesi, ettei pohjoinen ulottuvuus tarkoita eristyneisyyttä muusta Euroopasta, vaan eurooppalaisen ja pohjoisen kulttuuriulottuvuuden yhteensovittamista.¹⁷⁰

Vuoden 2003 *Mille tiedolle on käyttöä tulevaisuudessa?* -sivistysseminaarin yhdistys järjesti yhteistyössä Elinkeinoelämän valtuuskunta EVAn ja Suomen ylioppilaskuntien liiton SYL:n kanssa. Menestyksekkäässä seminaarissa pohdittiin sivistyksen merkitystä ja tulevaisuudessa tarvittavan tiedon ominaisuuksia. Seminaarin puheenjohtajana toimi professori Laura Kolbe ja ensimmäisen puheenvuoron EVAn johtajan Risto Penttilän tervehdyssanojen jälkeen käytti Ruotsin Kuvataideakatemian pääsihteeri Beate Sydhoff. Muita puhujia olivat mm. kansanedustaja Rosa Meriläinen, teollisuusneuvos Kimmo Kalela ja Tampereen teknillisen yliopiston rehtori Jarl-Thure Eriksson. Lisäksi seminaarissa käytiin paneelikeskustelu, johon osallistuivat presidentti Tarja Halonen,

169 TK 2002, 1-2.

170 *Kenen kulttuurista puhutaan?* Euroopan pohjoisen ulottuvuuden kulttuurinen sisältö, 30.5.2002, Hakapaino Oy, Helsinki 2002, 7-13.

Helsingin yliopiston rehtori Ilkka Niiniluoto, Nokian johtokunnan jäsen Sari Baldauf sekä muusikko Maija Vilkkumaa.¹⁷¹

Paneelin keskustelu sivistyksestä oli vilkasta. Presidentti Halonen asetti sivistysvaltion piirteiden ytimeen kansalaisten oikeudenmukaisen kohtelun niin sosiaalisesti kuin oikeudellisestikin. Lisäksi hän toivoi monikulttuurisen yhteiskunnan luovan erilaisuuden lisääntymisen lisäksi yhteisöllisyyttä. Kulttuurisen diversiteetin presidentti totesi lisäävän luovuutta ja kehitystä, mutta pelkäsi suomen kielen aseman vaarantuvan tieteen kielenä. Rehtori Niiniluoto luotti suomen kielen voimaan tieteen kielenä ja nosti äidinkielen kautta kulttuuriin kasvamisen sivistyksemme juureksi. Niiniluoto myös pohdiskeli sanan sivistys hieman elitististä luonnetta ja pyrki määrittelemään yleissivistyksen sisällön. Rehtorin mukaan ihmisen sivistystason näkee siitä, miten hän syö, kun luulee olevansa yksin. Nokian Sari Baldaufin mukaan sivistyneen ihmisen kuuluu nykymaailmassa tuntea muita kulttuureja, niissä vallitsevaa ajattelua, tapoja ja arvoja. Sivistys ei ole staattista, vaan eteenpäin kulkevaa, aitoa kiinnostusta ympäröivästä maailmasta ja toisista ihmisistä ja heidän mielipiteistään. Baldaufin mukaan sivistys liittyy korkeakulttuuriin, muttei välttämättä ole sidoksissa oppineisuuteen. ”Sydämensivistys” oli hänen mielestään tärkeintä. Seminaarissa panelistit etsivät myös vastausta siihen, mille tiedolle tulevaisuudessa on käyttöä. Rehtori Ilkka Niiniluoto tiivisti tulevaisuuden sivistykseen kyvyn hankkia tietoa, tieteen, taiteen ja koulutuksen arvostamisen sekä oman kulttuurin juurien tuntemisen.¹⁷²

171 TK 2003, 1.

172 http://www.sivistys.net/oppia_ika_kaikki/sivistys___pyrkimysta_korkeuksiin__vastuullisuutta_vai_hengen_avaruutta_.html, 30.3.2009, klo 13.30.

Kohteena kielet

2000-luvulla yksi Suomen Osaston teemoista oli kielet ja pienten kielten selviäminen Euroopassa. EKSO järjesti aiheesta kaksi kieliseminaaria, vuosina 2001 ja 2005. Eurooppa-päivänä 9.5.2001 järjestettiin Kiasmassa yhdessä Äidinkielen opettajain liiton kanssa seminaari *Kieli on ihmisen peili*. Seminaarissa pohdittiin keinoja säilyttää äidinkielemme asema irrallisena valtakielten hallitsevasta asemasta. Puheenjohtaja Laura Kolbe, joka avasi tilaisuuden, totesi Suomen EU-jäsenyyden olevan sekä uhka että mahdollisuus suomen kielelle. Pirkko Nuolijärvi Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksesta muistutti pienestä kielestä olevan myös etua käyttäjälleen, sillä silloin on pakko oppia muitakin kieliä, ja äidinkielen rajoista ei tule oman maailman rajoja. Nuolijärveä pohditutti myös termin ”pieni kieli” käyttäminen sillä voiko ihmisen äidinkieli koskaan olla ”pieni kieli”? Hänen mukaansa äidinkieli on suuren suuri, sillä kun lapsi kerran ui omaan äidinkieleensä, ei hän siitä enää erkane. Kieli onkin tapa tulla osaksi ympäröivää maailmaa.¹⁷³ Muita puhujia olivat esimerkiksi kouluneuvos Kirsti Mäkinen, kirjailija Claes Andersson, puhemies Riitta Uosukainen sekä sarjakuvatoimittaja Aki Hyypä. Seminaarin jälkeen Suomen Osaston puheenjohtaja Laura Kolbe kutsui luokseen illalliselle seminaaripuhujat ja EKSON aktiivijäseniä.¹⁷⁴

Euroopankieli englantia – yhdentäjä vai yhdenmukaistaja? -seminaari järjestettiin vuonna 2005. Se keräsi runsaan yleisön kuuntelemaan laajaa puhujajoukkoa. Seminaarin suunnitteli työryhmä, johon kuuluivat yhdistyksen jäsenet Maaria Ylänkö ja Pasi Saukkonen sekä johtaja Tuija Talvitie Bristish Councilista. Työryhmän sihteerinä toimi Tuija Kärkkäinen, joka myös toimi EKSON sihteerinä kymmenen vuotta (1995–2005). Yhteistyötä tehtiin myös Suomen kieltenopettajien liiton kanssa. Seminaarin puheenjohtajana toimi Jaakko Iloniemi, ja avauspuheenvuoron käytti yliopistonlehtori Maaria Ylänkö. Puhujina seminaarissa toimivat mm. emeritusprofessorit Matti Klinge ja Kari Sajavaara. Helsingin Sanomien NYT-liitteen esimies Reetta Rätty toi puheenvuorosaan esille suomen kielen valta-aseman suomalaisessa sanomalehdistössä. Seminaarissa järjestettiin myös paneelikeskustelu monikielisestä Euroopasta, johon osallistui esimerkiksi tv-tuottaja Roman Schatz.¹⁷⁵

Pankinjohtaja Sinikka Salo puhui aiheesta ”Englanti – välttämätön mutta ei riittävä”. Hänen mukaansa englantia on maailmaa yhdistävä kommunikaatiokieli, jonka osaaminen on välttämätöntä. Englanti ei kuitenkaan ole riittävä kaikkeen kommunikaatioon; lähemmässä vuorovaikutuksessa tarvitsemme myös kulttuurista ymmärtämystä. Salon mukaan kieli ei ole vain mekaanista asioiden välittämistä toiselle, vaan myös kulttuurista ymmärtämistä ja kanssakäymistä. Siksi Euroopassa ei pärjää pelkällä englannilla, vaan suomalaisten on EU:ssa pärjätäkseen osattava Manner-Euroopan kieliä, kuten saksaa ja ranskaa. EU on Suomen astinlauta maailmalle, joten meidän on ymmärrettävä siihen kuuluvien maiden kielitä ja kulttuuria. Suomen on parannettava kulttuurisia valmiuksiaan ja laadittava riittävä kielipoliittinen ohjelma, jossa kaupankäynnin lisäksi otetaan huomioon kulttuurien osaaminen. Salon mukaan kielet, englantia niiden joukossa, avaavat ovet Eurooppaan ja muualle maailmaan.¹⁷⁶

173 Yliopistolehti 10/2001: http://yliopistolehti.helsinki.fi/2001_10/lyhyet.html, 30.3.2009, klo 13.53.

174 TK 2001, 1.

175 TK 2005, 1-2.

176 http://www.finlandsbank.fi/en/suomen_pankki/ajankohtaista/puheet/2005/ss_puhe050511.htm, 30.3.2009, klo 16.05.

Matkalla maakuntiin

2000-luvulla Suomen Osaston toiminta on laajentunut suomalaisiin yliopistokaupunkeihin pääkaupunkiseudun ulkopuolella. Marraskuussa 2001 pidettiin seminaari *Kaamoksen valossa – Pohjoinen Euroopan turvallisenä voimavarana* Arktikumissa Rovaniemellä. Helmikuussa 2003 järjestettiin seminaari *Oulu – eurooppalainen menestystarina* ja keväällä 2004 Jyväskylässä alueellisen kehittämisen seminaari *Kulttuurin paikka*. Syksyllä 2006 järjestettiin Turussa seminaari *Turku ei jätä kylmäksi!* yhteistyössä Turku Euroopan kulttuuripääkaupungiksi 2011 -hankkeen kanssa. Vuonna 2008 Seinäjoella järjestettiin *Seinäjoki – Lakeuden Bryssel* -seminaari, jossa käsiteltiin Eurooppaa markkina-alueena, paikallisuutta mediassa ja eurooppalaisen identiteetin rakentumista.

Maakuntaseminaarien sarjan aloitti vuonna 2001 Rovaniemellä järjestetty seminaari *Kaamoksen valossa – Pohjoinen Euroopan turvallisenä voimavarana*, joka pidettiin Arktikumissa. Seminaari pyrki osaltaan pitämään vireillä EU:n piirissä herännyttä keskustelua pohjoisesta ulottuvuudesta. Seminaarin teemaksi muodostui pohjoisen kulttuuri- ja luontomatkailu, paikallisuus ja verkottuminen sekä globaali turvallisuus. Puheenjohtaja Laura Kolben ja maakuntajohtaja Esko Lotvosen johtamassa seminaarissa puhuivat mm. Lapin yliopiston rehtori Esko Rieppola aiheesta ”Euroopan pohjoinen ulottuvuus ja Suomi”, professori Ludger Müller-Wille McGill Universitysta aiheesta ”Sápmi-Lappi ja saamelaiset saksalaisten silmin” ja tutkimusjohtaja FT Jarkko Saarinen aiheesta ”Paikallisuus ja etnisuus voimavarana”. Lisäksi seminaarissa esitettiin Minun Lappini -nimisiä henkilökohtaisia puheenvuoroja ja lopuksi kokoontui paneeli, jossa pohdittiin matkailun tuoteistamisen tulevaisuudennäkymiä Lapissa. Rovaniemen kaupungintalolla järjestettiin vastaanotto seminaariosallistujille. YLE-Teema -ohjelmasarjassa esitettiin tunnin mittainen kooste seminaarista 23.1.2002.¹⁷⁷

Seminaarin avauspuheenvuoron piti maaherra Hannele Pokka, joka ihmetteli lappalaisesta näkökulmasta Lapin lumoa ja mielikuvia Lapista. Pokka puhui elämysmatkailusta ja elämystehtailusta, jonka hän itse koki vieraaksi asiaksi elämyksistä puhuttaessa. Lapin voimavara on omanlainen ja perinteikäs kulttuuri, jonka valjastaminen matkailun käytettäväksi on haastavaa. Pokka uskoi kasvavan kansainvälistymisen tuovan Lapin perinteiseen elinkeinorakenteeseen kulttuurilisän. Silloin myös kulttuuriin liittyvät työpaikat lisääntyvät, mikä puolestaan vahvistaa Lapin omaleimaisuutta.¹⁷⁸

Ministeri Jaakko Iloniemi puhui seminaarissa kulttuuriosaamisesta, verkottumisesta ja globaalia turvallisuudesta. Ministeri Iloniemen mukaan terrorismin juuret ovat usein tilanteissa, joiden purkaminen on osoittautunut vuosikymmenistä toiseen ylivoimaisiksi. Iloniemi totesi, että turvallisuuden rakentaminen lähtee uhkakuvien syvimpien syiden analyysistä. Iloniemi nimesi kulttuuriosaamisen ja kulttuurien tuntemisen keinoksi vähentää väärinymmärryksiä ja vihaa, jotka usein johtavat terrorismiin. Iloniemen mielestä kulttuuriosaamiseen pitää kasvavassa määrin kiinnittää huomiota myös Suomessa, sillä Suomi ei ole enää samalla tapaa yhtenäiskulttuurin maa kuin ennen. Lapin Kansan haastattelussa ministeri totesi: *”Kulttuuriosaaminen on kansainvälisten verkostojen rakentamisen edellytys, ja verkostot ovat kaiken yhteistoiminnan, myös turvallisuusyhteistyön välttämättömiä aineksia. Ne muodostavat yhdessä kokonaisuuden, jonka varassa lähivuosien ja vuosikymmenten menestyksellinen toiminta on.”*¹⁷⁹

177 TK 2001, 2.

178 Kaamoksen valossa – Pohjoinen Euroopan turvallisenä voimavarana 2.11.2001, 9-14.

179 Lapin Kansa, 3.11.2001.

Helmikuussa 2003 yhdistys järjesti seminaarin *Oulu – eurooppalainen menestystarina – kulttuuri, teknologia, identiteetti ja alueellinen tulevaisuusstrategia*. Seminaarissa, jota Laura Kolbe johti, oli runsaasti puhujia niin elinkeinoelämän kuin kulttuurinkin alalta. Puheenjohtaja Kolbe totesi tervehdyssanoissaan seminaarin tarkoituksena olevan pohtia teknologiaan panostaneen Oulun muitakin puolia ja nostaa teknologian rinnalle historiallinen, kulttuurinen ja alueellinen ulottuvuus.¹⁸⁰ Puhujina seminaarissa toimivat muun muassa maaherra Eino Siuruainen, joka puhui Pohjois-Suomen edellytyksistä tulevaisuuden tekemisessä, Nokian varajohtaja professori Juhani Kuusi tiedosta ja osaamisesta maailmalla, Suomen Osaston valtuuskunnan puheenjohtaja Jouko K. Leskinen yritysten kulttuurisponsoroinnista ja Euroopan komission Suomen edustuston päällikkö Timo Mäkelä eurooppalaisuudesta ja eurooppalaisesta identiteetistä. Alustusten lisäksi seminaarissa pidettiin paneeli otsikolla ”Kaupunki, muutos, tulevaisuus”, jonka puheenjohtajana toimi kansanedustaja Tytti Isohookana-Asunmaa. Yleisö, jota oli kertynyt liki 100 henkeä, osallistui vilkkaasti keskusteluun. Seminaarin päätteeksi esitettiin lyhyitä Minun Ouluni -puheen-
vuoroja. Oulun kaupunki tarjosi seminaarin osallistujille vastaanoton Oulun kaupungintalon juhlasalissa.¹⁸¹

Ulkoasianministeriön osastopäällikkö Yrjö Länsipuron aiheena seminaarissa oli ”Itsetunto, identiteetti, imago”. Sanomalehti Kalevan haastattelussa Länsipuro puhuu Suomen hyvästä imagosta, jota kuitenkin voi aina vahvistaa. Hänen mielestään Suomi ja suomalaiset ovat nyt pääsemässä pois kuvioista, jossa itsetunto on huono ja identiteetti heikko. Liittyminen Euroopan unioniin on vahvistanut imagoa, sillä nyt Suomen poliittinen paikka on selityksittä selvä. Lisäksi it-teknologia on kasvattanut maamme mainetta edelläkävijänä. Länsipuro pitää Oulua tässä suhteessa hyvin kiinnostavana paikkana, sillä siellä näkee yliopiston, tutkimuksen ja bisneksen toimivan yhdessä. Länsipuro myös kertoo vienninedistämisen ja Suomen tunnetuksi tekemisen yhä tehostuvan ulkoministeriössä.¹⁸²

Keväällä 2004 yhdistys matkusti Jyväskylään, missä se järjesti alueellisen kehittämisen seminaarin *Kulttuurin paikka*. Jyväskylän yliopisto tarjosi suunnittelu- ja tiedotusapua sekä seminaaritilat kampuksella. Lisäksi Jyväskylän kaupunki tarjosi osallistujille vastaanoton Keski-Suomen museossa. Seminaariin osallistui 170 ihmistä.¹⁸³ Otsikkonsa mukaisesti seminaari pohti, onko kulttuurilla jokin paikka yhteiskunnassa ja onko paikkoja, jonne kulttuuri ei sovi. Samalla haluttiin korostaa alueellisuutta, sillä vaikka EKSO toimiikin Helsingistä käsin, ei se usko kulttuurin kuuluvan vain pääkaupunkiseudulle. Seminaarin tarkoituksena oli tuoda eurooppalainen näkökulma mukaan paikalliseen näkökulmaan. Eurooppadiskurssia ei kuitenkaan tultu huvin vuoksi harrastamaan vaan se haluttiin kytkeä paikallisen keskusteluun. Jyväskylän seminaarissa kuten yleensäkin yhdistyksen seminaareissa osallistujina olivat paitsi kulttuurivaikuttajat myös elinkeinoelämän ja yritysmaailman edustajat. Seminaarissa pohdittiinkin yritysten ja kulttuurin vuorovaikutusta sponsoriteeman kautta. Keskisuomalaisessa haastattelun Suomen Osaston pitkäaikaisen sihteerin Tuija Kärkkäisen mukaan teema herätti kiinnostusta nyt yhä enemmän. Kärkkäinen kertoi yhdistyksen järjestäneen noin viisi vuotta aiemmin seminaarin yksityisestä ja julkisesta rahoituksesta, mutta sihteerin arvion mukaan aika ei silloin vielä ollut kypsä. Kärkkäisen mukaan sponsorointi oli nyt erityisen ajankohtaista, sillä enää ei voitu lähteä ajatuksesta, että kulttuuri ja taide saisivat aina rahoituksensa opetusministeriöltä.¹⁸⁴

180 Oulu – eurooppalainen menestystarina – kulttuuri, teknologia, identiteetti ja alueellinen tulevaisuusstrategia. Oulu 13.2.2003, Hakapaino Oy, Helsinki 2003, 7-10.

181 TK 2003.

182 Kaleva, 13.2.2003.

183 TK 2004, 1.

184 Keskisuomalainen, 14.3.2004.

Seminaarissa yksityistä ja julkista rahoitusta pohdittiin paneelissa, jossa keskustelijat totesivat kulttuurisponsoroinnin osuuden kulttuuritoimen kuluista olevan Suomessa kaksi prosenttia, koko Euroopassa neljä prosenttia. Paneelissa puhunut päätoimittaja Erkki Laatikainen pelkäsi ulkopuolisen rahoituksen vähentävän valtion tukea. Yritysjohtaja Ahti Paananen huomautti yritysten oletettavan saavansa sponsoroinnista vastinetta, vaikka joskus kulttuuritoimintaa tuetaankin pelkästä intohimosta. Keskusteluun osallistunut erikoistutkija Timo Cantell totesi kulttuurin ja yritysten syvällisemmän yhteistyön tarkoittavan sitä, että molemmat osapuolet tutustuvat toistensa toimintaan aiempaa perusteellisemmin ja parhaimmillaan löytävät toistensa tekemisistä yllettäviä synergioita. Cantell peräänkuulutti aitoa vuoropuhelua osapuolten välille.¹⁸⁵

Seminaaripuhujina panelistien lisäksi toimivat Jyväskylän yliopiston rehtori Aino Sallinen ja Tampereen yliopiston professori Markku Sotarauta, ja kommenttipuheenvuorot esittivät kulttuuri-asianneuvos Pirkko Rainesalo opetusministeriöstä, Jyväskylän kaupunginjohtaja Pekka Kettunen ja maakuntajohtaja Anita Mikkonen Keski-Suomen liitosta. Minun Jyväskyläni -osiossa lyhyitä puheenvuoroja esittivät entiset ja nykyiset jyväskyläläiset.¹⁸⁶ Professori Sotarauta, jonka tutkimuskohde on kaupunkien kehittäminen, kertoi puheenvuorossaan kulttuurin vaikutuksesta alueelliseen elinvoimaisuuteen. Hänen mukaansa kulttuurin merkitys kaupunkien kehityksessä on kasvanut. Samalla kulttuuri voi tukea talouselämää luomalla kaupunkiin yleistä vireyttä. Sotarauta haluaa jatkossakin tutkia kulttuurin ja talouselämän vaikeasti hahmotettavaa, mutta selvästikin symbioottista suhdetta.¹⁸⁷

Syksyllä 2006 Suomen Osasto järjesti Turussa seminaarin *Turku ei jätä kylmäksi!* yhteistyössä Turku Euroopan kulttuuripääkaupungiksi 2011 -hankkeen kanssa. Seminaari oli ollut tarkoitus pitää jo edellisenä vuonna, mutta se jouduttiin siirtämään, sillä yhdistyksen pitkäaikainen ja pidetty sihteeri, Tuija Kärkkäinen menehtyi vaikeaan sairauteen. Seminaarissa etsittiin vastausta kysymykseen, miksi Turku ihastuttaa ja vihasuttaa niin kaupunkisuunnittelun kuin kaupungin kulttuuripolitiikankin näkökulmasta. Turun identiteettiä eurooppalaisena kulttuurikaupunkina ja sen kaupunkikulttuuria, arkkitehtuuria ja imagoa pohdittiin monissa alustuksissa. Keskustelu kulttuurin merkityksestä on Euroopan unionissa vahvistunut viime aikoina, joten seminaarin teema oli oikein ajankohtainen. Turkuä tarkasteltiin pitkälti ulkopuolisten silmin, sillä puhumassa olivat esimerkiksi Tukholman kulttuuripääkaupunki 1998 -hankkeen ohjelmajohtaja Beate Sydhoff, joka oli aiemminkin ollut puhumassa EKSON seminaareissa, lontoolaisen International Intelligence on Culture -yrityksen johtaja Rod Fisher ja virolainen taidehistorian professori Mart Kalm. Sydhoff kehotti puheenvuorossaan jokaista kulttuuripääkaupunkia löytämään omaan kaupunkiympäristöönsä sopivat teemat. Fisher puolestaan puhui kaupunkien vetovoimaan vaikuttavista tekijöistä ja korosti samalla kulttuurin merkitystä kaupungin imagolle, taloudelliselle menestykselle ja sosiaaliselle hyvinvoinnille. Kalm esitelmöi turkulaisesta kaupunkikuvasta ja arkkitehtuurista. Turkulaisen näkökulman keskusteluun toi Turun yliopiston professori Kari Immonen, joka tarkasteli kotikaupunkinsa historiaa ja menestystarinaa.¹⁸⁸

Seminaarissa käytiin myös paneelikeskustelu aiheesta ”Miksi Turku ihastuttaa ja vihasuttaa?”, jossa keskusteltiin Turusta elinkeinoelämän, kulttuurin ja opiskelijoiden kaupunkina, sekä pohdittiin kulttuuripääkaupunkivuoteen liittyviä odotuksia. Paneelissa keskustelivat johtaja Kalle Euro Turun seudun kehittämiskeskus TAD Centrestä, apulaiskaupunginjohtaja Kaija Hartiala, hallituksen puheenjohtaja Anniina Pirttimaa Åbo Akademis studentkårista ja hallituksen

185 Keski-suomalainen 19.3.2004.

186 TK 2004, 1.

187 Keski-suomalainen 19.3.2004.

188 TK 2006, 1-2.

puheenjohtaja Katja Sauvola Turun yliopiston ylioppilaskunnasta. Puheenjohtajana toimi Turun Sanomien kulttuuritoimituksen päällikkö Riitta Monto. Turun asema vanhana pääkaupunkina ja sen vahva imago herättävät vahvoja tunteja, ja EKSO halusikin seminaarillaan osallistua tähän keskusteluun. Seminaari onnistui loistavasti keräten paikalle yli sadan ihmisen yleisön, joukossa oli runsaasti turkulaisia kulttuuritoimijoita. Seminaarin jälkeen vuorossa oli kaupungin vastaanotto. Seminaarin yksi tavoite lisätä keskustelua Turun jo ennen seminaaria varmistuneesta kulttuurikaupunkiehdokkuudesta onnistui erinomaisesti, sillä vuotta myöhemmin Turku valittiin Euroopan kulttuuripääkaupungiksi vuodelle 2011 yhdessä Tallinnan kanssa.¹⁸⁹

Syksyllä 2008 EKSO jatkoi maakuntaseminaarien sarjaansa Seinäjoella, missä järjestettiin seminaari *Seinäjoki – lakeuden Bryssel*. Seminaarin avasi Suomen Osaston edellisenä vuonna uutena puheenjohtajana aloittanut pankinjohtaja Sinikka Salo, joka toivotti synnyinseutunsa ihmiset tervetulleeksi vertaamalla pohjalaiseen kulttuuriin yrittäjyyden ohella kuuluvaa yhteisöllisyyttä ja talkoohenkeä eurooppalaiseen talousmalliin kuuluvaan sosiaaliseen koheesioon. Seminaarin pääpuhujana toimi Euroopan komission Suomen-edustuston päällikkö Eikka Kosonen, joka puhui otsikolla ”Euroopan unioni – ongelma vai mahdollisuus?”. Kosonen korosti puheenvuorossaan EU:n koostuvan siihen vapaaehtoisesti liittyneistä valtiosta ja kyseenalaisti EU:n ja Brysselin maineen turhantärkeänä direktiivien luojana. Kosonen tiivistä Euroopan unionin olevan yhtä kuin sen jäsenet, omalta osaltaan suomalaiset. Kososen mukaan EU on lisännyt rauhaa, vakautta, vaurautta ja hyvinvointia Euroopassa, ja EU tulee nähdä mahdollisuutena, jota on myös osattava ja uskallettava käyttää hyväkseen.¹⁹⁰

Puheenvuoroa seurasi kolme paneelia, joiden vetäjinä toimivat eteläpohjalaistaustaiset EKSOlaiset Riitta Pihlajamäki ja Heleena Savela sekä yrittäjä Esko Reinonpoika Alanko. Ensimmäinen käytiin otsikolla ”Kotimarkkinoilla Euroopassa – suurempaa hulluutta yrittämiseen”. Panelisteina toimivat toimitusjohtaja Paula-Tarja Tuohisto-Kokko Kurikan Interiööri Oy:stä, Nokian entinen johtaja Stefan Widomski sekä puheenjohtaja Matti Ylinen LohiMet Oy:stä. Keskustelu käsitteli Venäjän-kaupan mahdollisuuksia Etelä-Pohjanmaalla. Toinen paneeli käytiin otsikolla ”Ittellisinä Euroopassa” ja siinä pohdittiin pohjalaisen identiteetin muodostumista yhtenevässä Euroopassamme. Panelisteja olivat professori Liisa Keltikangas-Järvinen, lukiolainen ja muusikko Sofia Autio sekä muusikko Jyrki Keskinen. Kolmannen paneelin otsikko oli ”Omalla äänellä Euroopassa”, ja se käsitteli mediaa sekä pohjalaisten näkyvyyttä valtakunnan mediassa että valtakunnan uutisten käsittelyä Pohjanmaalla. Panelisteja olivat Helsingin Sanomien pääkirjoitustoimittaja Antti Bläfield, toimittaja Satu Malkamäki ja Pohjalaisen päätoimittaja Markku Mantila. Seminaarin, joka keräsi kiitettävästi yleisöä ja huomiota paikallislehdistössä, päätti Seinäjoen kaupungin puolesta puhunut toimittaja ja historian professori Kari Hokkanen. Seminaarin juontajana toimi Elina Moisio. Seminaarissa kuultiin myös italialaisia aarioita tenori Mika Nisulan esittämänä. Lopuksi Rehupiikles esitti musiikkiaan.¹⁹¹

189 TK 2006, 1-2.

190 Euroopan komission Suomen-edustuston tiedote, 9.9.2008: http://ec.europa.eu/finland/news/press/080909_fi.htm, 5.4.2009, klo 15.55.

191 TK 2008, 2-3.

Ajankohtaisia aiheita

2000-luvulla yhdistys järjesti runsaasti ajankohtaisiin teemoihin liittyviä tilaisuuksia, joiden sisällöt heijastelivat yhteiskuntaa kulloinkin puhuttavia aiheita. Vuonna 2007 Suomen Osasto aloitti hankkeen, jossa esitellään vuorollaan EU:n puheenjohtajamaana toimivat valtiot. Osa esittelyistä on ollut pienimuotoisia kulttuuritilaisuuksia, osa hieman laajempia seminaareja. Syyskokouksen yhteydessä vuonna 2007 yhdistys järjesti Portugali-illan. Tilaisuudessa puhuivat Portugalin Suomen suurlähettiläs João Silva Leitão, professori Timo Riiho ja kirjailija Rita Dahl. Puhujat esittelivät Portugalin historiaa ja maan kirjailijoiden tuotantoa.¹⁹²

Vuonna 2008 esittelyvuorossa olivat Slovenia ja Ranska. Sloveniaa käsittelevä EU-puheenjohtajamaaseminaari järjestettiin 7.5. Slovenian Suomen suurlähetystön tiloissa, joka täyttyi ääriään myöten kutsuvieraista. Slovenian historiaan ja nykypäivään antoi katsauksen toimittaja Yrjö Lautela, suurlähetystön paikalle järjestämä taidehistorian professori Nataša Golob puolestaan esitelmöi otsikolla ”Slovenia – The most significant periods in Art History of Slovenia”. Seuraavana päivänä professori Golob piti vielä Helsingin yliopistolla yleisöluennon, jonka jälkeen Suomen Osasto oli järjestänyt yleisölle pienen koktail-tilaisuuden. Vuoden lopulla EKSO järjesti Säätytalolla yhteistyössä Eurooppalainen Pääkaupunkiseutu ry:n kanssa *Ranska Soiréen*. Ranskan Suomen suurlähetystö oli tuottanut tapahtumaan pääpuhujaksi toimittaja-kirjailija Thomas Ferenczin, joka puhui Eurooppa-aatteen muuttumisesta julkisessa sanassa kautta aikojen. Muita puhujia olivat historioitsija Kristina Ranki ja tutkija Helena Tyrväinen, joista edellinen kertoi ranskalaisuudesta Suomessa ja suomalaisista Ranskassa, jälkimmäinen musiikista, nationalismista ja brändäämisestä. Kaikki puheenvuorot simultaanitulkattiin suomeksi ja ranskaksi. Itse seminaarin jälkeen nautittiin ranskalaisia viinejä ja juustoja sekä kuultiin Debussyn musiikkia. Tilaisuus keräsi noin 150 osallistujaa ja sai ylistävää palautetta.¹⁹³

Vuoden 2009 keväällä Suomen Osasto järjesti *Tšekki-illan* yhteistyössä Tšekin Suomen suurlähetystön kanssa. Seminaari järjestettiin Amos Andersonin taidemuseossa, ja seminaarin jälkeen vieraila oli mahdollisuus tutustua opastetusti taidemuseon näyttelyyn ”Tšekkiläinen kubismi”. Tilaisuudessa kuultiin kolme esitelmää, jotka käsitelivät tšekkiläistä taidetta ja arkkitehtuuria eurooppalaisessa kontekstissa, kansallisen modernismin kehitystä Tšekissä ja Suomessa sekä vertailua Suomen ja Tšekin EU-jäsenyyksien välillä. Puhujina olivat tohtori JiYi Kotalk, professori Tomi Mäkelä ja professori Henri Vogt. Seminaarin päätteeksi kuultiin Dvorakin musiikkia. Keskustelua jatkettiin tšekkiläisen oluen ja viinin parissa.¹⁹⁴

Vuonna 2006 yhdistys jälleen osallistui Suomea ja koko Eurooppaa puhuttavaan maahanmuuttajakeskusteluun. EU:n laajeneminen vapautti työvoiman liikkuvuuden, mikä samalla kertaa sekä antoi mahdollisuuksia että toi pelonaiheita monille EU-maille. Yhdistys järjesti seminaarin *Suomen uusi työväki*, jonka aiheena oli työperusteinen maahanmuutto, maahanmuuttajien työllistyminen ja monikulttuurisuus Suomessa. Seminaaria valmisteli työryhmä, johon kuuluivat projektisihteeri Peter Stadius, Hanasaaren kulttuurikeskuksen johtaja Gunvor Kronman ja yliopistonlehtori Maaria Ylänkö. Sihteerinä toimi Sari Aalto. Seminaari keräsi satapäisen kuulijajoukon, joka pääasiallisesti koostui kansalaisjärjestöissä, kunnissa ja valtionhallinnossa maahanmuuttajien työllistymiskysymysten parissa työskentelevistä ja opiskelijoista. Seminaarin pääpuhujana toimi pro-

192 TK 2007, 4.

193 TK 2008, 2-3.

194 Tšekki-ilta, Euroopan Kulttuurisäätiön Suomen Osaston seminaari 26.3.2009.

fessori Masoud Kamali Uppsalan yliopistosta puhuen tutkimuksestaan, jonka hän oli tehnyt Ruotsin hallitukselle maahanmuuttajien integraatiosta ja rakenteellisesta syrjinnästä Suomessa. Lisäksi puhuivat projektipäällikkö Jaana Merenmies (”Maahanmuuttaja työllistyy Suomessa vai työllistyykö?”) ja VTL, antropologi Katriina Järvinen (”Kenen ehdoilla eletään? Monikulttuurisen työelämän pelisäännöt”).¹⁹⁵

Seminaarissa käytiin myös kaksi paneelikeskustelua. Ensimmäisessä, jota johtamassa oli tutkija Elina Moisio, nostettiin esille Suomessa työskentelevien, elämänsä vakiinnuttaneiden maahanmuuttajien kokemukset työllistymisestä ja työelämästä. Paneelissa puhuivat Julija Azbel Helsingin yliopistolta, vahtimestari Antonio Rodriguez Tieteiden talolta ja tutkija Shimelles Tenaw Helsingin yliopistolta. Toisessa paneelissa pohdittiin suomalaisen työelämän tulevia haasteita keskustelemalla tulevasta työvoimapulasta ja työperustaisen maahanmuuton edistämisestä. Keskustelemassa olivat toimittaja Alexis Kouroksen johdolla kulttuurituottaja Ahmed Akar kulttuurikeskus Caisasta, HOK-Elannon henkilöstöjohtaja Antero Levänen, Tehyn kansainvälisen osaston johtaja Merja Merasto ja asiantuntija Riitta Wörn EK:sta. Seminaarin päätti tanssin- ja kulttuurinopettaja Fatima Usman, jonka afrikkalainen tanssi innosti yleisönkin mukaan. Usman kertoi puheenvuorossaan omista kokemuksistaan maahanmuuttajanaisten ja -lasten kulttuuriryössä.¹⁹⁶

Vuonna 2007 EKSO järjesti kaksi seminaaria, keväällä kaksipäiväisen kansainvälisen *The Idea of Europe: Continuity and Change* -seminaarin ja syksyllä seminaarin *Gustaf Mauritz Armfelt – aikansa valtiomies*. Näistä jälkimmäinen järjestettiin yhteistyössä Kansallismuseon kanssa, ja sen tarkoituksena oli juhlistaa Gustaf Mauritz Armfeltin syntymän 250-vuotisjuhlavuotta. Tilaisuudessa puhui mm. konsernijohtaja Björn Wahlroos, joka pohti puheenvuorossaan Armfeltin perintöä ja vaikutusta nykypäivän Suomessa. Tutkija Reiner Knapas pohti Armfeltia suomalaisen suurmiesmyytin valossa. Henrika Tandefelt puolestaan kertoi kustavilaisesta Armfeltista. Seminaarin päätteeksi seminaariyleisölle, jota oli paikalle kerääntynyt noin 150 henkeä, tarjoutui tilaisuus nähdä Armfeltille kuuluneita esineitä opastetulla kierroksella Kansallismuseossa.¹⁹⁷

Suomen Osaston suurpönnistus vuonna 2007 oli kevään seminaari *The Idea of Europe: Continuity and Change*, joka yhdisti kaikkia seminaariteemoja, joita yhdistys oli 2000-luvulla suosinut; eurooppalaisuus, sivistys, monikulttuurisuus ja media. Seminaarin tarkoituksena oli luoda laaja perspektiivi Euroopan viimeaikaiseen kehitykseen kuulemalla kokeneiden eurooppalaisten poliitikkojen, diplomaattien ja tutkijoiden näkemyksiä Euroopan ideasta, eurooppalaisista arvoista ja EU:n tulevista haasteista. Lisäksi seminaarissa käsiteltiin median roolia eurooppalaisen identiteetin rakentajana sekä internetin mahdollisuuksia eurooppalaisen julkisuuden luojaana. Seminaaria valmisteli työryhmä, johon kuuluivat Sinikka Salo puheenjohtajana sekä Hilikka Hytönen, Paavo Löppönen, Elina Moisio ja Sari Aalto sihteerinä sekä seminaarin projektisihteerinä Jasmin Etelämäki. Avauspuheenvuorossaan Sinikka Salo korosti olevan tärkeää, että käydään keskustelua Euroopan perusajatuksesta ja saavutuksista sen tiedostamiseksi, että yhä yhtenäisempää EU:ta tarvitaan vastaamaan Euroopan kohtaamiin haasteisiin jälkiteollisissa ja globalisaation muuttamissa oloissa.

Ensimmäisen päivän ohjelma järjestettiin Helsingin yliopiston tiloissa Porthaniassa ja toisen päivän Säätytalolla. Molempien päivien avusteemana oli ”Spirit of Europe”, josta puhuivat professori Leszek Jesien Puolasta, kirjailija Pedro Sorela Espanjasta, professori Agnes Heller Unkarista ja tutkija Alexandre Mirlesse Notre Europe -think tankista. Alustusten pitäjät kertoivat ajatuksis-

195 TK 2006, 1.

196 TK 2006, 1.

197 TK 2007, 2.

taan Euroopan ideasta sekä eurooppalaisesta identiteetistä, kulttuurista ja arvoista.¹⁹⁸

Mielenkiintoisia puheenvuoroja seminaarin lukuisissa sessioissa kuultiin molempina päivinä. Toisessa sessiossa, jossa keskustelua käytiin otsikolla ”Future of the EU – Governance of Unity and Diversity”, juuri eduskunnan jättänyt puhemies Paavo Lipponen pohti alustuksessaan Euroopan ja EU:n tulevaisuutta omien kokemustensa kautta. Hän toivoi ja uskoi Suomen pysyvän jatkossakin Euroopan unionin ytimessä, minne hän itse on ollut Suomea ohjaamassa. Puhemies kuulutti jatkuvuutta Suomen EU-politiikkaan ja pohti puheenvuorossaan EU:n perustuslain kohtaloa. Lipponen vertasi Euroopan unionia isoon magneettiin, joka saa valtiot sen reunojen ympärillä uudistumaan ja kehittymään kohti eurooppalaisia yhteisiä standardeja ja arvoja. Puhemies otti myös kantaa eurooppalaiseen maahanmuuttopolitiikkaan ja totesi Euroopan vanhe-
nevan vuosi vuodelta. Hän uskoi EU:n olevan suuren muutoksen kynnyksellä ja mainitsi mahdollisen tulevan laajentumisen olevan tässä muutoksessa merkittävä tekijä. Lopuksi Lipponen totesi EU-jäsenyyden lähentäneen Suomea muuhun Eurooppaan ja tehneen suomalaisesta kulttuurista tunnetumpaa muualla Euroopassa. Tulevaisuuden haasteeksi hän nimesi tasa-arvon kaikkien eurooppalaisten välille.¹⁹⁹

Sessiossa, jonka puheenjohtajana toimi EKSON hallituksen jäsen, ministeri Jaakko Iloniemi, oli mukana myös merkittäviä Eurooppa-politiikan tuntijoita EU:n perustajavaltioista Saksasta ja Ranskasta: Saksalaisen Institute for International and Security Affairs’n entinen johtaja Christoph Bertram muistutti kuulijoita Euroopan integraation poliittisesta luonteesta ja sen suurista saavutuksista sekä korosti erityisesti kansallisten poliitikkojen roolia yhdentymisen eteenpäinviemisessä. Saksan suurlähettiläänä mm. Lontoossa ja Moskovassa toiminut Hans von Ploetz, joka on työskennellyt aikoinaan myös Helsingin suurlähetystössä, toi niinikään esille EU:n saavutuksia ja otti puheenvuorossaan myös painokkaasti esille tarpeen vahvistaa EU:n suhteita Venäjän kanssa. Sekä hän että entinen Ranskan Helsingin suurlähettiläs Jean-Jacques Subrenat korostivat Euroopan integraation olevan vastaus niihin lisääntyviin globaaleihin haasteisiin, jotka eivät tunne rajoja.²⁰⁰

Median roolia monikulttuurisessa Euroopassa pohtivat Euroopan Kulttuurisäätiön Nicola Mullenger, joka esitteli LabforCulture-verkkopalvelun, päätoimittaja John Lambert, joka puhui yhteiseurooppalaisista verkkolehdistä ja kulttuuri-vähemmistökoordinaattori Umayya Abu-Hanna, joka toi esille monikulttuurisen Euroopan teemoja. Yleiseurooppalaisen median mahdollisuuksista puolestaan keskustelivat Eurointelligence.com -verkkolehden toinen perustaja Susanne Mundschenk, journalisti ja kirjailija Jean-Louis Arnaud sekä Helsingin Sanomien päätoimittaja Reetta Meriläinen. Seminaarin päätösessiossa kuultiin ministeri Paula Lehtomäen, professori Christian de Boissieun ja Euroopan tilintarkastuskomission jäsenen Kersti Kaljulaidin ajatuksia Euroopan tulevasta haasteista. Seminaaripuhujat kutsuttiin lounaalle Euroopan komission Suomen edustustoon sekä Helsingin yliopistolle, ja vastaanotot järjestettiin Säätytalolla ja Päivälehdessä museossa. Seminaariin osallistui kahtena päivänä yhteensä yli 250 kuulijaa, ja yhdistys sai runsaasti positiivista palautetta niin puhujilta kuin osallistujilta. Seminaarin alustukset koottiin julkaisuksi, jota on jaettu laajalti paitsi kotimaassa myös ECF:n toimesta ulkomailla.²⁰¹

198 TK 2007, 1-2.

199 TK 2007, 1-2.

200 Aalto, Sari; Vihko, Saara (ed.): The Idea of Europe: Continuity and Change – Collection of Speeches, European Cultural Foundation Network Finland, Vammalan kirjapaino, Vammala 2008, 53-58.

201 TK 2007, 1-2.

Suomen Osasto vuonna 2009 – EKSO 40 vuotta

Vuonna 2009 EKSO täyttää 40 vuotta. Näihin yhdistyksen vuosiin mahtuu paljon tavoitteita, haaveita, toimintaa, kannanottoja ja historiaa. Suomi ja Eurooppa yhdistyksen perustamisvuonna 1969 näyttivät hyvin erilaisilta, kuin mitä ne ovat nyt uudella vuosituhannella. EKSO voi todeta toimineensa mullistusten aikakaudella, sillä sen toimintavuosien historiaan mahtuu Euroopan integraation eteneminen, kylmä sota, vasemmistoradikalismi Suomessa, neljä tasavallan presidenttiä, Suomen siirtyminen osaksi Euroopan unionia, kolme lamaa, Neuvostoliiton romahdus, Saksojen yhdistyminen, valuutan vaihtuminen ja yhteiskunta- sekä väestörakenteen muuttuminen. Tämän kaiken keskellä Euroopan Kulttuurisäätiö ja Euroopan Kulttuurisäätiön Suomen Osasto ovat työskennelleet yhteistyötä tekevän ja avoimen Euroopan puolesta.

EKSON toimintamuodot ja tavoitteet ovat osin samoja nyt kuin 40 vuotta sitten, osin hyvinkin erilaisia. Ennallaan on pysynyt yhdistyksen tavoite herättää ja osallistua eurooppalaiseen keskusteluun, taiteen, tieteen ja talouden toimijoiden yhteistyön lisääminen ja eurooppalaisen kulttuurin esiintuominen Suomessa. Yhdistyksen toiminnan kulmakivenä on kaikki 40 vuotta säilynyt esitelmätilaisuuksien ja seminaarien järjestäminen, joihin EKSO kutsuu kotimaisia ja kansainvälisiä asiantuntijoita ja jäsenistöään esitelmöimään ja keskustelemaan. Ennallaan on myös säilynyt yhdistyksen valtuuskunta, vaikkakin sen huomattavat ja arvovaltaiset jäsenet ovat luonnollisesti vuosien varrella vaihdelleet. Muutoksia yhdistyksen toimintaan ovat tuoneet uudet puheenjohtajat, joista jokainen on aina tuonut jotain uutta Suomen Osastoon. Yhdistyksen toiminnaksi on vakiintunut seminaarien järjestäminen, yleensä yhteistyökumppanin tai -kumppaneitten kanssa. Yhdistys toimii nykyään myös alkuaikojaan laajemmalla alueella, sillä vuosituhannen vaihteessa EKSO on järjestänyt tilaisuuksiaan ympäri Suomea.

Suomen Osasto on perustamisestaan asti ollut yhdistysrekisterissä toimiva kansalaisjärjestö eli osa niin kutsuttua kolmatta sektoria. Kolmas sektori, joka on käsitteenä sopimus tai konstruktio, sijoittuu yksityisen ja julkisen sektorin välimaastoon, ja se koostuu yhdistyksistä, järjestöistä, kansalaistoiminnasta, yhteisöistä, verkostoista ja ruohonjuuritasosta. EKSO on osa kansalaistoiminnan verkostoa, vaikka se ei koskaan mikään massaliike ole ollutkaan. Kolmas sektori muodostaa itsenäisen toiminnan alueen, jossa luodaan uusia innovaatioita ja toimintamuotoja.²⁰² Tutkimusten mukaan Suomessa perustettiin sotien jälkeen innokkaasti uusia kulttuurijärjestöjä, jollaiseksi EKSOkin voidaan laskea, vaikka se perustettiin vasta vuonna 1969. Emojärjestö ECF sen sijaan perustettiin heti toisen maailmansodan jälkeen. Kulttuurijärjestöjen perustamisen myötä suomalainen kulttuurielämä avautui moneen suuntaan, ja 1970-luvulle tultaessa kulttuurinen järjestökenttä puoluepolitisoitui voimakkaasti. EKSO pyrki toimimaan puolueettomana järjestönä, jonka ainoa suuntaus oli ”Eurooppa-puolue”.

Suomen Osasto oli aloittaessaan toimintansa hyvin kiinnostunut futurologiasta. Tulevaisuus kiinnosti, varsinkin jos siitä voitaisiin tehdä tieteellisesti laadittuja ennustuksia. EKSO aloitti toimintansa ECF:n Plan Europe 2000 -tutkimushankkeen innoittamana, ja yhdistyksen toiminta painottuikin 1970-luvulla vahvasti tulevaisuudentutkimukseen. 1980-luvulla yhdistyksen projektiksi valikoitui Arktisen keskuksen perustaminen Rovaniemelle. Pohjoiset alueet ja arktisuus koettiin Suomen Osaston erityisosaamiseksi eurooppalaisella kentällä, jossa arktinen tutkimus oli kasvattanut suosiotaan. Yli kymmenen vuoden jälkeen yhdistyksen ponnistelut palkittiin, ja

202 Kangas, Anita: ”Kolmas sektori ja kulttuuripolitiikka”, Mitä yhdistykset välittävät – Tutkimuskohteena kolmas sektori, ed. Hänninen, Sakari; Kangas, Anita; Siisiäinen, Martti, Jyväskylä 2003.

Arktikum-talo Arktisine keskuksineen nousi napapiirille. Myöhemmin Suomen liittyttyä EU:n jäseneksi, Suomen valtiolta nosti pohjoisen ulottuvuuden osaksi Suomen virallista politiikkaa, ja vuonna 1999 Eurooppa-neuvosto hyväksyikin pohjoisen ulottuvuuden poliittiset suuntaviivat. Vuonna 2009 Arktinen keskus on virallisesti osa pohjoisen ulottuvuuden politiikkaa.

1990-luku oli yhdistykselle toivon ja muutosten aikaa, sillä Suomi astui vuosikymmenen alkuvuosista lähtien innokkaasti mukaan yhdyntävään Eurooppaan. Vuonna 1992 Suomi allekirjoitti Euroopan talousalueen ETA-sopimuksen, joka astui voimaan kaksi vuotta myöhemmin, kun Suomen EY-jäsenyysneuvottelut olivat jo loppusuoralla. ETA-sopimus merkitsi Suomelle uudenlaista suhdetta Euroopan integraatiokehitykseen ja antoi Suomelle mahdollisuudet päästä mukaan EY:n sisämarkkinoille ja laajaan yhteistyöhön useilla muilla politiikan aloilla. EKSON kannalta tässä sen toivomassa kehityksessä tärkeintä oli ETA-sopimuksen tarjoamat yhteiskunnalliset mahdollisuudet: Suomella oli nyt täysi osallistumisoikeus EU:n tutkimus- ja koulutusohjelmiin, mikä tarjosi kotimaisille korkeakouluille, tutkimuslaitoksille ja yrityksille uudelle tasolle nousevan yhteistyömahdollisuuden.²⁰³ Sopimuksen allekirjoitusvuonna 1992 Suomi saattoi osallistua Euroopan Kulttuurisäätiön jo vuonna 1987 käynnistämään Erasmus-opiskelijavaihto-ohjelmaan, mikä oli yhdistykselle tärkeä asia. Nykyään puhutaan jo Erasmus-sukupolvesta, joka on aidosti eurooppalainen ja tuntee monikulttuurisen Euroopan omakseen.²⁰⁴

Euroopan Kulttuurisäätiö kiinnostui 1990-luvulla Itä-Euroopasta ja pyysi myös Suomen Osastoa osallistumaan yhteistyöhön itäisten lähialueidensa kanssa. EKSO kunnostautui erityisesti Baltiaan suuntautuneessa toiminnassaan. Yhdistyksen kannustamana Viroon, Latviaan ja Liettuaan perustettiin omat kansalliset komiteat, joiden käynnistämisessä EKSO oli apuna. Jo tätä ennen yhdistys ulotti Suomessa käynnistämänsä kansainvälisen Eurooppa koulussa -kilpailun koskemaan myös Viron koululaisia. 2000-luvulla yhdistys jatkoi seminaarien järjestämistä ajankohtaisista aiheista, mutta ulotti nyt toimialueensa maakuntiin. Monet 2000-luvun seminaareista olivat todella suuria ja näyttäviä tilaisuuksia korkea-arvoisine puhujineen. Seminaarien aiheet ovat aikaisempien vuosien tapaan koskettaneet kulttuuria ja eurooppalaisuutta sen kaikessa kirjossa. Vuonna 2009 EKSO jatkaa innostuneena toimintaansa, tuskailee yhä varain- ja jäsenhankintaa ja suhtautuu Eurooppaan yhtä palavasti kuin ennenkin. Eurooppa on jatkuvan muutoksen tuote, ja samaa voi sanoa EKSOsta.

203 Luostarinen Päivi; Salolainen Pertti: ”Euroopan talousalue: Kylmän sodan jaloista aidoksi eurooppalaiseksi toimijaksi”, *Marginaalista ytimeen – Suomi Euroopan Unionissa 1989 – 2003*, ed. Stubb, Alexander, Jyväskylä 2006.

204 “Quietly sprouting: A European identity”, http://www.nytimes.com/2005/04/26/world/europe/26iht-enlarge2.html?pagewanted=1&_r=1, 18.5.2009, klo 13.45.

Euroopan Kulttuurisäätiön Suomen Osaston talous

Nimestään poiketen Euroopan Kulttuurisäätiön Suomen Osasto ry. ei ole raha-avustuksia jakava säätiö, vaan päinvastoin se on yhdistys, jonka on itse anottava avustuksia toimintansa rahoittamiseksi. Vuosien varrella EKSO on vastaanottanut lukuisia raha-anomuksia, sillä moni sekoittaa Euroopan Kulttuurisäätiön muihin säätiöihin ja rahastoihin. Suomen Osasto ei saa rahoitusta myöskään emojärjestöltä, vaikkakin aiemmin kansallisten komiteoitien oli mahdollista hakea avustuksia toimintaansa ECF:lta. EKSO on koko olemassaolonsa ajan ollut melko vähävarainen, vaikka yhdistyksen tarkoituksena ei tosin olekaan ollut tehdä voittoa. Yhdistys on perustamisestaan asti kerännyt varoja jäsenmaksuilla ja yhteisöjäsenillä, jotka maksavat suuremman jäsenmaksun. Lisäksi yhdistys on saanut lahjoituksia yrityksiltä ja yksityishenkilöiltä. Yhdistyksen talous velkaantui vähitellen 1980-luvulla, ja taloudellinen alamäki jatkui aina 1990-luvun loppupuolelle saakka. Lopullisesti EKSO sai velkansa maksettua vuonna 2001.

Alku aina hankalaa

EKSON perustajat olivat suureksi osaksi suomalaisia liikemiehiä, vaikka mukaan mahtui myös professoreja ja ministereitä. Toiminnan käynnistyessä vuonna 1969, yhdistys määritteli jäsenmaksukseen 30 markkaa henkilöjäseniltä ja 150 markkaa yhteisöiltä.²⁰⁵ Yhdistyksen varainhoito annettiin Kansallisosakepankin notariaattiosastolle. EKSON valtuuskuntaan pyydettiin perustamisvaiheessa merkittäviä henkilöitä, jotka usein olivat valmiita maksamaan suuria jäsenmaksuja, tukeakseen yhdistyksen toimintaa. Ensimmäisinä vuosina yhdistyksen toiminta oli vähäistä, sillä jäseniä oli vasta niukasti, eivätkä raha-anomuksetkaan heti ottaneet tulta alleen. Alkuvuosina osa yhdistyksen varoista lähetettiin Hollantiin jäsenmaksuina, joita ECF keräsi Plan Europe 2000 -ohjelmaansa ja muuta toimintaansa varten. Yhdistyksen lähettämät maksut olivat melko pieniä. KOP, jolta EKSO pitkään vuokrasi toimistotilaa edullisesti, oli yksi ensimmäisiä Suomen Osastoa tukevia yhteisöjäseniä.²⁰⁶

1970-luvulla yhdistyksen toiminnan kehittyessä lisääntyivät myös jäsenmaksut ja lahjoituksia saatiin enemmän, mutta samalla luonnollisesti menot kasvoivat. Seminaarien järjestämiseen EKSO haki rahoitusta opetusministeriöstä, mistä sitä usein myös myönnettiin. Lisäksi yhdistys anoi apurahoja yksityisiltä säätiöiltä, kuten Suomen Kulttuurirahastolta, Niilo Helanderin säätiöltä ja Jenny ja Antti Wihurin rahastolta. Apurahojen saamista helpotti myös se, että useiden säätiöiden hallituksissa oli EKSON valtuuskunnan jäseniä. 1970-luvulla yhdistystä tukivat lahjoituksin tai yhteisöjäsenmaksuin esimerkiksi KOP, SYP, Neste Oy, Kone Oy, Otava Oy ja Sanoma Oy. Lisäksi yhdistys säästi toimisto- ja postituskuluissa, sillä usein joku yritys antoi EKSON esimerkiksi kopioida tai postittaa ilmaiseksi. Lisäkuluja yhdistykselle tuotti puolipäiväisen sihteerin palkkaaminen. Hallituksen jäsenille tai puheenjohtajalle ei yhdistyksen eteen tehdystä työstä maksettu mitään. Vuonna 1975 EKSO teetti Pro Futura Europa -mitaleita jaettavaksi palkinnoiksi lasten ja nuorten ideakilpailussa. Mitaleja tilattiin runsaasti, sillä niiden uskottiin käyvän kaupaksi ulkomaisille numismaatikoille. Mitaleja yritettiin markkinoida ahkerasti, mutta myytyä niitä ei saatu juuri lainkaan. Mitalien teettämisestä aiheutuneet kulut pakottivat yhdistyksen ottamaan 43 000 markan suuruisen lainan vuonna 1976.²⁰⁷ Lainan maksua lykättiin jatkossa vuosittain eteenpäin.²⁰⁸

1980-luvulla EKSON taloutta hallitsi Arktinen keskus. 1979 yhdistys päätti kymmenvuotisjuhlansa kunniaksi käynnistää Arktisen museon suunnittelun Rovaniemelle. Emojärjestö ECF innostui myös hankkeesta ja luovutti EKSOlle 38 500 markkaa starttirahaksi. Kansainvälisen arkkitehtuurikilpailun järjestäminen söi paljon yhdistyksen varoja, sillä kulut nousivat korkeammiksi kuin oli odotettu. Opetusministeriö osallistui kilpailukulujen kattamiseen huomattavilla summilla. Arktisen keskuksen tulevaisuus vaikutti rahoituksen kannalta epävarmalta, kunnes valtio ja Rovaniemen kaupunki ottivat hankkeen hoidettavakseen. Arktisesta keskuksesta tuli Suomen valtion 75-vuotisjuhlavuoden hanke, mikä takasi projektin rahoituksen. Vuonna 1984, jolloin myös arkkitehtuurikilpailu ratkesi, EKSO huomasi taloudellisen kokonaiskehityksensä olevan arveluttava, ja se päätti ryhtyä toimenpiteisiin jäsenistön kasvattamiseksi. Lisäksi aiemmin asetettu yhdistyksen taloudellinen toimikunta, johon kuuluivat Pirkko Vahervuori, Ernst Palmén, Veikko Makkonen ja Filip Petterson, tekivät parhaansa raha-avustusten keräämisessä ja

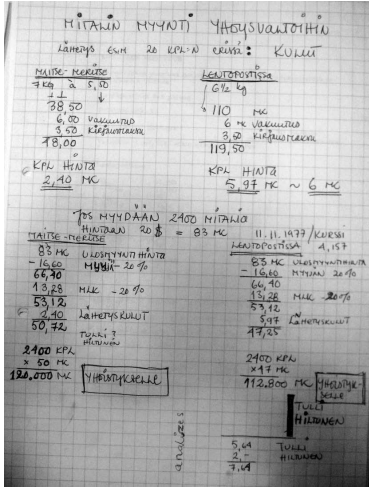
205 TK 1969-1970, 2.

206 TK 1972.

207 HK 25.3.1976.

208 Toimintakertomukset vuosilta 1969-1979.

saivatkin vuonna 1984 kokoon 40 000 markkaa. Yhteisöjäsenten jäsenmaksu porrastettiin tuhanesta markasta kolmeentuhanteen markkaan. 1980-luvulla uusia EKSON yhteisöjäseniä olivat esimerkiksi Huhtamäki Oy, Kemira Oy, Sampo Oy, Kalervo, Oy Wärtsilä Ab, Oy Nokia Ab, Ilmarinen Oy Alko Ab ja Onninen Oy. Vuonna 1986 Oy Canon Ab lahjoitti yhdistykselle uuden kirjoituskoneen.²⁰⁹ Vuonna 1985 yhdistyksen talouden akuutti vajaus oli n. 30 000 markkaa, jolloin yhdistyksen oli otettava uusi laina vanhojen maksamiseksi.²¹⁰

Vuonna 1977 yhdistys suunnitteli myyvänsä teettämäänsä Pro Futura Europa -mitaleja Yhdysvaltoihin.

209 Toimintakertomukset 1980-1989.

210 HK 31.10 ja 21.11.1985.

Romahduksesta uuteen nousuun

Vuonna 1990 EKSO oli kasvattanut yhteisöjäsentensä määrän jo kahteenkymmeneenkuuteen. Lama kuitenkin vaikutti yhdistyksenkin toimintaan, sillä samalla kun toimintavaatimuksia oli tullut lisää ja yhdistyksen toiminta aktivoitunut muutenkin, vähenivät yhteisöjäsenmaksut, toiminta-avustukset ja -apurahat. Yhdistyksen talous, silloin kun myymättä jääneiden mitalien laskua ei huomioitu, oli ollut ylijäämäinen vuoteen 1992 saakka,²¹¹ mutta seuraavana vuonna syntyi 68 000 markan alijäämä, ja vuonna 1994 yhdistyksen talous romahti täysin. Vuosi 1994 oli yhdistyksen toiminnassa juhluvuosi, sillä ECF täytti 40 vuotta ja EKSO 25 vuotta. Suomen Osasto isännöi Helsingissä prinsessa Margrietin johtamaa ECF:n kuvernöörikokousta, jonka yhteydessä tehtiin myös vierailu Rovaniemelle Arktiseen keskukseseen. Lisäksi EKSO järjesti Itämeren alueen *Euroforum 94* -kokouksen sekä organisoii Eurooppa koulussa -piirustuskilpailun kuudennen kerran. Kaksinkertaiseen juhluvuoteen ja sen ohjelmaan oli sitouduttu, ennen kuin laman kaikki vaikutukset olivat selvillä. Yhdistyksen talous painui reilusti miinukselle, kun se ei saanutkaan opetusministeriöltä olettamaansa apurahaa. Saman vuoden lopulla yhdistys pyysi kansanedustaja Matti Saarista tekemään selvityksen yhdistyksen tilasta, sillä taloudellinen tilanne läheni jo konkurssia. Tilanteen vakavuutta lisäsi se, että yhdistyksen pitkäaikainen puheenjohtaja, Pirkko Vahervuori, oli asettanut asuntonsa, jonka hän omisti, KOP:n luotollisen sekkitilin vakuudeksi. Lisäksi Vahervuori oli maksanut omista varoistaan osaston kuluja ainakin 12 000 markan edestä.²¹²

Matti Saarisen tekemästä selonteosta selviää, että yhdistyksellä oli vuoden 1994 lopulla lyhytaikaista velkaa 475 916 markkaa. Rahaa tilillä oli vain 3925 markkaa. Omaisuutta yhdistyksellä ei ollut, vain mitaleja ja kirjoja varastossa. Saarinen kertoi selvityksessään juhluvuoden 1994 tapahtumien aiheuttaneen poikkeuksellisen suuria kustannuksia, varsinkin kun odotettuja raha-avustuksia ei tullutkaan. Saarinen totesi yhdistyksen tilanteen olleen vakava: *”Talouden vaikeutumisen takia osaston työ on käytännössä pysähtynyt, palkallinen sihteeri on irtisanottu jo lokakuun lopusta ja kaikki mahdolliset kustannukset on karsittu. Näillä toimin jo syntynyt alijäämä ei kuitenkaan poistu, ja sen hoitaminen on mitä välittömän ajankohtainen ongelma.”* Saarinen ehdotti tuleviksi toimenpiteiksi pöydän puhdistamista, ja sen jälkeen uuden hallituksen valitsemista. Yhdistyksen olisi välittömästi ryhdyttävä valtuuskunnan avulla keräämään varoja, tai muuten yhdistystä kohtaisi vararikko ja tragedia. Saarinen totesi tehtävän olevan vaikea, sillä laman takia monet yritykset olivat lakanneet täysin tukemasta järjestöjä, eikä yksityisillä säätiölläkään menneet erityisen hyvin. Saarinen kehotti EKSOa vetoamaan uudestaan opetusministeriöön ja kaikkiin suurimpiin säätiöihin.²¹³ Seuraavan vuoden toimintakertomuksessa yhdistys totesi vaikean taloudellisen tilanteen vakiintuneen jo sen verran, että yhdistyksen tulevaisuus pystyttiin turvaamaan. Vuonna 1995 ahkeran rahankeruun ansiosta EKSO sai kun saikin melko runsaasti lahjoituksia ja apurahoja, myös opetusministeriöltä.²¹⁴

Vuonna 1996 yhdistys pyysi valtuuskuntansa uudeksi puheenjohtajaksi pääjohtaja Jouko K. Leskistä. Hänet pyydettiin mukaan pelastamaan yhdistyksen talous. Velkoja oli yhä jäljellä runsaasti, vaikka niitä saatiinkin joka vuosi hieman pienennettyä. Leskisen ja uuden hallituksen puheenjohtajan, johtaja Georg Dolivon johdolla EKSO:n talous saatiin vähitellen vakautettua. Uusien yhteisöjäsenten lukumäärää kasvatettiin 1990-luvun lopulla määrätietoisesti ja myös lahjoitusten

211 Tilintarkastuskertomus, 24.3.1993.

212 Toimintakertomukset 1990-1994.

213 Matti Saarisen selvitys EKSO:n tilanteesta, 20.11.1994.

214 TK 1995, 1,3.

määrä saatiin nousuun. Järjestö ryhtyi myös uusien puheenjohtajien myötä rationalisoimaan ja keskittämään yhdistyksen toimintaa niin, että tapahtumia järjestettiin hieman vähemmän, mutta niihin panostettiin aina yhteen kerrallaan kunnolla. Jokaiseen projektiin varmistettiin rahoitus ennen seuraavan järjestämistä. Seminaarien laatuun ja kokoon panostettiin myös, sillä silloin niihin saattoi anoa tuntuvia apurahoja. Yhdistys myös supisti henkilökuntamenojaan ja tiukensi toimistokulujaan. Jäsenhankintaan kiinnitettiin erityistä huomiota, ja se tuottikin jossain määrin tulosta. Seminaarien tuista ja lahjoituksista muodostunut ylijäämäinen tulos käytettiin vuosittain velan lyhentämiseen, ja esimerkiksi vuonna 1999 velkaa oli jäljellä enää 150 000 markkaa. Uusia yhteisöjäseniä vuosituhannen lopussa olivat esimerkiksi Danisco Finland Oy, Elisa Communications Oy, Finnair Oy, Kesko Oy, Sonera Oy ja UPM-Kymmene Oy.²¹⁵

Yhdistyksen velka saatiin vihdoin maksettua kokonaan pois vuonna 2001. EKSON talous on 2000-luvulla pysynyt vakaana saatujen lahjoitusten, seminaariavustusten ja kulujen kurissa pitämisen johdosta. Yhdistys on myös ottanut järjestämiinsä seminaareihin ja muihin tilaisuuksiin yhden tai useampia yhteistyökumppaneita, mikä on jakanut kustannuksia ja vähentänyt taloudellisia riskejä. Moniin seminaareihin on myös saatu enemmän tukea kuin niihin on kulunut, mikä on tasoittanut tilannetta silloin, kun jostakin seminaarista on jääty tappiolle. Lisäkuluja yhdistykselle tuli vuonna 2006, kun yhdistys uudisti internet-sivustonsa ja hankki sihteerin käyttöön kannettavan tietokoneen ja tulostimen. Vuosi 2008 jäi hieman alijäämäiseksi, sillä moni yhteisöjäsenistä jätti jäsenyytensä kiristyvän taloustilanteen takia. Yhdistykselle tuli myös lisäkuluja seminaarijulkaisun painokuluista. Alijäämäistä tilannetta korjasi edellisten vuosien ylijäämäisyys ja puheenjohtaja Sinikka Salon pyyntö kohdistaa 60-vuotismuistamisensa lahjoituksina EKSOlle. Tällä hetkellä yhdistyksen yhteisöjäseninä toimivat HYY Yhtymä, Stora Enso Oy, Tapiola-ryhmä, TS-Yhtymä Oy ja Veikkaus Oy.²¹⁶

215 TK 1995-1999.

216 TK 2000-2008.

EKSossa toimineiden haastatteluja

Euroopan Kulttuurisäätiön Suomen Osastossa on sen perustamisesta lähtien toiminut suomalaisia vaikuttajia kaikilta yhteiskunnan aloilta; tieteen, taiteen, talouden ja politiikan. Yhdistys ei koskaan ole ollut laaja kansanliike, vaan se on kerännyt jäsenikseen kotimaista eliittiä, jota on yhdistänyt voimakas mielenkiinto ja usein omakohtaiset kontaktit Eurooppaan ja eurooppalaisuuteen. Historiikkaa varten kahdeksan EKSossa toiminutta henkilöä suostui ystävällisesti verestämään muistojaan ajastaan yhdistyksessä. Haastattelut tarjoavat henkilökohtaisen ja persoonallisen kuvan yhdistyksen toimintaan ja tuovat yhdistyksen historiaan elämänmakua, jota arkistopapereiden sivuilta on usein vaikea löytää. Haastatteluosuuden aloittaa henkilökuva jo edesmenneestä rouva Pirkko Vahervuoresta, Suomen Osaston pitkäaikaisesta johtajasta ja yhdistyksen voimanasesta.

Pirkko Vahervuori – Suomen Osaston voimainen

Rouva Pirkko Vahervuori toimi Euroopan Kulttuurisäätiön Suomen Osaston puheenjohtajana vuosina 1974–1996, ollen siten yhdistyksen pitkäaikaisin puheenjohtaja. Vahervuori oli mukana EKSON toiminnassa heti sen perustamisesta lähtien toimien aluksi yhdistyksen sihteerinä. Pirkko Vahervuori omistautui EKSOlle täydestä sydämestään, vaikka osallistui aktiivisesti myös muiden yhdistysten ja klubien toimintaan. Vahervuori, joka 72 vuoden iässä kuoli yllättäen 8.7.2001 kesähuvilallaan Luhangassa, oli monipuolinen yhteiskunnallinen osallistuja ja jatkoi aktiivista elämäänsä loppuun saakka innostuneena.

Pirkko Vahervuoren ensimmäinen työpaikka oli ulkoministeriössä, jossa hän toimi sihteerinä. Tämä oli oiva alku Vahervuoren tulevalle kansainväliselle uralle. Vahervuori oli opiskellut sanomalehtioppia Yhteiskunnallisessa Korkeakoulussa ja työskenteli myöhemmin toimittajana Helsingin Sanomien ulkomaantoimituksessa ja sen jälkeen Viikko-Sanomissa. Vuonna 1964 Vahervuori avioitui suurlähettiläs Oskar Vahervuoren kanssa ja emännöi neljä vuotta Suomen Rooman-suurlähettilään residenssiä. Vahervuori oli myös Ulkoasiainhallinnon Rouvat ry:n (nyt Ulkoministeriön Puolisoyhdistys) puheenjohtaja ja oli useita vuosia mukana työryhmässä, joka ajoi eläkettä ulkoministeriön virkamiesten puolisoille. Vahervuori piti epäoikeudenmukaisena sitä, että puolisojen oli tehtävä työtä valtiolle palkatta ja eläkkeettä. Vahervuori oli myös Viipurin kirjaston Suomen toimikunnassa ja Viipurin kirjaston ystävien perustajajäsen.

Pirkko Vahervuori toimi Helsingin Väestönsuojeluyhdistyksen ja Naisjärjestöjen keskusliiton hallituksen jäsenenä sekä oli Soroptimistien Helsinki – Erottaja -klubin perustajajäsen. Vahervuori osallistui myös ammatissa toimivien naisten vapaaehtoisen palvelujärjestön soroptimistien kansainväliseen toimintaan toimien esimerkiksi Euroopan Soroptimistifederaation naisen asemaa käsittelevän komitean puheenjohtajana. Varsinaisen elämäntyönsä Vahervuori kuitenkin teki EKSOssa, jonka puheenjohtajana hän toimi ennätykselliset 22 vuotta. Puheenjohtajuuskautensa aikana Vahervuori sai paljon aikaan; Rovaniemelle syntyi yhdistyksen aloitteesta Arktinen keskus, Suomessa aloitettiin Eurooppa koulussa -kilpailu, jonka kansainvälisen toimikunnan varapuheenjohtajana Vahervuori myös toimi, ja EKSO isännöi ECF:n juhluvuoden kokousta Helsingissä ja Rovaniemellä. Vahervuoren johdolla yhdistys myös loi suhteita Baltian maihin, joihin EKSON innoittamana perustettiin myös omat Euroopan Kulttuurisäätiön kansalliset komiteat.

Yhdistyksen sihteeri ja Vahervuoren hyvä ystävä Sirkka Lassila muistelee Vahervuorta Helsingin Sanomiin kirjoittamassaan nekrologissa: *”Vahervuori oli aina sitkeä toimissaan. Hän aloitti yleensä ideoinnin kotikeittiössään aamulla mustan kahvin voimalla ja jatkoi Suomen Osaston toimistossa. Sieltä olivat akkunat avoinna suureen maailmaan, ensisijaisesti tietysti Amsterdamiin, missä oli Euroopan Kulttuurisäätiön päämaja. Vahervuori säilytti aina toimittajan valveutuneen kiinnostuksen asioihin, eurooppalaisuuteen ja eurooppalaiseen tapakulttuuriin, joista oli valmis keskustelemaan, kiistelemäänkin. Hän oli maailmankansalainen, jolle kesä merkitsi Luhankaa, uusia perunoita, rapuja ja ystäviä.”*²¹⁷ Pirkko Vahervuoren poika, Oskar Vahervuori muistaa EKSON olleen kiinteä osa hänen omaa lapsuuttaan. Perheen keittiö toimi usein myös yhdistyksen toimistona, ja tärkeätkin ideat ja toimintasuunnitelmat kirjoitettiin muistiin kuittien, käyntikorttien ja muiden lappusten kääntöpuolelle. Oskar Vahervuori ymmärsikin jo nuorena, että kaikessa toiminnassa innovatiivinen sisältö, henki ja aikaansaannokset ratkaisevat, eivät prameat puitteet.

217 HS 26.7.2001.

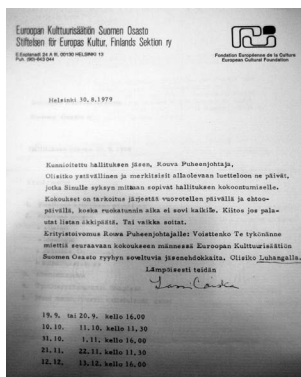
Hänelle EKSO on ollut ennen kaikkea tavoitteellisen toiminnan yhteisö.

Pirkko Vahervuori ajoi Eurooppa-asiaa myös EKSON ulkopuolella osallistumalla yhteiskunnalliseen keskusteluun esimerkiksi sanomalehtien mielipidepalstoilla. Toimittajanakin työskennellyt Vahervuori oli antaumuksella mukana ajamassa Suomea EU:n jäseneksi ja koetti vaikuttaa yleiseen mielipiteeseen EU-myönteisesti. Vuonna 1992 Vahervuori kirjoitti otsikolla ”EY on yhteistyöfoorum”. Kirjoituksessaan Vahervuori korostaa yhteistyön merkitystä, sillä esimerkiksi ympäristöä uhkaavia tekijöitä ei yksikään valtio voi yksin torjua. Läntinen yhteistyö on saatava toimimaan, jotta länsi voi auttaa idän jaloilleen. Vahervuori moittii Suomessa käytyä EY-keskustelua uhkakuviin keskittyvänä ja ihmettelee, miksei hallitus ole tehnyt kansalle selväksi sitä, että mikään maa yksin ei voi vaikuttaa toisen maan päätöksiin EY:ssä, vaan että asioista täytyy löytyä konsensus, ennen kuin päätöksiä tehdään. Kirjoituksessaan Vahervuori ottaa kantaa myös Helsinki-Tallinna -tunnelin rakentamisen puolesta ja toteaa suomalaisen identiteetin olevan suurten, pääosin positiivisten muutosten edessä. Vahervuori toivoo yhteistyön esteiden poistuvan tieteen, taiteen ja tekniikan aloilta pian ja Suomen osallistuvan tasavertaisena maana muun Euroopan toimintaan. Suomessa käytyä EY-keskustelua hän pitää auttamattomasti vanhentuneena: ”Kysymykseksi jää, pystymmekö yhteistyöhön, haluammeko olla mukana kehittämässä, ideoimassa ja muotoilemassa Euroopan mantereen tulevaisuutta, vai haluammeko jatkaa ”minä itte” – linjalla, joka on niin ominaista suomalaisille kaikilla elämän tasoilla. Onneksi kasvava sukupolvi on jo virittäytynyt tiimityöskentelyn henkeen. Annetaan heille tilaisuus toteuttaa sitä myös kansainvälisesti.”²¹⁸

6.9.1994, täsmälleen kuukausi ennen Suomen EU-jäsenyysäänestystä, Pirkko Vahervuori kirjoitti Helsingin Sanomien yleisönosastolle otsikolla ”EU-mörkö ja me”. Mielipiteessään Vahervuori paheksuu Euroopan Unionilla pelotteua: ”EU määrää...Eu tekee...EU vie meiltä itsenäisyyden, markan ja maatalouden. Väitteet ovat kuin lasten pelottelua: Mörkö tulee ellet ole kiltti.” Vahervuori toteaa, että Euroopan välistä yhteistyötä on kehitetty jo 40 vuotta, ja keskusteluissa on tarkkaan mietitty, mitkä asiat kannattaa jättää EU:n ja mitkä jokaisen jäsenvaltion päätettäväksi. Suomi on tähän saakka ollut syrjässä näistä keskusteluista, ja se ei ole voinut vaikuttaa Euroopan kehittymiskulkuun juuri lainkaan. Vahervuori pitää ensisijaisen tärkeänä sitä, että Suomi nyt menee mukaan yhteiseen päätöksentekoon, jotta voi vaikuttaa lainsäädäntöön, jonka se kuitenkin

tulevaisuudessa joutuu hyväksymään. Hän myös toteaa kaikkien kansalaisten voivan helposti osallistua asioiden valmisteluun järjestön kautta. Vahervuori toteaa Suomella olevan nyt mahdollisuus astua tasavertaisena kansakuntana Euroopan kansakuntien joukkoon, sillä EU-jäsenyys tekee Suomen kielen, kulttuurin ja historian aidosti ja virallisesti tasavertaiseksi muiden EU-maiden kanssa. Pirkko Vahervuori itse toivoi tätä.²¹⁹

Pirkko Vahervuori uskoi Eurooppaan, eurooppalaisuuteen ja eurooppalaiseen kulttuuriin. Hän ajoi vahvasti verkottautumista ja yhteistyötä, sillä hän uskoi, että vain tuntemalla muut kulttuurit, voidaan saavuttaa parempi tulevaisuus.²²⁰

EKSON sihteerin Sirkka Lassilan tiedustelukirje puheenjohtaja Pirkko Vahervuorelle 30.8.1979.

218 Kansalaisyhteiskunta, Pirkko Vahervuori, luonnos 17.1.1992.

219 HS mielipide, Pirkko Vahervuori, 6.9.1994.

220 Pirkko Vahervuori: A Personal View, 25.1.1994.

Pirkko-Leena Otonkoski

”Tulin mukaan yhdistykseen ikään kuin perintökaluna, sillä isäni, Hugo Timonen, oli yksi EKSON perustajajäsenistä. Hän kiireisenä miehenä ajatteli, että tämä voisi sopia minulle. Pirkko Vahervuori, joka tunsi perheeni muutenkin, nappasi minut heti hallitukseen. Toimin yhdistyksen sihteerinä ja olin ikään kuin Pirkon oikea tai vasen käsi epämääräisen ajanjakson. Sen jälkeen olin EKSON valtuustossa ehkä turhankin pitkään, ja nyt olen sitten ollut ihan vaan rivijäsenenä. Mutta siis todellakin, en mitenkään pyrkinyt yhdistykseen, vaan ikään kuin ajauduin.” Näin kuvaa filosofian lisensiaatti, intendentti Pirkko-Leena Otonkoski tutustumistaan Euroopan Kulttuurisäätiön Suomen Osastoon. Otonkoski, joka on uransa aikana muun muassa toiminut pitkään Helsingin yliopiston fonetiikan laitoksella apulaisprofessorina, oli hyvin kiinnostunut Euroopasta ja kulttuurista ja liittyi siksi innokkaasti yhdistyksen jäseneksi. Otonkoski kuitenkin ajatteli, että ECF:n päätehtävänä oli Euroopan kulttuuriperinnön vaaliminen, mikä osoittautui osittain erheelliseksi.

Pirkko-Leena Otonkoski

Otonkosken isä Hugo Timonen oli mukana perustamassa EKSOa 1960- ja 1970-lukujen taitteessa. Otonkoski ei muista itse perustamisvaiheesta paljoakaan, mutta arvelee perustajien, jotka kaikki olivat Heikki Herlinin ystäviä, ottaneen perustamisvaiheessa myös taloudellisen vastuun yhdistyksen käynnistämisestä. Otonkoski uskoo Heikki Herlinin, joka oli sivistynyt mies ja kulttuuripersoonaa, tajunneen Eurooppalaisen Kulttuurisäätiön merkittävyyden ja halunneen tuoda sen myös Suomeen. Otonkoski muistaa isänsä käyneen Amsterdamissa rekisteröimässä Suomen kansallisen komitean perustamisen. Otonkoski oli yhdistyksen hallituksen jäsen vuosina 1973–1975, jonka jälkeen hän toimi aina 1980-luvun loppuun saakka valtuuskunnassa. Otonkoski kertoo yhdistyksen toiminnan olleen sen alkuvaiheessa hyvin epävirallista: Kokoukset pidettiin yleensä Pirkko Vahervuoren kotona. Palkattuja henkilöitä yhdistyksellä ei ollut, mutta pöytäkirjat pidettiin kuitenkin kunnossa ja kovasti käytiin keskusteluja ja tehtiin suunnitelmia. EKSON alkuvaiheessa yhdistyksen suuntautuminen oli Otonkosken mielestä melko talouspoliittista ja sellaisena se myös jatkui Vahervuoren puheenjohtajuuskaudella.

Otonkoski kertoo Euroopan Kulttuurisäätiön Suomen Osaston, jota myöhemmin kutsuttiin myös lyhenteellä EKSO, alkuvuosien tärkeimmän tapahtuman olleen lapsille suunnatun Eurooppa 2000 – Parempi Eurooppa -piirustuskilpailun. Kilpailu oli hyvin laaja ja kansainvälinen, ja yhdistys teki kilpailun yhteydessä myös yhteistyötä Unicefin kanssa. Otonkoski toteaa alkuperäisen idean kilpailusta, jossa lapset saavat ilmaista tulevaisuudennäkemyksiään, olleen hänen itse keksimänsä. Otonkoski oli mietiskellyt, mitä lapset ajattelevat tulevaisuudestaan ja millainen heidän mielestään maailma on vuonna 2000. Otonkoski esitti ideansa piirustuskilpailusta Vahervuorelle, joka ryhtyi tarmokkaasti asiaa ajamaan. Otonkoski oli itse aktiivisesti kilpailua järjestämässä ja muistaa esimerkiksi emännöineensä kilpailun voittanutta belgialaista tyttöä ja tämän isää, jotka tulivat palkintomatkalta Suomeen. Kilpailun palkintona jaettiin EKSON teettämää mitalia, joka oli numismaattiikkaakin harrastaneen Pirkko Vahervuoren voimakkaan tahdon aikaansaannos. Otonkosken mukaan mitali, jonka pohjana toimi kilpailun voittanut piirustus, oli oikein onnistu-

nut, mutta sitä teetettiin aivan liian suuri määrä. Vahervuori uskoi mitalien käyvän ulkomailla hyvin kaupaksi, mutta näin ei kuitenkaan tapahtunut. Otonkoski toteaa yhdistyksen velkaantuneen mitalien myötä melko pahasti ja kuvailee tilanteen olleen pienimuotoinen katastrofi. Kun kilpailu oli saatettu loppuun, Otonkoski kutsuttiin mukaan ECF:n governour-kokoukseen: *”Tietysti yksi ehdoton huippu minun EKSO-urallani oli, kun olin mukana kuvernöörikokouksessa siellä Amsterdamissa. Aatos Erkko ja Pirkko Vahervuori ottivat minut mukaan ilmeisesti siksi, että olin tehnyt niin paljon vapaaehtoista työtä. Tämä oli sitten jonkinlainen palkinto tai kiitollisuudenilmaisu. Se oli tietystikin ihan hirveen kiva kokemus, se pidettiin jossain maaseutulinnassa Amsterdamin lähetyillä, kaikki oli todella korkeatasoista. Tämä oli karriäärini huippukokemus.”* Otonkoski piti kilpailua onnistuneena ja toivoo yhdistyksen järjestävän tulevaisuudessa vaikka uuden nuorten piirustus- ja kirjoituskilpailun. Kilpailu toi EKSOlle Otonkosken mukaan melko runsaasti positiivista julkisuutta, jota yhdistys hänen mielestään tarvitsisi nykyäänkin enemmän.

Otonkoski toteaa EKSON olevan hyvin sisäänpäin lämpiävä ja pieni ryhmä, jonka työn tuloksista tulisi tiedottaa Suomessa näyttävämmin. Myös itse Eurooppalaista Kulttuurisäätiötä pitäisi hänen mielestään markkinoida enemmän. Otonkoski kertoo itse hakeneensa 1980-luvun puolivälissä ECF:n tarjoamaa kulttuuritapahtuma-apurahaa, jonka hakemuksen kohde, Cantores Minores -kuoro saikin järjestäessään kansainvälisen Bach-viikon Suomessa. Otonkoski epäilee tämän olleen ainoa kerta, kun Suomesta tällaista apurahaa haettiin ja saatiin. Tämä saattoi toki johtua siitä, että apurahan hakemisen edellytyksenä oli kolmen ECF-maan osallistuminen tapahtumaan. Otonkosken mukaan EKSON toiminta on vuosien varrella kehittynyt, ja hän nauttii siitä, mitä yhdistyksellä on tarjota. Hän kuitenkin uskoo yhdistyksen voivan järjestää vielä laajapohjaisempia tapahtumia ja lisäävän toimintaansa enemmän eri puolille Suomea.

Otonkosken mukaan EKSOssa toimineille ihmisille ovat Eurooppa, eurooppalainen kulttuuri ja eurooppalaisuus olleet aina luontevia ja tärkeitä asioita. Yleinen näkemys yhdistyksen perustamisvaiheessa oli huoli ja vastuu tulevaisuudesta. Tulevaisuusaspekti EKSON toiminnassa tuli Otonkosken mukaan kiinnostuksesta Rooman klubiin. Otonkoski kertoo yhdistyksen pyrkineen toimimaan jo 1970-luvulla Keski- ja Länsi-Euroopan lisäksi idän suuntaan, mutta tämän teki vaikeaksi vahvat poliittiset rajat, joita ei juuri voinut ylittää. Otonkoskelle, jolla on pienestä pitäen ollut mahdollisuus matkustaa ja oleskella Euroopassa, on aina ollut itsestään selvää, että eurooppalaisilla ihmisillä on loppujen lopuksi enemmän yhteistä kuin toisistaan erottavaa ja että kaikki eurooppalaiset ovat toisistaan riippuvaisia ja ikään kuin samalla pohjalla. Otonkosken mielestä eurooppalaisen kulttuurin pohja on antiikin helleenisessä ja hellenistisessä roomalaisessa kulttuurissa, ja kristinuskon vaikutus on voimakas. Otonkoski toteaa eurooppalaisen kulttuurin määrittelyn olevan vaikeaa, mutta parhaiten eron huomaa silloin, kun kulttuuriamme vertaa johonkin toiseen kulttuuriin, kuten esimerkiksi afrikkalaiseen tai aasialaiseen perinteeseen: *”Silloin selvästi näkee sen eron, että eurooppalainen kulttuuri on erilainen ja omanlaisensa. Siellä on joitakin yhteisiä tekijöitä, jotka ikään kuin erottaa sen näistä muista kulttuureista. Toisaalta on mahdotonta määritellä tarkkaan, minne niin laajalle levinnyt eurooppalainen kulttuuri rajautuu. Eihän maantieteellisestiäkään Eurooppaa ole tarkalleen koskaan määritelty.”*

Otonkoski on huolestunut tulevaisuudesta, sillä enää kouluissa ei juuri ohjata antiikin tai kristillisyyden kulttuurien pariin. Hän pelkää, ettei jatkossa kaikilla olekaan sitä yhteistä pohjaa, jolle eurooppalaisuuden voi rakentaa. Eurooppalaisen kulttuurin pohja voi siis tulevaisuudessa hajota. Tämän takia Otonkoski uskoo EKSON olevan tarpeellinen yhdistys jatkossakin, tehtäviä kyllä kulttuurin saralla löytyy: *”Nyt kun Suomi on EU-jäsen, pitäisi EKSON merkitys olla paljon suurempi, kuin mikä se nyt on. Euroopan unionissahan kulttuurisia aspekteja ei juuri ole otettu huomioon.”*

Jännittäviä aikoja elämme. Täytyy toivoa, että Euroopan Kulttuurisäätiö ja Suomen Osasto löytävät jatkossa vielä laajemman ja syvemmän pohjan toiminnalleen.”

Sirkka Lassila

Filosofian maisteri, toimittaja ja tietokirjailija Sirkka Lassila tuli mukaan EKSON toimintaan ystävänsä ja kollegansa puheenjohtaja Pirkko Vahervuoren pyydettyä häntä yhdistyksen sihteeriksi vuonna 1979. Lassila oli juuri palannut diplomaattipuolisonsa Saksan-komennuksen jälkeen Suomeen ja otti puolipäivätyön vastaan, vaikka ei itseään erityisen sujuvana sihteerinä pitänytkään. Lassila kertoo, että merkittävin projekti hänen sihteerinkaudellaan, joka kesti aina vuoteen 1985, oli Arktinen keskus. Pohjoinen ulottuvuus tuli täten EKSON teemaksi hyvin varhaisessa vaiheessa, ja suuri osa tästä arktisesta innostuksesta oli Lassilan mukaan aikaansaavan rouva Vahervuoren ansiota: *”Minä en tiedä, miten tämä arktinen asia todella tuli hänen sydämelleen niin, että hän tunsi, että tämä on hoidettava eteenpäin. Hän oli vahva persoona, se hallitsi. Hän kiihkeästi kyllä ajoi tätä asiaa, hän oli varsin aktiivinen ihminen. Hän pani itsensä siihen toimeen tosissaan. Pirkko kertoi joskus, että kun hän tuli ulkoministeriöön töihin, niin hänen esimiehensä oli savoa haastava protokollapäällikkö ja ulkovaltojen lähettiläiden esittelijä Eino Wälikangas. Siitä lähti oikein hyvin Pirkon tie maailmalle. Hän tiesi ja tunsi paljon, eikä jäänyt sormi suuhun missään tilanteessa”.*

Sirkka Lassila

Lassila kertoo oppineensa paljon Arktinen keskus -hankkeesta, sillä se vaati suuria ponnistuksia ja pitkälistä asiaan paneutumista kaikilta hallituksen jäseniltä. Lassila muistelee lämmöllä Arktisen keskuksen arkkitehtuurikilpailua, joka oli valtava mittasuhteiltaan. Lassilan mukaan ajatus Arktisesta keskuksista päätyi EKSON kehiteltäväksi sen jälkeen, kun Eila Utriainen (myöhemmin Kivekäs) oli akateemikko Kustaa Vilkunan kanssa keskustellut ranskalaisen Jean Malaurien innoittamana aiheesta ja toi ideansa arktisen tutkimuskeskuksen perustamisesta Suomeen EKSON käsiteltäväksi. Yhdistyksen puheenjohtaja Vahervuori innostui ajatuksesta ja otti sen hoitaakseen. EKSO arveli tämänkaltaisen hankkeen kiinnostavan Euroopan Kulttuurisäätiötä, mikä osoitautui paikkansa pitäväksi: *”Säätiön Suomen osaston piirissä arveltiin, että juuri Arktinen museo saattaisi kiinnostaa säätiön eurooppalaista johtoa. Ja aivan oikein, se kiinnosti, ja säätiö tuli mukaan tähän, tällainen suuri firma, sehän oli sille erinomainen ajatus. Siitä se kaikki lähti liikkeelle. Kansliapäällikkö Jaakko Numminen, joka on ministeri titteliltään nykyään, on kertonut muistavansa hyvin ne toistuvat käynnit, joita asiaansa kiihkeästi ajava Pirkko Vahervuori teki opetusministeriöön vedotakseen instituutin rakentamiseksi.”*

Sirkka Lassila toteaa Arktisen keskuksen suunnittelussa olleen mukana monen eri alan ihmisiä, mitä hän pitää hyvänä asiana. Hanke oli todella laajamittainen ja vaati monen ihmisen työpanoksen ja asiantuntemusta. Pirkko Vahervuoren Lassila toteaa valvoneen kaikkea ja pitäneen tarpeen vaatiessa ohjaketut tiukasti käsissään. Lassila muistelee huvittuneena tapausta, joka sattui Vahervuoren, Lassilan ja hallituksen jäsenen Mikko Karjanojan ollessa viikinkimuseon tutustumismatkalla Tanskassa: *”Museoretkellä Tanskassa olimme kävelleet koko päivän. Kun pääsimme pienelle asemalle palataksemme junalla Kööpenhaminaan, Pirkko asettui lepäämään aseman penkille lepuuttaakseen väsyneitä jalkojaan. Laitoin kauniin vaaleanpunaisen sateenvarjon hänen päälleen, että hänellä olisi*

rauha siinä istuskella ja nuokkua. Silloin sisään pullahti lauma pieniä lapsia, jotka tulivat silmät kirkkaina huutamaan, että tulkaa katsomaan, täällä on Maija Poppanen! Siihen Pirkko sitten jäi tuijottamaan vähän hämmästyneenä lapsilaumaa, kun ne olivat niin yllättäen ilmestyneet paikalle. Se oli kyllä hyvin tyylikäs asetelma, missä hän otti vastaan nämä paikalliset pienet lapset.” Lassilan muistaa myös tapauksen, jossa tarmokas rouva Vahervuori melkein säikäytti muut läsnäolijat suorasukaisuudellaan: *”Pirkon ruokasalissa oli meneillään Arktisen keskuksen suunnittelutoimikunnan kokous ja läsnä oli siten erittäin arvovaltainen ja viisas joukko, jota ilman Arktisesta keskukselta ei olisi tullut sitä, mitä siitä tuli. Pirkko toimi puheenjohtajana. Yhtäkkiä hän keskeytti professori Paavo Kallion, joka oli arktisten alueiden asiantuntija ylitse muiden, ja ilmoitti: ‘Olkaa te professori Kallio hiljaa, kun ette tästä asiasta mitään tiedä!’ Oikein kuuli, kun muu seurue jäähmettyi kauhuissaan paikalleen, kunnes Pirkko jatkoi: ‘Koska ette ollut edellisessä kokouksessa’. Seurue saattoi taas hengittää vapaasti.”*

Lassila muistaa lukuisat EKSON kokoukset, joihin hän keitti kahvia ja teki voileipiä, sekä tietysti toimi niiden sihteerinä. Vahervuoren keittiön pöydän ääressä kului kahvia ja syntyi Euroopan-kokoisia ideoita – yhdistyksen jäsenten vieraillessa ja muulloinkin. Lassilan mukaan kokoukset olivat oikein sympaattisia, ja fiksuilla ihmisillä riitti puhuttavaa. Kaikilla oli omat työnsä, harrastuksensa ja eurooppalaiset kytköksensä, ja he jaksoivat tuoda tämän kaiken yhdistyksen voimavaraksi, mitä Lassilaa pitää kunnioitettavana. Lassila, joka on osallistunut yhdistyksen tapahtumiin jo vuosikymmeniä, kertoo jokaisen puheenjohtajan tuoneen hieman erilaisen näkökulman eurooppalaiseen kulttuuriin puheenjohtajuuskausillaan. Hienoksi esimerkiksi Lassila nimeää nykyisen johtajan, Sinikka Salon organisoiman *Seinäjoki – Lakeuden Bryssel* -seminaarin. Lassila toteaa Euroopan Kulttuurisäätiön Suomen Osaston kiitettävällä tavalla käynnistäneen ja käyneen rakentavaa kulttuuri- ja yhteiskuntakeskustelua. Hänen mielestään yhdistys on esitellyt suomalaisille monipuolisesti ja selkeällä asiantuntemuksella sivistystä, monikulttuurisuutta ja eurooppalaista identiteettiä. Arktinen keskus on yhä nykyään Lassilan mielestä EKSON upein voimannäyte, joka osoittaa sen, että Suomessa unelmista voi toisinaan tulla totta.

Mikko Karjanoja

Arkkitehti Mikko Karjanoja tuli mukaan EKSON toimintaan puheenjohtaja Pirkko Vahervuoren kutsumana vuonna 1976. Saman tien hallitukseen päätyneet Karjanoja uskoo ystävänsä professori Pentti Malaskan, joka oli osallistunut yhdistyksen toimintaan futurologina, suosittelleen häntä Vahervuorelle. Karjanoja oli keskeinen henkilö EKSON Arktikum-hankkeessa, toimien mm. arkkitehtuurikilpailun järjestäjänä ja Arktisen keskuksen säätiössä yhdistyksen edustajana. Arktikum oli ehdottomasti Karjanojan suurin projekti hänen EKSO-ajaltaan, mutta hän ehti osallistua myös muuhun yhdistyksen toimintaan, kuten Lapin kierros -kirjojen toimittamiseen. Haastattelussaan arkkitehti Mikko Karjanoja muistelee Arktikumien monipolvista tarinaa.

Mikko Karjanoja

"Idea Arktisen museon perustamisesta tuli aina niin energiseltä rouva Pirkko Vahervuorelta", Karjanoja toteaa. Kiinnostus arktisia alueita kohtaan oli tosin jo pitkään kasvanut Suomessakin, lähinnä ranskalaisen arktisten alueiden tutkijan ja kirjailijan Jean Malaurien ansiosta. Malaurie oli 1950-luvun lopulla perustanut Ranskaan arktisen tutkimuksen keskuksen, mikä innoitti myös muita maita arktiseen tutkimukseen. Yhdistyksen jäsen maisteri Eila Utriainen oli tutustunut Ranskassa tähän laitokseen. Niinpä EKSOssa virisikin keskustelu siitä, että arktisia alueita tulisi tutkia myös maassa, joka osittain sijaitsee arktisella alueella eli napapiirin pohjoispuolella. Oli suorastaan häpeällistä, ettei Suomessa vielä ollut sopivaa instituuttia arktiselle tutkimukselle. Yhdistyksen ajatuksena alusta lähtien oli museoajatuksen lisäksi haave kansainvälisestä tutkimuskeskuksesta, joita ECF oli perustanut moniin Euroopan maihin. Arktisen museon ideointi aloitettiin vieraillemalla ulkomaisissa tuoreissa museoissa. Ajatuksena oli tutustua uuden ajan museoihin, joissa esineitä ei vain katsota, vaan niitä saa myös koskea. Ensimmäinen tutustumisretki puheenjohtaja Pirkko Vahervuoren ja sihteeri Sirkka Lassilan kanssa suuntautui Tanskaan, missä ryhmä vieraili Lejressä ja Roskilden lähellä sijaitsevassa uudenaikaisessa, toiminnallisessa viikinkimuseossa. Toinen vierailu tehtiin Tromssan museoon Norjaan. Tutustuminen nykyaikaisiin museoihin oli Karjanojan mukaan tärkeää siksi, että suunniteltaessa Arktisen museon konseptia haluttiin saada vaikutteita museoalan silloisista uusista tuulista. Museoajatuksen lisäksi hallituksessa keskusteltiin tiedekeskusmallista, mutta koska samanaikaisesti alettiin Vantaalle suunnitella Heurekaa, päätettiin jatkaa omanlaisin keskuskonseptein. Arktinen museo -ajatus muuttuikin Arktinen keskus -hankkeeksi.

Karjanoja ei osaa nimetä syytä, miksi juuri hän oli niin aktiivisesti mukana Arktikumien aikaansaamiseksi, mutta toteaa yhtenä syynä olleen hänen kontaktinsa Rovaniemelle, jonne Arktinen keskus suunniteltiin rakennettavaksi. Karjanoja oli työskennellessään parikymmentä vuotta aiemmin Alvar Aallon arkkitehtitoimistossa laatinut mm. kirjaston luonnokset Rovaniemelle, ja hänellä oli siellä myös paikallisia ystäviä. Arktisen keskuksen ideoinnin edistyessä Karjanoja vieraili Rovaniemellä tutustuen kaupungin museolle ehdotettuihin tontteihin. Kaikki olivat lopulta samaa mieltä siitä, että paras paikka Arktikumille oli Kemi- ja Ounasjokien yhtymäkohta. Arkkitehtuurikilpailu julistettiin 25.1.1983. Karjanoja oli mukana kilpailun palkintolautakun-

nassa, jonka puheenjohtajana toimi kansleri Ernst Palmén. ”Ideakilpailu oli EKSOlle todella suuri voimaponnistus ja se onnistui erinomaisesti. Osallistujamäärä oli 184, ja siihen osallistui esimerkiksi Viron tuleva presidentti Lennart Meri”, Karjanoja toteaa. EKSON organisoima kilpailu osoittautuikin siihen mennessä suurimmaksi Suomessa järjestetyksi kansainväliseksi ideakilpailuksi, johon olivat oikeutettuja osallistumaan kaikkien Pohjoiskalotin maiden arkkitehdit tai arkkitehtien johtamat työryhmät. Näitä maita olivat Suomi, Neuvostoliitto, USA (Alaska), Kanada, Tanska (Grönlanti), Islanti, Norja ja Ruotsi. Kilpailun tulospöytäkirja allekirjoitettiin 12.1.1984, ja sen voitti tanskalaisten arkkitehtien Sren Birchin, Claus Bonderupin ja Ellen Waaden ehdotus ”The Inextinguishable”. Voittajaehdotuksen tekijöiltä tilattiin myöhemmin rakennuksen suunnittelu ja se myös toteutettiin. Karjanojan mielestä Arktikum on Rovaniemelle saavuttaessa todella vaikuttava näky, sillä rakennus hohtaa nimimerkkinsä mukaisesti ”sammumattomana” valonauhana Lapin maisemassa.

Kilpailun jälkeen yhdistyksen tuli pohtia, mikä taho ottaisi hankkeen rakennettavaksi. Karjanoja, jolla oli kokemusta museoista ja erityisesti Suomen Valokuvataiteen Museosta, ehdotti perustettavaksi Arktista säätiötä. Näin tehtiin ja tästä vaiheesta Karjanoja muistelee hauskaa sattumusta, joka liittyy Arktisen Keskuksen Säätiön valmistelemaan kokoukseen, johon akateemikko Kustaa Vilkuna toipilaana osallistui. Kokouspäivä oli hyvin märkä, joten Karjanoja oli saapunut kokoukseen kalossit jalassaan. Kun kokous oli päättynyt, satoi yhä kaatamalla. Kustaa Vilkuna poistui ensimmäisenä kokouksesta sateeseen. Kun Karjanoja itse teki lähtöä, hän ei löytänyt mistään kalossejaan. Sen sijaan tilalla oli toiset, hienommat kalossit. Karjanoja laittoi kalossit jalkaan ja totesi niiden sopivan ihan hyvin. Karjanoja teki kuitenkin hyvän vaihtokaupan – hänen omissaan oli ollut reikä. Myöhemmin Karjanoja lahjoitti Vilkunan kalossit, joita Vilkuna ei ollut halunnut vaihtaa takaisin, Arktikumissa toimivalle Lapin maakuntamuseolle. Vilkuna itse lahjoitti Arktiselle keskukselle runsaasti Lappi-kirjallisuutta.

Arktisen Keskuksen Säätiön säädekirjan allekirjoittivat 2.4.1985 Rovaniemen kaupunki, Euroopan Kulttuurisäätiön Suomen Osasto ry, Helsingin Yliopisto, Oulun Yliopisto, Kansallis-Osake-Pankki, Kemijoki Oy, Lapin Kansa Oy ja Sanoma Osakeyhtiö. Säätiö rekisteröitiin 5.6.1985. Karjanoja päätyi perustetun säätiön asiamieheksi ja otti virkavapaata voidakseen omistautua hankkeelle kokonaan. Karjanoja lensi syksystä 1985 noin vuoden ajan viikoittain Helsingin ja Rovaniemen väliä. EKSO keräsi hankkeelle rahoittajia, ja lopulta hanke päättyi Suomen 75-vuotisjuhlahankkeeksi. Syntyi myös ajatus, lähinnä kansleri Ernst Palménin myötävaikutuksien, Arktisen keskuksen kytkemisestä nuorehkoon Lapin yliopistoon, mikä Karjanojan mukaan vahvisti keskustelua pohjoisesta ulottuvuudesta ja toi myös Pohjoismaiden Neuvoston kiinnostuksen mukaan rahoituskuvioita harkittaessa. Karjanoja muistelee, että rahoitustilanteen kehittyttyä ja saatua viralliset uomansa, EKSON avainhenkilöt työskentelivät tiiviissä yhteistyössä Arktisen keskuksen säätiön toimielimissä. Opetusministeriön kansliapäällikkö Jaakko Nummisen ryhtyessä tukemaan Arktisen keskuksen hanketta, asiat alkoivat edistyä Karjanojan mukaan sujuvasti.

Arktinen keskus sai suunnitteluvaiheessa paljon huomiota osakseen. Hanke eteni EKSON suunnitelmalla yhteistyössä Rovaniemen kaupungin kanssa sopuisasti. Suomen osasto kuitenkin ihmetteli hankkeeseen niin hanakasti puuttuvia Rovaniemen paikallispoliitikkoja ja heidän herkkyyttä karsastaa etelästä ”junantuomia” asiantuntijoita, jotka he kokivat neuvoina eivätkä yhteistyökumppaneinaan. Vaikkei keskukselta tullutkaan aivan sellaista kansainvälistä tiedeintituuttia, mitä EKSO oli suunnitellut, niin Arktisesta keskukselta tuli vuonna 1989 osa Lapin yliopistoa, ja sen toimipaikkana on yhä Arktikum. Karjanoja ei kuitenkaan halua liioitella hankkeen ongelmia, vaan toteaa yhteistyön eri tahojen välillä sujuneen pääasiassa hyvin. Toiminnan

käynnistettyä hän arvelee monen ongelman syntyneen sekavasta organisaatiosta. Arktikumissa on kaksi selkeää pääkäyttäjää; Lapin yliopiston Arktinen keskus ja Rovaniemen kaupungin omistama Lapin maakuntamuseo. Rakennusta ylläpitää kiinteistöyhtiö. Lisäksi organisaatioon kuuluu näiden kolmen, yliopiston, kaupungin ja kiinteistöyhtiön omistama palveluyhtiö, jonka rooli Arktikumissa on julkisuudessaakin herättänyt kysymyksiä. Alkuvaiheessa Arktisen keskuksen johtajat vaihtuivat tiuhaan, mitä ulkopuolisen oli vaikea ymmärtää. Karjanoja uskoo keskuksen arvostuksen kansainvälisesti olleen usein kiinni juuri sen johtajista, joten heidän eroamisensa on luonnollisesti aina ollut hyvin ikävää.

Arktinen keskus täyttää tänä vuonna kaksikymmentä vuotta. Karjanoja muistelee rakennuksen, jossa Lapin maakuntamuseo ja Arktinen keskus toimivat, nimeämisestä käytyä keskustelua ja sen lopputulosta: *”Arktinen keskus ei voinut olla koko rakennuksen nimi, mutta nimen haluttiin liittyvän jollain lailla arktisuuteen. Lisäksi haluttiin nimi, jota voi käyttää yksinään, ilman, että siihen pitää lisätä loppuun rakennus- tai taloliitettä. Kansleri Palmén oli nimenannossa klassillisten kielten tuntijana ratkaisevassa osassa, ja niinpä rakennuksen nimeksi lopulta tuli Arktikum.”* Arktisen Keskuk- sen Säätiö lopetti toimintansa muutamia vuosia sitten. Nykyään Arktinen keskus on saavuttanut vakiintuneen aseman Lapin Yliopistossa, ja Arktikum on saanut täydennykseksen instituuttira- kennuksen. Arktikum on yksi Lapin tunnetuimpia ja vierailluimpia nähtävyyksiä.

Matti Klinge

”Perjantai 19. toukokuuta. Amsterdamissa aamukokous, jossa minut virallisesti valittiin kuvernööriksi. Prinsessa joh- ti hyvin kokousta englanniksi, Zeldin piti huonohkon esi- telmän, Grosser piti yhtä pitkän jutun ja keskustelu alkoi kaikesta mahdollisesta, ehkä enemmän ranskaksi kuin eng- lanniksi. Jouduin kuitenkin lähtemään aikaisessa vaiheessa, kuten olin Georisille jo selittänyt. Pirkko Vahervuori piti yl- lättävän hyvän lyhyen esityksen Arktisesta keskuksesta. Len- tokoneessa en jaksanut lukea kirjoja, mennessä kyllä Säätiön erilaisia lehtiä. Nukuin vähän.” Näin professori emeritus Matti Klinge kuvailee päiväkirjassaan vuonna 1989, kun hänet valittiin Suomen kolmanneksi Euroopan Kulttuuri- säätöön kuvernööriksi Amsterdamissa. Klinge, joka toi- mi Suomen Osaston varapuheenjohtajana vuodesta 1987 vuoteen 1992, on aina ollut suuri eurooppalaisuuden puolestapuhuja, ja siksi toimiminen EKSOssa oli hänelle luontevaa. Yhdistyksen hallituksessa Klinge oli 1986–1993, minkä jälkeen hän jatkoi EKSON valtuuskunnassa aina vuoteen 2006. Nykyään historioitsija Matti Klinge on yksi yh- distyksen kolmesta kunniajäsenestä.

Matti Klinge

Klinge tuli mukaan yhdistyksen toimintaan puhtaasti Eurooppa-asian takia. Eurooppa oli kiin- nostanut Klingeä kauan, sillä hän oli sitoutunut Eurooppa-aatteeseen jo nuorena poikana. Klinge, joka on aina voimakkaasti tuntenut itsensä eurooppalaiseksi, kävi aikanaan Normaalilyseon lati- nalinjan ja suuntautui myöhemmin opinnoissaankin Euroopan historiaan. Yliopisto ja Klingen opettajat ja mentorit johdattivat hänet lopullisesti eurooppalaisuuden ja eurooppalaisen kulttuu- rin pariin ja tekivät viimeistään silloin Klingestä todellisen eurooppalaisen. Klinge, joka pitkään toimi Helsingin yliopiston historian professorina, on uransa aikana myös opettanut Ranskassa Sorbonnessa. Nämä seikat johtivat siihen, että Klinge halusi olla mukana kaikessa, missä Euroop- pasta keskustellaan ja sitä kannatetaan. EKSOssa vaikuttaminen oli kuitenkin Klingelle vaikeaa, sillä hän huomasi painotuksen yhdistyksen toiminnassa olleen erilainen, kuin hän itse olisi toivo- nut sen olevan. Yhdistyksen tarmokas pitkäaikainen puheenjohtaja rouva Pirkko Vahervuori hallitsi Klingen mielestä järjestöä hieman liiankin omavaltaisesti, mikä johti Klingen mukaan hallituksessa toimineiden henkilöiden normaalia tiheämpään vaihtuvuuteen. Myös varapuheen- johtajan paikka oli Klingen mielestä melko raskas Vahervuoren dominoivan ja puheliaan persoo- nan vuoksi.

Klinge toteaa Vahervuoren painotuksien ja kiinnostuksen kohteiden poikenneen suuresti siitä, mitä hän itse piti Euroopassa tärkeänä. Vahervuori oli Klingen mukaan hyvin innostunut Eng- lannista, missä hän oli asunut suurlähettiläspuolionsa kanssa, ja puhui siten sujuvaa englantia. Klinge itse oli suuntautunut enemmän Ranskaa ja Saksaa kohti ja oli vahvasti sitä mieltä, että eurooppalaisuus edellyttää näiden maiden kielten osaamista ja niiden kulttuurien tuntemusta. Klinge vastustaa vahvasti ajatusta Euroopan ja Amerikan rinnastamisesta ja korostaa Eurooppaa tarvittavan amerikkalaisuutta torjuvana voimana yhä nykyäänkin. Toinen syvälinen eroavaisuus Klingen ja Vahervuoren ajattelutavoissa näkyi EKSON tehtävän määrittelyssä. Klingen mielestä Suomen Osaston kaltaisten kulttuurijärjestöjen tehtävänä oli tuoda eurooppalaista kulttuuria

Suomeen, kun taas Vahervuori vaikutti Klingen mukaan olleen kiinnostunut lähinnä suomalaisen kulttuurin markkinoinnista ulkomailla: *”Minusta meidän tehtävänä ja myöskin Euroopan Kulttuurisäätiön tehtävänä oli eurooppalaisen kulttuurin importti Suomeen. Rouva Vahervuori taas oli niitä ihmisiä, joka haluaa eksporteerata Suomen kulttuuria Eurooppaan. Minun ajattelutapani mukaan Suomen kulttuurin levittäminen on mahdollista vain sillä tavalla, että ensin kiinnostutaan siitä vastaanottajamaasta ja sen kulttuurista, jolloin siellä syntyy spontaani uteliaisuus siihen kiinnostujaan. Jos haluaa tehdä vaikutuksen johonkin vastakkaista sukupuolta olevaan henkilöön, niin kyllähän ensin imarrellaan ja kehutaan sitä toista, jolloin vastaavikutuksena syntyy myönteinen suhde. Tämä koskee kaikkea muutakin inhimillistä, kaikki suuret kansakunnatkin haluaa koko ajan kuulla kehuja itsestään.”*

Suomen Osaston puheenjohtaja Pirkko Vahervuori pyysi Klingeä yhdistyksen hallitukseen, sillä Klinge oli tullut tunnetuksi eurooppalaisuuden edistäjänä ja Euroopan asiantuntijana. Klinge liittyi järjestöön, mutta toivoi yhdistyksen suuntautuvan toiminnassaan enemmän Euroopan historian pohtimiseen ja siitä keskustelemiseen. Historian professorina Klinge uskoo eurooppalaisuuden ja eurooppalaisen identiteetin ymmärtämisen sekä Euroopan tuntemuksen levittämisen edellyttävän maanosamme historian, taiteen ja kirjallisuuden tuntemusta. Klingen aloittaessa yhdistyksessä 1980-luvulla oli eurooppalaisuus Suomessa vielä aika vieras ja vaikea asia. Klinge itse oli mukana monenlaisessa Eurooppa-toiminnassa, ja koki näiden muiden väylien sopivan EKSOa paremmin hänen Eurooppa-harrastukselleen. Klinge oli mukana perustamassa Suomen Ranskan instituuttia Pariisiin, toimi instituutin säätiön puheenjohtajana sekä ideoi ja organisoiti yhdessä Laura Kolben ja Päivi Setälän kanssa Helsingin yliopiston 350-vuotisjuhlavuotta samaan aikaan, kun toimi EKSON hallituksessa: *”Tämä instituuttien aikaansaaminen oli sitä eurooppalaisuutta, joka minulle jotenkin sopi paremmin ja johon minä käytin paljon aikaani ja energiaani. EKSO-toimintani oli verrattuna tähän muuhun hyvin vaatimatonta, mutta toimintani eurooppalaisuuden maailmassa, eurooppalaisen propagandan hyväksi niinä aikoina, ja sen jälkeen edelleen, on ollut kiitettävää. Minun osuuteni EKSOssa oli lähinnä sitä, että minä tämän muun eurooppalaisen toimintani ja ajatteluni ja kirjojeni puolesta olin läsnä ja olin käytettävissä. Nimeni ja persoonani olisin halunnut antaa käyttöön laajemminkin, mutta sitä ei oikein osattu käyttää mielekkäällä tavalla hyväksi.”*

Yhdistyksen kuvernöörinä toimiminen tarkoitti Klingen osalta matkoja Hollantiin, jossa Euroopan Kulttuurisäätiön kokoukset pidettiin. Klinge huomasi pian kuvernöörien kokouksien olevan enemmän vanhojen herrojen klubi kuin merkittävä päätöksiä tekevä elin. Kokouksia tärkeämmäksi nousi tilaisuuksien epävirallinen osuus, illalliskutsut ja muut kokoontumiset. Niissä muodostettiin uusia tuttavuuksia ja sosiaalisia verkostoja. Klinge toteaa tämän olleen arvokasta sinänsä ja tarjonnan luontevan tilaisuuden keskustella myös Suomesta ja sen kulttuurista. Kokousten ajankohdan, toukokuun loppupuolen, Klinge muistaa olleen hankala, sillä silloin kaikilla oli muitakin kiireitä yllin kyllin. Klinge toteaa elämänsä aikana osallistuneensa lukuisiin tämän tyyppisiin tapaamisiin, jonne kutsutaan eri maista erilaisia vaikuttajia, sillä hän on sopinut kutsuvieraaksi kielitaitonsa ja yleissivistyksensä vuoksi. Klinge uskoo myös tällä tavoin edistäneensä asioita Suomen ja eurooppalaisuuden kannalta.

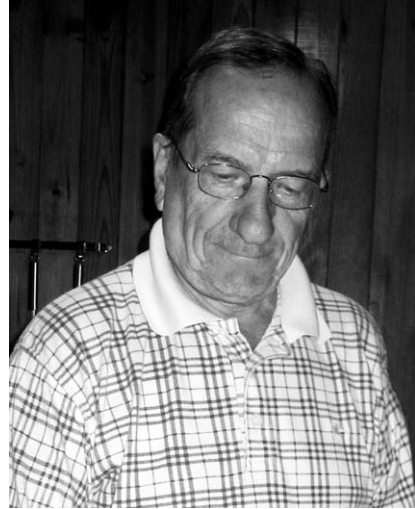
Klinge olisi toivonut, että EKSON jäsenistöön olisi kuulunut enemmän humanisteja, sillä hänestä suurin osa jäsenistä oli talouselämän edustajia, vuorineuvoksia ja diplomaatteja. Klinge kaipasi toimintaan enemmän eurooppalaisuudesta aidosti kiinnostuneita ihmisiä, kuten professoreja ja muita akateemisia henkilöitä. Yliopistomaailman läheisempi liitos EKSON kanssa olisi tuonut Klingen mukaan tärkeän kontaktin nuorisoon, jonka osallistuminen ja Eurooppa-tietoisuus on tulevaisuuden kannalta hyvin tärkeää. Klingen mielestä Suomen Osasto olisi toimintatavoissaan

voinut ottaa mallia Ruotsin kansallisesta komiteasta, jonka toiminnan Klinge toteaa ollen tyylikästä ja mielekäästä. Ruotsin osasto järjesti kolme tai neljä kertaa vuodessa esitelmätilaisuuksia, joihin kutsuttiin merkittäviä ja usein kansainvälisiä intellektuelleja puhumaan. Tilaisuudet olivat hienoja ja arvostettuja, ja niihin osallistumista pidettiin arvokkaana asiana. Klinge kaipasi tällaista eurooppalaisuuden linjaa Suomeenkin, sillä EKSON järjestämät seminaarit, jotka sinänsä olivat hyviä, olivat yleensä aivan liian pitkiä. Klingen mielestä olisi järkevämpää, että olisi yksi esitys ja sen jälkeen keskustelua juuri kuullusta aiheesta. Klinge ei myöskään innostunut arktisuudesta ja pohjoisen ulottuvuuden markkinoinnista, mitä Suomen Osasto Vahervuoren kaudella teki paljon. Klinge pitää itse Suomea vanhana sivistysvaltiona eikä tunnista lappalaista metsien miestä oman suomalaisuutensa edustajaksi. Lopulta Klinge erosi EKSON hallituksesta, sillä hänen silmissään yhdistys ei edustanut sitä eurooppalaisuutta tai eurosuomalaisuutta, jota hän olisi halunnut kannattaa.

Klinge toteaa eurooppalaisuuden suosion ja kiinnostuksen vaihdelleen Suomessa eri vuosikymmenillä. 1950-luvun eurooppalaiset elokuvat heijastavat Klingen mielestä eurooppalaista maailmaa, jollainen Suomikin silloin oli. Klinge itse oli 1950-luvulla ylioppilas, ja muistaa vaurastuvan Suomen näyttäytyneen yliopistollakin hienostuneena pukeutumisenä ja monipuolisena kielten opetuksena. 1960-luvun lopusta 1980-luvun puoliväliin asettuvaa ajanjaksoa Klinge kritisoi ”porosuomalaisuuden” ajaksi, jolloin eurooppalaisuus väistyi maiharinuurison vaikutuksesta taka-alalle. 1990-luku on Klingen silmissä merkinnyt 1950-luvulle palaamista, mikä näkyy esimerkiksi vanhojen perinteiden, kuten vuosijuhlien ja vanhojen tanssien suosion valtaisassa kasvussa. Varhaisnuoriso ei Klingen mukaan onneksi enää halua samaistua Uno Turhapuroon vaan ennemmin eurooppalaisuuteen tai eurooppalaiseen tapakulttuuriin. Nykyään eurooppalaisuus näkyy Klingen mielestä suomalaisessa yhteiskunnassa vahvasti, mihin hän itsekin on ollut määrätietoisesti vaikuttamassa. Suomessa on jo lyönyt läpi gastronomia ja viinikulttuuri, joka ilmentää kulutuksen eurooppalaistumisen hyväksymistä. Kehitys on ollut myönteistä, mutta Klinge kaipaa edelleenkin juuri kielitaidon kautta ilmenevää Eurooppa-suuntauksen korostamista. Klingelle Suomi on kiinteä osaa Eurooppaa, mistä on tunnettava tervettä ylpeyttä: *”Minun ideologiani on se, että Suomi on vanha eurooppalainen kulttuurikansa ja sellaisena meidän myös tulee esiintyä.”*

Jouko K. Leskinen

”Olen aina ihmetellyt, miten se voi olla niin vaikeaa saada ihmisiä mukaan edes puoliaktiiviseen toimintaan. Ihan oikeasti! Monissa kulttuuririennoissa olleena tiedän niissä olevan paljon kulttuuri-ihmisiä, mutta he eivät silti halua tällaisten järjestöjen jäseniksi. Jäsenmaksuhan on mitätön, joten se ei voi olla este. Ehkä se, että tämä kuitenkin on vapaaehtoistyötä, pelottaa jostain syystä ihmisiä. Ei ole ihan helppo saada uusia jäseniä”, varatuomari Jouko K. Leskinen toteaa jäsenhankinnan vaikeudesta. EKSON valtuuskunnan pitkäaikainen puheenjohtaja lisää samaan hengenvetoon, että jokainen, jota hän valtuuskuntaan koskaan pyysi, suostui aina pyyntöön.

Jouko K. Leskinen

Jouko Leskinen toimi EKSON valtuuskunnan puheenjohtajana vajaat kymmenen vuotta vuodesta 1997 vuoteen 2005. Sammon pääjohtajana toimiessaan Leskinen kuului yhdistyksestä ministeri Jaakko Iloniemen ottaessa yhteyttä Leskiseen. Iloniemi kertoi Leskiselle Euroopan Kulttuurisäätiöstä ja sen Suomen Osastosta, jonka talousasiat olivat melko huonossa tilassa. Iloniemi sanoi yhdistyksen tarvitsevan jonkun yritysjohtajan, jolla olisi aikaa ja halua ryhtyä valtuuskunnan puheenjohtajaksi ja sitä kautta edesauttaa yhdistyksen tulevaa kehitystä ja selviytymistä kurjasta taloudellisesta tilanteesta. Leskinen totesi aikansa olevan niin kortilla, ettei mitenkään ehtisi toimia yhdistyksessä. Lopulta Iloniemi sai hänet kuitenkin ylipuhuttua, ja koska asia sinänsä kiinnosti, niin Leskinen lupautui EKSON valtuuskunnan puheenjohtajaksi.

Leskisen aloittaessa valtuuskunnan luotsaamisen oli EKSON taloudellinen tilanne todella huono. Yhdistys oli vuosien varrella velkaantunut pahasti, ja syitä tähän oli erinäisiä: yhdistyksen tekemät sijoitukset ja ostokset, sekä EKSON epäonnistunut varainkeräys suhteessa kuluihin. Yhdistyksellä oli kohtuullisen suuri negatiivinen pääoma, jota oli hoidettu pankkilainalla. Pankkilainan oli taannut yhdistyksen entinen puheenjohtaja Pirkko Vahervuori, mikä tietysti teki tilanteen vielä ikävämmäksi. Juhlavuosi 1994 oli aiheuttanut yhdistykselle erityisen negatiivisen taloudellisen tuloksen, vaikkei velkaantuminen vain siitä vuodesta johtunutkaan. Menoja kasvatettiin liikaa samalla kuin tuloja ei saatu kasvatettua. Leskinen muistelee yhdistyksen aikanaan teettämien mitaleiden olleen yksi merkittävä menoerä, sillä niiden teettämistä varten jouduttiin ottamaan lainaa, ja myöhemmin mitaleja ei saatukaan myytyä odotetusti. Leskinen toteaa EKSON velan olleen kohtuullisen suuri yhteisön toimintaan nähden. Leskisen ja hallituksen johdolla EKSO kuitenkin onnistui taloudellisen tilanteensa tasapainottamisessa ja sai lopulta myös velkansa maksettua. Tämä tasapainottaminen vei aikansa ja velanmaksua hoidettiin monin eri tavoin. Leskinen kertoo yhdistyksen aktivoineen toimintaansa melko paljon esimerkiksi järjestämällä useampia seminaareja, myös pääkaupunkiseudun ulkopuolella. Näiden seminaarien myötä sponsorituloja saatiin myös maakunnista. Samaan aikaa EKSO etsi aktiivisesti uusia jäseniä. Aikaa velkojen maksuun meni viitisen vuotta, mutta lopulta ne kaikki saatiin hoidettua. Leskinen, joka on hyvin kiinnostunut kulttuurista ja on toiminut monien kulttuurijärjestöjen ja -tapahtumien hallinnossa, ei ole katunut kymmentä vuottaan EKSOssa: *”Mielenkiinnolla lähdin mukaan enkä koskaan ole katunut. Varsinkin kun se talouskin saatiin kuntoon ja koko toiminta ryhdistäytyi uudestaan ja sai selvät raamit toiminnalleen.”*

Leskinen vertaa valtuuskuntaa osakeyhtiön yhtiökokoukseen, sillä EKSON valtuuskunta koostuu kaksi kertaa vuodessa, kevät- ja syyskokoukseen. Leskisen mukaan valtuuskunnan tehtävänä on valvoa, että hallitus tai johtokunta toimii oikein ja vahvistaa sitten tilinpäätökset ja budjetit. Valtuuskunta ei kovin paljon ota osaa yhdistyksen varsinaiseen toimintaan, mutta sillä on kuitenkin suuri merkitys yhdistykselle: EKSON valtuuskunnan keskeinen tehtävä on kerätä riveihinsä vaikutusvaltaisia suomalaisia, jotka voivat valtuuskunnan jäseninä auttaa yhdistyksen tunnettavuutta ja varainkeruuta ja toiminnan kehittämistä kaiken kaikkiaan. Leskisen mielestä valtuuskunnan puheenjohtajan tehtävänä on pitää yhteyttä valtuuskunnan jäseniin ja muihinkin yhdistyksen jäseniin ja siten olla aktiivisesti mukana hallitustyöskentelyssä. Leskinen toteaa valtuuskunnan kokoonpanon olevan hyvin laaja-alainen, sillä mukana on ihmisiä kulttuuripiireistä, tieteen ja taiteen alalta ja lisäksi paljon myös yritysjohtajia. Leskisen uskoo valtuuskunnan edustavan hyvin koko suomalaista yhteiskuntaa ja toivookin EKSON jatkossa hyödyntävän monipuolista valtuuskuntaansa vielä enemmän.

Leskinen kertoo sponsoroinnin olleen yksi aihe, jota yhdistys seminaareillaan pyrki tuomaan suomalaiseen keskusteluun. Leskisen mielestä ihmisillä on liian usein käsitys, että sponsorointi liittyy vain urheiluun, vaikka kulttuuri on kuitenkin yksi sponsoroinnin suurista kohteista. Leskinen mainitsee Veikkauksen hyväksi esimerkiksi yrityksestä, joka toimii sekä urheilun että kulttuurin parissa. Leskinen toteaa EKSON onnistuneen seminaareissaan kertomaan sponsoroinnin oikeasta substanssimerkityksestä. Toinen positiivista innostusta luonut kehitys yhdistyksen toiminnassa on Leskisen mielestä ollut maakuntaseminaarien aloittaminen ja niiden jatkaminen säännöllisesti. Seminaarit ovat saaneet Leskisen mukaan todella positiivisen vastaanoton. Yleisestikin yhdistyksen toiminta on Leskisen mielestä vuosien kuluessa selvästi ryhdistynyt ja tullut toteutukseltaan konkreettisemmaksi. Toiminta on myös aktivoitunut, ja tämä kehitys on ollut Leskisen mukaan erinomaisen positiivista. Haasteeksi Leskinen kokee nuoremman väen saamisen mukaan EKSON toimintaan, sillä hän ei pidä hyvänä asiana sitä, jos valtuuskunnassa tai hallituksessa kaikki ovat eläkeläisiä. Osittain nuorison aktivoinnissa on onnistuttukin, mutta työtä tässä jäsenhankinnassa riittää Leskisen mukaan vielä pitkään.

Leskinen uskoo EKSON tarpeellisuuteen vielä Suomen EU-jäsenyyden jälkeenkin. Hänen mielestään pitää Euroopasta puhuttaessa muistaa, että Eurooppa on muutakin kuin EU, joka kuitenkin pääsääntöisesti on poliittinen ja taloudellinen tekijä, eikä niin paljon kulttuurinen tekijä, vaikkakin ainakin epäsuorasti vaikuttaa myös kulttuuripuolella. Leskisen mukaan EKSO on toiminnallaan pyrkinyt näyttämään Euroopan monikulttuuriset kasvot ja sen, miten paljon hyvää voidaan saada aikaan, jos kaikki eri kulttuurit löytävät toisensa ja tekevät yhteistyötä. Leskisen mielestä on täysin mahdollista yrittää luoda Euroopalle vain yksi eurooppalainen kulttuuri, mutta ponnistelut olisi keskitettävä positiivisen monikulttuurisen Euroopan luomiseen. Eurooppalainen identiteetti on Leskisen mukaan nostamassa päätään myös Suomessa, sillä EU:n kautta eurooppalaisuuden läsnäolo koetaan yhä vahvemmin. Eurooppalainen identiteettikin on Leskisen mukaan hyvin moninainen ja monikulttuurinen, mutta tämän hän kokee yksinomaan rikkaudeksi.

Henkilökohtaisesti Leskinen on kokenut yhdistyksen rikkaudeksi sen jäsenistön kirjavuuden. Yhdistyksessä on mukana ihmisiä laajasti eri piireistä, ja erityisesti Leskinen koki verkostojensa laajentuneen yliopistomaailman puolella. EKSO tarjosikin yritysjohtajalle runsaasti uusia ystäviä ja kokemuksia. Leskisen mielestä Suomen Osastolla on selvästi oma tehtävänsä suomalaisessa yhteiskunnassa, sillä muita vastaavia tai kilpailevia organisaatioita ei yksinkertaisesti ole olemassa. Kaikilla osa-alueilla, joilla EKSO toimii, on tietysti muitakin toimijoita, mutta kokonaisvaltai-

sesti toimivana yhdistyksenä EKSO on ainoa: *”Jo tämä on mielestäni hyvä peruste EKSON perustamiselle, olemassaololle ja tulevaisuudelle. Painotus Euroopassa ja EU:ssa on usein hyvin taloudellinen ja poliittinen, mutta nyt jo huomioidaan se, että kulttuurilla on hirveän suuri merkitys sille, miten maailma kehittyy. Kulttuuri vaikuttaa myös politiikkaan ja talouselämään. Ja tämä kaikki tukee vahvasti EKSON olemassaoloa.”*

Ilkka Niiniluoto

Kansleri Ilkka Niiniluoto toteaa rouva Pirkko Vahervuoren kaapanneen hänet mukaan Euroopan Kulttuurisäätiön Suomen Osaston toimintaan. Niiniluodon vanhemmat olivat Helsingin Sanomien toimittajia, isä päätoimittaja ja äiti kulttuuritoimittaja, ja he työskentelivät lehdessä samaan aikaan kuin EKSON pitkäaikainen puheenjohtaja Pirkko Vahervuori. Niiniluoto uskookin Vahervuoren tätä kautta kiinnostuneen saamaan hänet mukaan yhdistyksen toimintaan. Niiniluoto pyydettiin puhujaksi vuoden 1994 *Active Citizen* -juhlaseminaariin, ja hän kiinnostui samalla yhdistyksen toiminnasta. Jo samana vuonna Niiniluoto valittiin hallituksen jäseneksi ja myöhemmin vuonna 1999 yhdistyksen puheenjohtajaksi. Niiniluodon edeltäjänä toimi kulttuurijohtaja Georg Dolivo, jonka toimikausi EKSOssa jäi muiden kiireiden takia vain kahden vuoden pituiseksi. Dolivo oli Helsinki Euroopan kulttuuripääkaupunki -organisaation johtaja, joten oli luontevaa, että hän tuli mukaan Suomen Osaston toimintaan. Dolivon siirryttyä Espoon kaupungin kulttuurijohtajaksi Niiniluoto valittiin uudeksi puheenjohtajaksi: *”Olin silloin tietysti ollut hallituksessa jo monta vuotta, joten tiesin, millaista se toiminta on. Se vuosi 1999 oli tärkeä vuosi, sillä silloin oli yhdistyksen 30-vuotisjuhlavuosi. Siksi olikin hyvä löytää vetovastuuta sellaiselle henkilölle, joka oli jo nähnyt ja kokenut sitä 1990-luvun toimintaa.”* Juhlavuonna yhdistys järjesti komean 30-vuotisjuhlaseminaarin *Cultural Enlargement of the European Union*, jossa oli runsaasti kansainvälisiä puhujia. Niiniluoto pitääkin tätä seminaaria parhaana muistonaan EKSO-ajaltaan.

Ilkka Niiniluoto

Kuten edellisen puheenjohtajan Dolivon, myös Niiniluodon puheenjohtajuuskaudella yhdistyksen talous oli huonossa kunnossa ja velkoja oli kertynyt paljon. Pitkäaikaisen puheenjohtajan Pirkko Vahervuoren kauden viimeisinä vuosina oli Niiniluodon mukaan krooninen rahapula. Vahervuori oli yhdistyksen toiminnassa mukana kaikella tarmolla ja koko sydämeästään, ja Niiniluoto toteaaakin Vahervuoren puhuneen kaikissa kokouksissa paljon ja innokkaasti. Kokoukset olivat pitkiä, ja Pirkko käytti pitkiä puheenvuoroja, muiden ollessa hieman passiivisempia. Rahan hankkimiseen meni paljon aikaa, vaikka mielenkiintoisempaahan olisi aina ollut ideoida toimintaa kuin etsiä sponsoreita rahoittamaan sitä. Niiniluoto muistelee huvittuneena tilannetta saapuessaan yhdistykseen, jolloin juuri oli juhlittu Euroopan Kulttuurisäätiön 40-vuotisjuhlaa, ja Hollannin prinsessa Margriet oli vierailut muiden ECF:n kutsuvieraiden kanssa Rovaniemellä tutustumassa Arktikumiiin. Rahaa kului enemmän, kuin oli budjetoitu, mutta Vahervuorelle oli kunnia-asia tarjota vierailleen kuninkaallinen kohtelu. Yleisesti ottaenkin Niiniluoto muistelee EKSON kokousten olleen tyylikkäitä ja perinteikkäitä tarjoomuksineen. Niiniluodon kaudella talous saatiin kuitenkin pikkuhiljaa toipumaan säästäväisyydellä ja sponsoriavustusten ylijäämillä, joilla talousvajetta jouduttiin paikkaamaan. Lopulta talous tasapainottui ja Niiniluodon mukaan tuntui luontevalta vaihtaa taas siinä vaiheessa puheenjohtajaa, joka sai aloittaa toimintansa ikään kuin puhtaalta pöydältä.

Niiniluoto myöntää puheenjohtajan pestin olleen täynnä työtä ja vastuuta. Oiva sihteeri Tuija

Kärkkäinen oli suureksi avuksi, mutta puheenjohtajallekin riitti tehtävää organisaation pyörittämisessä ja ihmisten kokoon saamisessa. Yhteisöjäsenten haaliminen oli myös yksi haaste, sillä 1990-luvun lopulla Suomen jo liittyttyä Euroopan Unioniin, osa yrityksistä lopetti yhdistyksen sponsoroinnin, sillä ne kokivat yhdistyksen tavoitteen olleen Suomen integroinnin Eurooppaan, ja siten tehtävän olleen nyt suoritettu. Liike-elämässä EKSON oli ajateltu ajavan Suomea Euroopan markkinoille, ja siksi sellaisen järjestön tukeminen oli nähty hyvänä asiana. Suomen EU-jäsenyyden jälkeen kysymykseksi tulikin yhdistyksen uusi rooli – mitä seuraavaksi? Niiniluodon mukaan 1990-luvulla mietittiinkin, onko aika ajanut Suomen Osaston kaltaisen yhdistyksen ohi ja ovatko valtio ja EU ottaneet hoidettavakseen yhdistyksen tehtävät. Toisaalta valtiovallasta riippumattomia kansalaisjärjestöjä tarvittiin silloin ja tarvitaan yhä, joten yhdistys jatkoi toimintaansa aktiivisesti. Niiniluoto uskoo yhdistyksellä olleen oma merkityksensä Suomen Eurooppaan viemisessä ja mielipiteitten muokkaamisessa tiukassa EU-äänestyksessä. Hän kuitenkin arvelee EKSON kaltaisen kansalaisjärjestön vielä jatkossakin hakevan paikkaansa Eurooppa-asioiden hoidossa viranomaistoiminnan täydentäjänä.

Niiniluodon kaudella EKSO järjesti runsaasti korkean tason seminaareja, joista erityisesti maahanmuuttaja-aiheiset seminaarit 2000-luvun taitteen molemmin puolin herättivät huomioita laajemminkin. Maahanmuutto oli kymmenen vuotta sitten ja on yhä tunteita herättävä asia monissa Euroopan maissa, joista Suomi ei ole poikkeus. Niiniluoto mainitsee monen maan nyt kiristäneen aiemmin avoimempaa maahanmuuttopolitiikkaa, mutta toteaa EKSON aina suhtautuneen aiheeseen positiivisesti. Yhdistyksen henkeen on aina kuulunut avoimuus ja Suomen avaaminen Euroopan suuntaan. Suomen maahanmuuttopolitiikkaa Niiniluoto kritisoi torjuvuudesta: *”Meidän maahanmuuttopolitiikan keskeinen ajatus on aina ollut se, että pitää estää ei-toivottujen henkilöiden pääseminen tänne. Kyllä silloin kymmenen vuotta sittenkin osattiin laskea, että ennen pitkää tulee sellainen tilanne, että Suomi kärsii työvoimapulasta. Meidän pitää pystyä lisäämään maahanmuuttoa, ja ei se lainsäädäntö vielä kovin hyvin ole uusiutunut.”* Niiniluoto myös toteaa, että EKSON kaltaisella järjestöllä ei ollut resursseja ryhtyä laatimaan maahanmuuttopoliittisia ohjelmia tai suosituksia, jotka olisi toimitettu viranomaisille. Sen sijaan yhdistys saattoi tuoda tärkeitä asioita esiin ja luoda niille keskustelufoorumin. 2000-luvun alkaessa Suomen Osasto järjesti ajan tulevaisuuspositiiviseen henkeen sopivan seminaarin *Toivon vuosituhhat*. Niiniluoto muistelee ihmisillä olleen hyvin vahva ajan muutoksen ja maailman muuttumisen tunnelma, joka innoitti yhdistystä houkuttelemaan toimintaansa mukaan nuoria. Seminaari sai nimensä Juha Sihvolan kirjalta ja onnistui erinomaisesti. Niiniluoto toteaa kuitenkin nuorten jäsenten mukaantulon realisoinnin jääneen seuraavalle hallitukselle.

Niiniluoto toteaa puheenjohtajuuskautensa teemojen näkyvän hyvin seminaarien otsakkeista. Hänellä itsellään oli myös toisenlainen kytkentä kautensa teemoihin, sillä Niiniluoto oli mukana kirjoittamassa ja toimittamassa raportteja Suomen, Euroopan ja maailman henkisestä tilasta ja tulevaisuudesta: *”Siellä oli sellainen selvä kehityskaari, joka sitten hieman heijastui näissä EKSON kokousteemoissakin. Ensin oli tämä kansallinen Eurooppa-näkymä ja sitten tämä globalisatiokeskustelu, joka oli erittäin tiivistä juuri silloin vuosituhannen vaihteessa.”* Euroopan henkinen tila ja tulevaisuus -teoksen Niiniluoto toimitti EKSON hallituksessa olleen Paavo Löppösen kanssa. Kirjassa pohditaan eurooppalaisuutta ja maailmankansalaisuutta, ja Niiniluoto kertoo etsineensä siinä eurooppalaisuuden ydintä tiedepohjaisesta sivistysideasta, joka lähtee antiikin ajasta ja jonka ajatuksena on uuden sivistyksen, tieteen ja taiteen, loppumaton eteenpäin vieni. Myöhemmin tämä on tarttunut muuallekin maailmaan, heijastuma eurooppalaisuudesta. Niiniluoto vertaa eri maanosien traditioita ja kulttuureita, jolloin voi huomata monien rikkaiden kulttuurien Euroopan ulkopuolella olleen välillä vuosituhansia pysyviä tai pysähtyneitä. Eurooppaa leimaa puolestaan

jatkuva eteenpäin meno ja uuden luominen. Tämän Niiniluoto näkee Euroopan hienona perinteenä.

Eurooppalaisen identiteetin Niiniluoto toteaa tuntevansa selvimmin silloin, kun matkustaa Euroopan ulkopuolelle. Niiniluodon mukaan on tilanteita, joissa on luontevaa ajatella, että on eurooppalainen, ei vain helsinkiläinen tai suomalainen, vaan osa laajempaa eurooppalaista kokonaisuutta: *”Vaikka Eurooppa on uskomattoman rikas ja rönsyilevä kulttuuriperinnössään, niin kyllä meillä kuitenkin on näitä yhdistäviä piirteitä. Mutta se, miten vahva eurooppalainen identiteetti meille sitten muodostuu ja kuinka pysyvä rakenne tämä Euroopan unioni on, siinä varmaan historia antaa oman tuomionsa.”* Euroopan integraatiosta Niiniluoto toteaa sen, että EU on tähän saakka edennyt pitkälti talouden ehdoilla ja talouspolitiikka on ollut keskeisin näkökulma niin Suomessa kuin Euroopassa. Niiniluodon mielestä EKSON kaltaisten kulttuurijärjestöjen todellinen haaste on nostaa kulttuuria koskevat teemat mukaan Euroopan yhdentymiskeskusteluun. Kulttuuri on silloin käsitettävä laajassa mielessä – tieteenä, taiteena ja kaikkena muuna. Niiniluoto määrittelee yhdistyksen tuoman eurooppalaisen kulttuurin näyttäytyneen esimerkiksi kansalaisaktiivisuuden ideana, kansalaisjärjestöjen yhteistyönä ja kansalaisten ja liike-elämän keskinäisenä toimintana ja hyötymisenä. Niiniluoto päättää haastattelun huomioonsa Suomen pienuudesta globaalissa perspektiivissä. Hän kertoo tajunneensa vieraillessaan Kiinassa, että kun pannaan Pohjoismaat yhteen asukasluvultaan, niin se vastaa Shanghain aluetta Kiinassa. Suomi on yksin hyvin pieni toimija: *”On aika hyvä, että meillä on myös sellaisia toimintoja, joissa on useita maita yhdessä, silloin kun mennään tuonne muualle toimimaan. Kyllä minä uskon, että eurooppalaista identiteettiä ja Euroopan laajuisia poliittisia rakenteita todella tarvitaan.”*

Laura Kolbe

”Että jos en pyrkinyt, niin en kyllä kieltäytynytäkään!”, professori Laura Kolbe huudahtaa muistellessaan valintaansa EKSON puheenjohtajaksi vuonna 2001. Kolbe aloitti aktiivisen toimintansa Euroopan Kulttuurisäätiön Suomen Osastossa 1990-lopussa. Hän oli kuitenkin osallistunut Eteläsuomalaisen osakunnan kuraattorina yhdistyksen järjestämiin tilaisuuksiin jo Pirkko Vahervuoren hallintokaudella 1980-luvulla. Näyttävät seminaarit arvovaltaisine puhujineen olivat tehneet nuoreen maisteriin suuren vaikutuksen. Kolbe muistelee lämmöllä arktisen yhteistyön seminaareja, joissa pääsi skoolaamaan kuohuviinillä kansallisten vaikuttajien kanssa. EKSOsta Kolbe oli kuullut omilta opettajiltaan, Matti Klingeltä ja Päivi Setälältä, jotka olivat mukana yhdistyksessä. Lisäksi Kolbe nimeää ministeri Jaakko Iloniemen ja rehtori Ilkka Niiniluodon henkilöiksi, joiden vaikutuksesta hän aktivoitui yhdistyksen toimintaan. Kolbe koki Euroopan Kulttuurisäätiön foorumiksi, joka osoitti tarpeellisuutensa vahvojen kansallisten etujärjestöjen, ammattiyhdistysliikkeiden ja puoluekenttien ristipaineessa.

Laura Kolbe

Kolbe oli vuonna 1994 palannut Alankomaista Suomeen ja halusi osallistua toimintaan, jossa käytiin Eurooppa-keskustelua. Uuden vuosituhannen taitteessa Kolbe oli jo hallituksen jäsen. Hän oli aktiivisesti ideoimassa seminaareja, joita Ilkka Niiniluodon kaudella järjestettiin. Kolbe kertoo monikulttuurisuuden olleen yksi tärkeimmistä teemoista, joita EKSON toimintaan tuotiin sisään. Yhdistyksen tavoitteena olikin tuoda esiin maahanmuuton positiivisia puolia ja esitellä monikulttuurisuus suomalaisen yhteiskunnan voimavarana: *”Tarkoituksena nimenomaan oli avata keskustelua monikulttuurisuudesta, joka tuli sisään samaan aikaan kuin yhteiskunnan suurin lama. Lähdimme purkamaan keskustelua, joka oli jotenkin paketoitunut ongelmadebattiin.”* Kolbe sanoo EKSON lähestulkoon ensimmäisenä keksineen kutsua maahanmuuttajia itse esiintymään seminaareihin, jollaisissa yleensä puhuivat vain suomalaiset. Yhdistys antoi maahanmuuttajille äänen ja tarjosi positiivisia samaistumiskohteita.

Kolben puheenjohtajuuskaudella EKSOssa kehiteltiin kulttuuriteemoja, joissa keskityttiin ”eurooppalaisuuden” käsitteelliseen avaamiseen. Kolben lähtökohtana oli tuottaa kiinnostavuutta Eurooppa-debattiin, jonka eräänä teemana oli monikulttuurisuus. Kolben mukaan yhdistys ei toiminut EU:n äänitorvena tai elinkeinoelämän tai puolueitten ohjaamina. EKSO muodosti foorumin suomalaisuuden ja eurooppalaisuuden pohtimiseen. Uutta Kolben kaudella olivat maakuntaseminaarit – hallituksen suuri voimanponnistus. Yhdistyksellä oli aktiivisia jäseniä Helsingin ulkopuolella, mistä lähti ajatus seminaarien järjestämisestä Suomen eri yliopistokaupungeissa. Kolbe muistelee, että varsinainen aloite tuli hallituksen jäseneltä Juhani Kankaalta. Kangas oli siirtynyt Helsingistä Rovaniemelle Lappset -yhtiön toimitusjohtajaksi. Rovaniemellä Kangas haisteli ilmaa ja totesi, että Eurooppa-keskustelulle olisi tilausta pohjoisessakin. Hän toivoi EKSON järjestävän seminaarin Lapissa. Kangas kokosi ympärilleen henkilöitä Lapin Kansasta, kaupungin hallinnosta, yliopistolta ja Arktikumista. Kolbe ja sihteeri Tuija Kärkkäinen matkustivat paikan päälle. He huomasivat, että EU:n rahoittamien projektien paikkakunnalla oli kysyntää

kulttuuripitoiselle Eurooppa-debatille. EKSO saattoi tarjota seminaarikonseptia, jonka puitteissa voitiin paikallisesti pohtia Eurooppa-agendaa.

Rovaniemen Arktikumissa marraskuussa 2001 pidetty seminaari *Kaamoksen valossa – Pohjoinen Euroopan turvallisenä voimavarana* aloitti Suomen Osaston maakuntaseminaarisarjan. Se loi samalla mallin vastaavien seminaarien järjestämiselle. Yhteen koottiin paikallisia toimijoita, joita tuli yleensä yliopistolta, alueen sanomalehdestä, kulttuurin toimijoista, maakuntaliitosta, kaupunkinhallinnon ja -politiikan vaikuttajista sekä kauppakamareista. Jokaisen seminaarin kohdalla mietitään kullekin paikkakunnalle sopiva sisältö ja katsotaan, miten Eurooppa-näkökulma liu'utetaan sisään. Lopputulos ei koskaan ole samanlainen, ja siksi teemat vaihtelevat. Tärkeintä on ollut se, että projektityyppinen toiminta on kaikille osapuolille hyödyllistä ja mukavaa, ja että sille on mahdollisuudet löytää rahoitus. Kolbe kertoo EKSON päätyneen projektipohjaiseen toimintamalliin, koska Suomen liittyttyä Euroopan unioniin yhteisöjäsenten määrä väheni ja rahoitus supistui. Kolben mukaan ennen EU-jäsenyyttä monet tahot halusivat mukaan ”Eurooppa-junaan” yhdistysten, kuten EKSON kautta, mutta EU-jäsenyyden jälkeen nämä tahot olivat yhteydessä suoraan EU-organisaatioihin. Hän toteaa: ”Silloin ideoitiin tämä uusi kuvio, joka osoittautui aika hyväksi, mutta työntäyteiseksi, ja tietysti sitten se, joka sitä hallinnoi – tässä tapauksessa sihteeri – aika pitkälti toteutti ja junailli niitä yhdessä ideoituja asioita. Sehän on tietysti aika raskasta tavallaan ja sellaista, että ei siitä koskaan tule sitä lopullista palkintoa – kun yksi seminaari on järjestetty, niin pitää seuraavaa ruveta suunnittelemaan.”

Kolbe toteaa seminaarien järjestämisessä auttavien kumppanuusorganisaatioiden olevan yhdistykselle tärkeitä, sillä EKSO ei ole luonteeltaan mikään mahti- tai massaorganisaatio. Partnerien kanssa tapahtumiin on saatu enemmän yleisöä ja viestille näkyvyyttä. Vuonna 2001 Äidinkielen opettajain liiton kanssa järjestetty kieliseminaari keräsi Kiasman salin täpötäyteen. Mieluisimmaksi muistokseen puheenjohtajuusvuosiltaan Kolbe nimeää *Enlargement of Young Minds* -seminaarin vuodelta 2004. Idean eurooppalaisten ylioppilaslehtien päätoimittajien kokoontumiseen Kolbe kertoo saaneensa istuessaan EFC:n kokouksessa Amsterdamissa: ”Ja muistan sen hetken, kun siellä Hollannin kokouksissa yhtäkkiä tajusin tai jotenkin pullahiti mieleen, se ylioppilaslehtien maailmanjärjestön kokous 1958 Suomessa, ja ajattelin että herra paratkoon, senhän voisi panna uusiksi.” Kylmän sodan aikana läntiset opiskelijalehdet olivat järjestäytyneet useiksi verkostoiksi. Kolbe ajatteli yhteistyön vain kasvaneen Euroopan yhdentymisen ja itä-länsi -jaon hälvettyä. Kysytyään asiaa silloiselta HYY:n hallituksen puheenjohtajalta Tommi Laitiolta, selvisi, että kaikki verkostot olivat kylmän sodan päätyttyä kadonneet. Kansainvälistä ylioppilasyhteistyötä oli oletettua vähemmän. Ajatus lähti liikkeelle suomalaisten ideoimana, Kolbelle HYY:n historiankirjoittajana tutusta ajatuksesta ”ylioppilaista isänmaallisina ja eurooppalaisina toimijoina”. Seminaari oli toisenlainen malliesimerkki hankkeesta, johon saatiin mukaan useita uusia toimijoita. Näitä olivat muun muassa Wihurin säätiö, Niilo Helanderin Säätiö, Suomen Kulttuurirahasto, SYL, HYY, ulkoministeriö, Sanomaosakeyhtiö ja Ylioppilaslehti. Veikkaus vaikutti taustalla merkittävänä rahoittajana. Seminaari oli niin suuri menestys, että ”siitä yhä puhutaan *ECF:n pääkonttorissa*”, toteaa Kolbe. Lisäksi seminaarin myötä Tommi Laitio siirtyi Amsterdamin pääkonttoriin töihin.

Kun Kolbe aloitti puheenjohtajuuden yhdistyksessä, oli sen talous miinuksella. 1990-luvun loppu oli vielä taloudellisesti ankaraa aikaa. EKSOlla oli velkaa, jota vuosittain lyhennettiin. Kolben edeltäjien Georg Dolivon ja Ilkka Niiniluodon aikana velkaa saatiin pienennettyä säästämällä kaikista kuluista ja käyttämällä osa tukirahoista velan lyhentämiseen. Kolben ensimmäisenä puheenjohtajavuotena vuonna 2001 velka saatiin maksettua kokonaan ja Pirkko Vahervuoren takuu

purettua. Kolbe muistelee velan selättämisen jälkeistä riemua: *”Kyllä muistan sen hetken, kun me korkattiin kuohuviinit sen kunniaksi, kun se viimeinen erä oli vihdoin ja viimein saatu maksettua. Kyllä se oli suuri hetki ja sen eteen oli tehty paljon töitä.”* Kolben mukaan suuri kiitos velkajärjestelyistä kuului Jouko Leskiselälle ja Juhani Kankaalle, jotka auttoivat yhdistystä tasapainottamaan taloutensa. Rahoituksen hankkiminen on Kolben mielestä kuitenkin aina ollut ja on aina oleva haastavaa Suomen Osaston kaltaiselle vapaaehtoistyöhön perustuvalla järjestöllä: *”Mutta kyllä tämä tarkan markan politiikkaa on ollut aina, että eihän tämä mikään törsyorganisaatio ole ollut. Jos yhdet kuohuviinit on nautittu ekstrapä, niin siihen on jäänyt se yhteisillä rahoilla mällästäminen. Kyllä se rahan saanti on ollut huoli alusta alkaen.”*

Kysyttäessä tiivisanalyysia Euroopasta ja eurooppalaisuudesta, Euroopan historian professori Laura Kolbe toteaa huvittuneena: *”Tiivistetysti, toki; kahden tunnin luento kolmella lauseella!”* Kolben mukaan Eurooppa käsitteenä on hyvin laaja ja väljä sekä historiallisesti monitasoinen. Hänelle itselleen on tärkeää nähdä Eurooppa laajemmassa merkityksessä kuin Euroopan unionina, kuten monet ovat 1990-luvulta lähtien ajatelleet. Kolbelle merkittävää ovat jaetut kokemukset, jotka muodostavat eurooppalaisuuden pohjan. Historioitsijana häntä ovat kiinnostaneet maanosan kollektiivinen muisti, josta on nostettavissa tapahtumia, asioita ja ilmiöitä. Kolben mukaan näistä kaksi nousee ylitse muiden; eurooppalainen sivistystraditio yliopistoinen yhtenä ja kaupunki-maaseutu -kuvio toisena. Kolbe toteaa useimpien oman aikansa EKSON seminaarien liittyneen näihin teemoihin. Kolbe korostaa Euroopan olevan koko ajan liikkeessä ja sanoo sen olevan esimerkiksi nyt kovin erilainen kuin silloin, kun hän itse tuli yhdistyksen toimintaan mukaan. Eurooppa on kuviteltu yhteisö, joka rakennetaan koko ajan uudelleen suhteessa ihmisten omaan tarpeeseen: *”Eurooppa ei ole mikään bulkki, joka nostetaan esiin ja sitten se on aina sama. Se on käsite, joka muuttuu koko ajan ja siihen heijastetaan oman itsensä kannalta merkittäviä odotuksia.”* EKSON kaltainen organisaatio heijastaa toiminnallaan yleisen agendan muutosta. Perusta on silti sama: tärkeää on ajatus kansallisten identiteettien, eurooppalaisuuden ja kulttuurin pitkästä traditiosta. Kolben mukaan yhdistys on toiminnallaan pyrkinyt avaamaan kulloisenkin yhteiskunnan retorisia kapeuksia osoittamalla, että ilmiöllä on laaja ulottuvaisuus. Kulttuuria on punottu myös elinkeinoelämän ja politiikan sektoreille.

Kolbe toteaa Suomen Osaston olleen aiemmin ja yhä olevan yksi aktiivisimmista ECF:n kansallisista komiteoista ja ECF:n verkoston jäsenistä. Kolbe kertoo tajunneensa Kulttuurisäätiön kuvernööri- ja council-työskentelyssä sen, että Suomella on Eurooppa-keskusteluun paljon annettavaa. Monissa Keski- ja Länsi-Euroopan maissa eurooppalaisuuden pohtiminen oli pitkään toisarvoista. Suomen kaltainen pieni, periferiassa sijaitseva maa pystyy tuomaan keskusteluun rohkeitakin näkökulmia. Kolbe tunnustaa pitävänsä kehitystä Keski- ja Itä-Euroopassa, tai niin sanotussa ”uudessa Euroopassa”, huomattavasti mielenkiintoisempänä kuin Länsi-Euroopassa. *”Länsi vaikuttaa nykyään liian ylimieliseltä ja nokkavalta”*, Kolbe toteaa. Itä-Euroopan politiikan ja kulttuurin seuraaminen on kiehtovaa. ECF onkin ollut 2000-luvulla aktiivinen itä-länsi -dialogin muodostaja. Kolben mukaan Itä-Eurooppa on yhä ajankohtainen: *”Tietysti siinä oli omat vaikeutensa idän yhteyksien kehittämisessä, mutta parhaamme teimme, eikä itä ole mihinkään häipynyt. Venäjä on ja pysyy. Itämeri tässä samoin yhdistää tai erottaa, vähän miten itse haluamme.”*

Kolbe toteaa EKSON toiminnalle tärkeintä olleen ihmiset ja vapaaehtoistyö. Henkilökemiat ovat tärkeitä, sillä jos aktiivit eivät tule keskenään toimeen, ei toiminta onnistu. EKSO tarvitsee toimiakseen aina uusia vaikuttajia, joilla on jotain sanottavaa ja annettavaa. EKSON, kuten muidenkin yhdistysten, haasteena on jäsenistön vanheneminen ja nuorten jäsenten mukaan houkuttelemisen. Kolben mielestä EKSO on onnistunut pienistä resursseista huolimatta nostamaan esiin tiet-

tyjä yhteiskunnassa olevia teemoja ja työstämään suomalais-eurooppalaista keskustelua. EKSO on Kolben mukaan ollut ”eräänlainen eliittiverkosto”. Sen vahvuutena ovat olleet sitoutuneet aktiivit, joilla on selvät tavoitteet. Monia kotimaisia asioita voi aina tarkastella laajemmassa, eurooppalaisessa yhteydessä: *”Sanokaamme, että EKSO:n jäsenistön vahvuus ei ole määrässä, vaan laadussa. Sitä kautta on syntynyt hyvä henki ja yhdessä tekemisen eetos, joka ainakin leimasi minun aikaani yhdistyksessä. Meillä oli hyvät hallitukset ja hauskat kokoukset, ja keskustelu ja yhteistyö oli virkistävää ja kivaa. Se perustui siihen, että kukaan ei ollut yhdistyksessä hakemassa mitään lottovoittoa tai paikkaa pääministerinä tai toimitusjohtajana, vaan kaikki teki sitä, koska se tuntui mielekkäältä lisäarvolta siihen arkiseen perustyöhön. Ja luulen, että kun tämä energia saatiin valjastettua EKSO:n käyttöön, ja kun se sitten purettiin seminaareissa ja muissa tapahtumissa, niin kyllä se EKSO pienen jälkensä jätti sellaisen verkostovaikuttamisen muodossa.”* Kolbe tunnustaa yhdistyksessä työskentelyn, erityisesti puheenjohtajana, olleen raskasta ja aikaa vievää, mutta samalla henkisesti palkitsevaa. Kolben kauden seminaarit heijastavat hänen ajatuksiaan tutkijana ja kansalaisena, ja hän toteaaakin yhdistyksessä työskentelyn olleen hyödyllistä omalle ajattelulle ja kehittymiselle. Laura Kolbelle EKSO tarjosi oivan paikan viritellä omaa ja muiden Eurooppa-kiinnostusta.

Sinikka Salo

”Voin olla pohjalainen, helsinkiläinen, suomalainen samalla kun olen eurooppalainen – ja totta kai viime kädessä maailmankansalainen. Eurooppalainen identiteetti ei ole ristiriidassa kansallisen identiteetin kanssa, niin kuin Suomessa vielä liian usein ajatellaan”, painottaa johtokunnan jäsen ja EKSON nykyinen, vuodesta 2007 puheenjohtajana toiminut Sinikka Salo työhuoneessaan Suomen Pankissa: *”Me olemme eurooppalainen kansakunta, vaikka olemmekin maantieteellisesti hieman kauempana!”* Salo nimeää Euroopan Kulttuurisäätiön Suomen Osaston yhdeksi tärkeimmistä tehtävistä tutustumisen muihin eurooppalaisiin kulttuureihin ja sitä kautta omien eurooppalaisten juuriemme tunnistamisen. Näin luodaan Euroopassa tarvittavaa kansalaisten keskeistä yhteenkuuluvuutta. Salo näkee EKSON tärkeäksi tehtäväksi myös ylläpitää keskustelua Euroopan integraation syvällisestä ajatuksesta rauhan takaamisessa ja hyvinvoinnin edistämisestä taloudellisen integraation avulla ja Euroopan rikkaan kulttuuriperinnön pohjalta: *”Kun Suomi tuli mukaan Euroopan Unionin jäseneksi varsin myöhäisessä vaiheessa, niin meillä Eurooppa-keskustelussa nämä ajatukset jäävät usein liian vähäiselle huomiolle.”* Salon mielestä ennakkoluuloista ja peloista pääsee eroon vain tutustumalla Euroopan maiden ja niiden kansalaisten elämään: talouteen, politiikkaan, kulttuureihin ja kieliin. Salo itse oli jo koulu- ja opiskeluaikoinaan Saksassa ja Ranskassa eurooppalaisuuttaan vahvistamassa. Salon puheenjohtajuuskaudella EKSO onkin lisännyt Eurooppa-tietouden levittämistä esimerkiksi esittelemällä yleisölle aina vuorossa olevan EU:n puheenjohtajamaan ja jatkamalla maakuntaseminaarien järjestämistä ympäri Suomea. Salolla itsellään on kokemusta Keski-Euroopassa elämisestä ja työskentelystä, ja palattuaan kotiin hän huomasi kaipaavansa moniarvoisempaa, ”eurooppalaisempaa” keskustelukulttuuria ja koki tarvetta levittää kotimaahan tärkeänä pitämiään eurooppalaisuuden teemoja. EKSO on osoittautunut entiselle Euroopan keskuspankin ekonomistille oivaksi kanavaksi jatkaa eurooppalaisen keskustelukulttuurin harjoittamista.

Sinikka Salo

Sinikka Salo päätyi EKSON hallitukseen, kun häntä edeltävä puheenjohtaja Laura Kolbe pyysi Saloa puhumaan eurooppalaisesta identiteetistä yhdistyksen tilaisuuteen. Puheenjohtajaksi Salo myös suostui pyydettyään, koska koki tehtävän tärkeäksi ja sopivaksi myös ajatellen työpaikkansa Suomen Pankin roolia osana eurojärjestelmää, joka euroalueen keskuspankkijärjestelmänä on keskeinen eurooppalainen toimija. Salon mielestä EKSON puheenjohtajan merkitys yhdistykselle on melko suuri, vaikka toimiva hallitus, pätevä sihteeri ja riittävän laaja valtuuskuntakin ovat tärkeitä. Salolla itsellään on runsaasti kokemusta valtuuskunnista, ja hän ymmärtää, ettei jäseniltä pidä vaatia liikaa. Jo nimen ja sen kautta arvovallan ja kontaktien luovuttaminen yhdistyksen käyttöön on arvokas osoitus tuesta. EKSON jäsenten on Salon mielestä voitava osallistua mielenkiintonsa mukaan järjestön toimintaan.

Salo toteaa oman taustansa talouselämässä vaikuttaneen varmasti yhdistyksen johtamiseen, mutta vastustaa samalla voimakkaasti toimijoiden jakoa kulttuuri- ja talousihmisiin. Salon mielestä taloutta ei voi rajata pois miltään yhteiskunnan osa-alueilta, muttei myöskään kulttuuria. Salo toteaa

erottelun ja syyttelyn eri osapuolien välillä olevan turhaa – kulttuuria ei voi olla ilman taloutta ja taloutta ei voi olla ilman kulttuuria. Salon mielestä me suomalaiset olemme insinöörikansaa, mikä sinänsä on hyvä asia. Hän toivoo kuitenkin enemmän huomiota sille, että globalisoituvassa maailmassa bisnestä ja taloutta tulee yhä enemmän rakentaa kulttuurin pohjalle. Teknologinen huippuosaaminen on Salon mielestä Suomelle välttämätöntä, mutta ei riittävää. Tuotteet, jotka lisääntyvästi ovat palveluja tavaroiden sijasta tai niiden ohessa, edellyttävät menestyäkseen yhä enemmän vuorovaikutusta ja kulttuurista osaamista: *”Tässä mielestäni meidän täytyy olla tietoisia sekä omasta kulttuuristamme että sen eurooppalaisista juurista. On hyvin tärkeää, että osaa virallisten neuvottelujen ja keskustelujen ulkopuolellakin kertoa, mistä on tullut ja myös osoittaa tuntevansa keskustelukumppaninsa maata ja kulttuuria. Suomalaiset eivät aina ota tosissaan sitä, että kaikessa kanssakäymisessä – olipa se poliittista, taloutta ja kauppaa koskevaa tai kulttuurista – henkilökohtaisilla suhteilla on suuri merkitys.”* Salo toteaa, että tarpeeseen kehittää kulttuuritietoutta ja kohentaa yleissivistystä on suomalaisessa keskustelussa yhä laajemmin alettu kiinnittää huomiota. Tähän liittyy myös monipuolisen kielitaidon tarve.

Sinikka Salon mielestä yksi EKSON vahvuuksista on ollut sen jäsenistön moninaisuus ja rohkea lähestymistapa kulttuurin ja talouselämän yhteistyömahdollisuuksiin. Yhdistystä oli perustamassa joukko Suomen liikemaailman kärkeä, joka uskoi Suomen tarvitsevan kulttuuriyhteyttä nimenomaan Manner- ja Länsi-Eurooppaan, myös kylmän sodan aikana. Salo valottaa ajatusta muistuttamalla, että tuolloin kulttuurisuhteet suuntautuivat Keski-Euroopan sijaan lähes pelkästään pohjoismaihin ja Neuvostoliittoon. Länsi-Eurooppa, jota Salo ei pidä vain maantieteellisenä käsitteenä vaan myös ajattelutapana, jäi toisen maailmansodan jälkeen vähemmälle huomiolle. Saloa viehättää Euroopan Kulttuurisäätiön perustamisajatus kulttuurisesta yhdistymisestä silloin, kun se poliittisesti ei ollut mahdollista. Hän muistuttaa kulttuurin, esim. laulujuhlaperinteen suuresta merkityksestä Baltian maiden itsenäisyydelle. Salo toteaa haluavansa EKSON kautta tuoda edelleenkin esiin eurooppalaisen kulttuurin merkitystä Eurooppaa ja eurooppalaisia yhdyttävänä tekijänä: *”Tässä meidän yhdistyksessämme tärkeää on se, että olemme mukaisesti kulttuuriyhdistys, mutta kulttuurin haluan kuitenkin yltävän läpäisyperiaatteella kaikkialle yhteiskunnassa. Kun rakennamme Eurooppaa, on kunnioitettava ja vaalittava sen moninaisuutta, mutta vahvistettava myös yhtenäisyyttä. EU ja integroituminen ovat eurooppalaisten globalisaatiostrategia oman talousmallinsa ja elämänmuotonsa ylläpitämiseksi. Mikään maa ei yksin siihen pysty. Meidän suomalaisten on myös oltava mukana kehittämässä tätä kotipesäämme.”* Salo kokee Suomen ja suomalaisten yhä tarvitsevan muistuttamista ja vahvistamista siitä, että Suomikin on osa Eurooppaa. Suomi tuli EU:n jäseniksi niin myöhään, ettei Salon mielestä Suomessa tarpeeksi tunneta Eurooppa-projektia, joka hänen mukaansa ei ole vain vapaakauppaan tähtäävä järjestelmä. EU on poliittinen kotipesämme, jonka jäsenenä ollaan mukana täysillä, ei vain valikoivasti. Salo uskoo EKSON kaltaisen yhdistyksen tarjoavan väylän länsieurooppalaisuuden juurien pohtimiseen ja kanssaeurooppalaisiin tutustumiseen.

Yksi tapa tutustua eurooppalaisiin maihin ja kulttuureihin ovat olleet yhdistyksen Salon puheenjohtajuuskaudella aloittamat kunkin EU:n puheenjohtajamaan taloutta, politiikkaa ja kulttuuria esittelevät tilaisuudet, jotka ovat saavuttaneet jäsenistössä suurta suosiota. Salo toteaa näissä seminaareissa huomanneensa yhä uudestaan eurooppalaisten kulttuurien välillä olevan aina eroavaisuuksien lisäksi selkeästi Eurooppaa yhdistäviä tekijöitä. Salon mielestä eurooppalaisen yhteisen kulttuurisen pohjan tunnistaa helposti myös vieraillessa muissa Euroopan maissa. Salo määrittelee eurooppalaisen kulttuurin parhaimmillaan avoimeksi, sallivaksi ja moninaiseksi. Eurooppalaisuuteen Salo sanoo kuuluvan myös vahvat kansalliset ja alueelliset identiteetit, eikä siksi ymmärräkään monien suomalaisten pelkoa oman identiteettinsä menettämisestä. Salon mielestä

eurooppalaista identiteettiä on vaikea täsmällisesti määritellä, mutta hän kertoo tuntevansa itsensä erityisen eurooppalaiseksi aina silloin, kun on jossain Euroopan ulkopuolella. Lisäksi Salo toteaa eurooppalaisuuden ilmenevän myös välähdyksinä ja tuntemuksina, esimerkiksi musiikissa, ja siksi hän on sisällyttänyt puheenjohtajamaaesittelyiltojen ohjelmiin musiikkiesityksiä ja -esitelyjä, joita hän toivoo jatkossa olevan enemmänkin.

Salon mielestä EU:n yhdentymisen kuuluu keskeisesti EKSON agendalle siinä mielessä, että se on tehtävä kansalaisille omaksi. Eurooppa-projekti ei saa olla pelkästään eliitin ja ”byrokraatien” projekti, jonka seuraaminen ja ymmärtäminen on kansalaisille vaikeaa ja asiat liian etäisiä. *”Niin tärkeitä kuin talousasiat ovatkin, on vaikeaa saada kansalaisia innostumaan Eurooppa-projektista vain vakaus- ja kasvusopimuksen perusteella. Euroopan integraatioprosessi tarvitsee kuitenkin kansalaistensa tuen edetäkseen, ja siksi ihmisille tulisikin selvittää talouden prosessien yhteys heidän jokapäiväiseen elämäänsä ja eurooppalaiseen elämänmuotoon.”* EKSON kaltaisia yhdistyksiä Salo uskoo Euroopan tarvitsevan jatkossakin, sillä Euroopan Unioni ei ole valmis projekti, vaan siinä pitää päästä koko ajan eteenpäin, niin syvenemisessä kuin laajentumisessa. *”Kulttuuri on välttämätön yhteinen tekijä”.* Salo pohdiskelee, että EKSON ylläpitämää kansalaiskeskustelua eurooppalaisesta kulttuurista tarvitaan Suomessa periferisen sijaintimme vuoksi ehkä vieläkin enemmän kuin Keski-Euroopassa. EKSON tehtävä on tehdä kulttuurin kautta Eurooppaa tutummaksi ja tehdä siitä enemmän kotipesä suomalaisillekin. *”Siinä vaiheessa kun Suomessa keskustellaan ja väitellään asioista avoimemmin ja kun voidaan huoletta omia myös EU:n symbolit ja laittaa EU:n lippu liehumaan siniristilippumme ohella, EKSON kaltaisten yhdistysten on ehkä mietittävä uusia suuntia”*, Salo toteaa.

Salo kertoo olevansa varsin tyytyväinen yhdistyksen toimintaan ja seminaareihin, jotka ovat aina keränneet varsin runsaasti yleisöä. EKSO ei ole koskaan ollut suuri kansanliike, mutta yhdistyksen jäsenet ovat levittäneet yhdistyksen ajatuksia eteenpäin omissa piireissään. Toiminnassa on ollut linjakkuutta. ECF:n toiminnassa Suomen osasto on profiloitunut yhdeksi aktiivisimmista, mistä Salo kertoo olevansa yllättyneen ilahtunut. Salolla on runsaasti hyviä muistoja yhdistyksen toiminnasta, mutta parhaaksi viimeaikaiseksi tapahtumaksi hän pohdittuaan nimeää vuoden 2007 kansainvälisen *The Idea of Europe* -seminaarin. Seminaari tarkasteli monipuolisesti Eurooppa-ajatuksen historiaa, nykytilannetta ja muutoksen haasteita. Se oli yhdistykselle suuri ponnistus, mutta onnistui yli odotusten. Yhdistyksen tulevaisuudesta udellessa Salo toteaa juhluvuoden ohjelman vievän kaiken tarmon tällä hetkellä. Syksyllä on luvassa 40-vuotisjuhlailaisuus, Ruotsin esittely ja osallistuminen Kansallisarkistossa järjestettävään seminaariin, joka käsittelee Euroopan yhteistä historian oppikirjaprojektia. Lisäksi loppuvuoden teemaseminaarissa on aiheena ajankohtainen romanikysymys. Tulevaisuuteen Salo visioi hieman erilaisiakin eurooppalaisia teemoja, kuten seminaareja eurooppalaisesta ruokakulttuurista ja eurooppalaisesta muodista.

Parhaimmillaan Eurooppa on Salon mielestä avoin, salliva ja moniarvoisuuden huomioonottava. Salo toivoo argumentoivan keskustelun lisääntyvän myös meillä ja uskoo EKSON tehtävänä olevan tuoda tätä keskustelukulutturia suomalaisen yhteiskuntaan myös koskien Euroopan yhdentymisprosessia: *”Meillähän joskus sanotaan, että siellä Brysselissä vaan keskustellaan, eikä mitään koskaan tapahdu. Mutta se juuri on Eurooppaa, että keskustelujen kautta löydetään ”unity in diversity” eli yhtenäisyys moninaisuudessa. Kyseessä on ainutlaatuinen prosessi, jossa maat luopuvat neuvotellen osasta suvereniteettiaan sellaisissa asioissa, joissa yhteisesti päästään paremmin eteenpäin. Eurooppa on avoin, demokraattinen, oikeusvaltion periaatteille perustuva yhteisö, jonka kehittämiseen suomalaistenkin on osallistuttava. On tunnettava omat eurooppalaiset juurensa, jotta voi kehittää yhteistä kotipesäämme Eurooppaa. Se on varmaan se, mikä minun mielestäni on tärkeintä.”*

Liitteet:

EKSON puheenjohtajat

1969–1971	Professori Osmo A. Wiio
1972	Kauppaneuvos Hugo Timonen
1973	Toimitusjohtaja Orko Vila
1974–1996	Rouva Pirkko Vahervuori
1997–1998	Johtaja Georg Dolivo
1999–2000	Professori Ilkka Niiniluoto
2001–2006	Professori Laura Kolbe
2007–	Pankinjohtaja Sinikka Salo

EKSON valtuuskunnan puheenjohtajat

1969–1978	Vuorineuvos Heikki H. Herlin
1979–1990	Kansleri Ernst Palmén
1991–1993	Kansleri Olli Lehto
1994–1996	Kansleri Lauri Saxén
1997–2005	Pääjohtaja Jouko K. Leskinen
2006–2008	Toimitusjohtaja Mikael Pentikäinen
2009–	Kansleri Ilkka Niiniluoto

Hallitukset

1969–1970

Tohtori Osmo A. Wiio, puheenjohtaja
Valtiot.tri Elina Haavio-Mannila
Tutkimuspäällikkö Allan Kankkunen
Valtiot.lis. Heikki Pämänen
Valtiot.maist. Antero Tarvainen
Rouva Pirkko Vahervuori, sihteeri

1971

Professori Osmo A. Wiio, puheenjohtaja
Valtiot.lis. Riitta Auvinen
Valtiot.lis. Heikki Pämänen
Valtiot.maist. Antero Tarvainen
Tutkimuspäällikkö Allan Kankkunen
Rouva Pirkko Vahervuori, sihteeri

1972

Kauppaneuvos Hugo E. Timonen, puheenjohtaja
Rouva Pirkko Vahervuori, varapuheenjohtaja
Professori Osmo A. Wiio
Valtiot.lis. Riitta Auvinen
Valtiot.lis. Heikki Pämänen
Valtiot.maist. Antero Tarvainen
Rouva Anneli Voutilainen, sihteeri

1973

Johtaja Orko Vila, puheenjohtaja
Rouva Pirkko Vahervuori, varapuheenjohtaja
Päätoimittaja Keijo Kylävaara
Arkkitehti Tapio Periäinen
Rouva Annikki Saarikivi
Rouva Pirkko-Leena Otonkoski, sihteeri

1974

Rouva Pirkko Vahervuori, puheenjohtaja
Suunnittelupäällikkö Vesa Lyytikäinen,
varapuheenjohtaja
Rouva Anneli Voutiainen, kanslisti
Päätoimittaja Keijo Kylävaara
Arkkitehti Tapio Periäinen
Rouva Annikki Saarikivi
Rouva Pirkko-Leena Otonkoski, sihteeri

1975

Rouva Pirkko Vahervuori, puheenjohtaja
Suunnittelupäällikkö Vesa Lyytikäinen,
varapuheenjohtaja
Päätoimittaja Keijo Kylävaara
Arkkitehti Tapio Periäinen
Rouva Annikki Saarikivi
Rouva Pirkko-Leena Otonkoski, sihteeri

1976

Rouva Pirkko Vahervuori, puheenjohtaja
Arkkitehti Tapio Periäinen, varapuheenjohtaja
Arkkitehti Mikko Karjanoja
Päätoimittaja Keijo Kylävaara
Osastopäällikkö Vesa Lyytikäinen
Rouva Annikki Saarikivi

Rouva Annalisa Thesleff, sihteeri

1977

Rouva Pirkko Vahervuori, puheenjohtaja
Toimitusjohtaja VT Tapio Periäinen,
varapuheenjohtaja
FM Annalisa Thesleff, sihteeri
Arkkitehti Mikko Karjanoja
Päätoimittaja Keijo Kylävaara
Osastopäällikkö Vesa Lyytikäinen
FM Annikki Saarikivi

FM Maija-Liisa Kolehmainen, sihteeri vt.

1978

Rouva Pirkko Vahervuori, puheenjohtaja
Tohtori Tapio Periäinen, varapuheenjohtaja
Varatuomari Anja Höök
Arkkitehti Mikko Karjanoja
Päätoimittaja Keijo Kylävaara
Osastopäällikkö Vesa Lyytikäinen
Rouva Annikki Saarikivi

FM Maija-Liisa Kolehmainen, sihteeri

1979

Rouva Pirkko Vahervuori, puheenjohtaja
Valtiot.ttri Tapio Periäinen, varapuheenjohtaja
Päätoimittaja Keijo Kylävaara, varapuheenjohtaja 15.3. alkaen
Varatuomari Anja Höök-Tiihonen
Arkkitehti Mikko Karjanoja
Osastopäällikkö Vesa Lyytikäinen
FM Annikki Saarikivi

FM Maija-Liisa Kolehmainen, sihteeri 31.3 asti
FM Sirkka Lassila, sihteeri 1.4 alkaen

1980

Rouva Pirkko Vahervuori, puheenjohtaja
Päätoimittaja Keijo Kylävaara, varapuheenjohtaja
Varatuomari Anja Höök-Tiihonen
Arkkitehti Mikko Karjanoja
Osastopäällikkö Vesa Lyytikäinen
Toimitusjohtaja VT Tapio Periäinen
Toimitusjohtaja Annikki Saarikivi

FM Sirkka Lassila, sihteeri

1981

Rouva Pirkko Vahervuori, puheenjohtaja
Päätoimittaja Keijo Kylävaara, varapuheenjohtaja
Varatuomari Anja Höök-Tiihonen
Arkkitehti Mikko Karjanoja
Osastopäällikkö Vesa Lyytikäinen
Toimitusjohtaja VT Tapio Periäinen
Toimitusjohtaja Annikki Saarikivi

FM Sirkka Lassila, sihteeri

1982

Rouva Pirkko Vahervuori, puheenjohtaja
Professori Keijo Kylävaara, varapuheenjohtaja
Varatuomari Anja Höök-Tiihonen
Arkkitehti Mikko Karjanoja
Arkkitehti Mikko Karjanoja
Osastopäällikkö Vesa Lyytikäinen
Toimitusjohtaja Tapio Periäinen
Toimitusjohtaja Annikki Saarikivi

FM Sirkka Lassila, sihteeri

1983

Rouva Pirkko Vahervuori, puheenjohtaja
Professori Keijo Kylävaara, varapuheenjohtaja
Arkkitehti Mikko Karjanoja
Osastopäällikkö Vesa Lyytikäinen
Toimitusjohtaja Tapio Periäinen
Toimitusjohtaja Annikki Saarikivi
Teollisuusneuvos Irma Stormbom

FM Sirkka Lassila, sihteeri

1984

Rouva Pirkko Vahervuori, puheenjohtaja
Professori Keijo Kylävaara, varapuheenjohtaja
Arkkitehti Mikko Karjanoja
Osastopäällikkö Vesa Lyytikäinen
Toimitusjohtaja Tapio Periäinen
Toimitusjohtaja Annikki Saarikivi
Teollisuusneuvos Irma Stormbom

FM Sirkka Lassila, sihteeri

1985

Rouva Pirkko Vahervuori, puheenjohtaja
Pääjohtaja Filip Petterson, varapuheenjohtaja
Arkkitehti Mikko Karjanoja
Osastopäällikkö Vesa Lyytikäinen
Toimitusjohtaja Tapio Periäinen
Toimitusjohtaja Annikki Saarikivi
Teollisuusneuvos Irma Stormbom

FM Sirkka Lassila, sihteeri

1986

Rouva Pirkko Vahervuori, puheenjohtaja
Pääjohtaja Filip Petterson, varapuheenjohtaja
Pankinjohtaja Aarno Anttonen
Arkkitehti Mikko Karjanoja
Professori Matti Klinge
Toimitusjohtaja Tapio Periäinen
Toimitusjohtaja Annikki Saarikivi

Valtiot. kand. Anna-Liisa Väänänen, sihteeri

1987

Rouva Pirkko Vahervuori, puheenjohtaja
Professori Matti Klinge, varapuheenjohtaja
Arkkitehti Mikko Karjanoja
Toimitusjohtaja Tapio Periäinen
Toimitusjohtaja Raili Nuortila
Valtiot. maist. Minna Paavolainen
Yhteiskuntat.maist. Kirsi Saarema

Valtiot. .kand. Anna-Liisa Väänänen, sihteeri

1988

Rouva Pirkko Vahervuori, puheenjohtaja
Professori Matti Klinge, varapuheenjohtaja
Arkkitehti Mikko Karjanoja
Toimitusjohtaja Raili Nuortila
Toimitusjohtaja Tapio Periäinen
Valtiot.maist. Minna Paavolainen
Yhteiskuntat.maist. Kirsi Saarema

Valtiot. kand. Anna-Liisa Väänänen, sihteeri

1989

Rouva Pirkko Vahervuori, puheenjohtaja
Professori Matti Klinge, varapuheenjohtaja
Valtiotiet.maist. Minnami Herlin
Arkkitehti Mikko Karjanoja
Kansleri Olli Lehto
Toimitusjohtaja Raili Nuortila
Toimitusjohtaja Tapio Periäinen

Valtiot. kand. Anna-Liisa Väänänen, sihteeri

1990

Rouva Pirkko Vahervuori, puheenjohtaja
Professori Matti Klinge, varapuheenjohtaja
Kansleri Olli Lehto
Fil.tri Riitta Nikula
Toimitusjohtaja Raili Nuortila
Toimitusjohtaja Tapio Periäinen
Kirjailija Jutta Zilliacus

FM Maija-Liisa Kolehmainen, sihteeri

1.1.–10.8.

FM Leena Söderholm, sihteeri 20.8. alkaen

1991

Rouva Pirkko Vahervuori, puheenjohtaja
Professori Matti Klinge, varapuheenjohtaja
Apulaisprofessori Paavo Castrén
Dosentti Riitta Nikula
Toimitusjohtaja Raili Nuortila
Toimitusjohtaja Tapio Periäinen
Kirjailija Jutta Zilliacus

FM Leena Söderholm, sihteeri

1992

Rouva Pirkko Vahervuori, puheenjohtaja
Professori Matti Klinge, varapuheenjohtaja
Apulaisprofessori Paavo Castrén
Dosentti Riitta Nikula
Toimitusjohtaja Raili Nuortila
Toimitusjohtaja Tapio Periäinen
Kirjailija Jutta Zilliacus

FM Leena Söderholm, sihteeri 31.8. saakka

Kirjeenvaihtaja Eine Eerola, sihteeri 17.8. lähtien

1993

Rouva Pirkko Vahervuori, puheenjohtaja
Toimitusjohtaja Raili Nuortila, varapuheenjohtaja
Vs. professori Paavo Castrén
Fil.maist., asiamies Gunilla Hellman
Professori Matti Klinge
Toimitusjohtaja Tapio Periäinen
Kirjailija Jutta Zilliacus

Kirjeenvaihtaja Eine Eerola, sihteeri

1994

Rouva Pirkko Vahervuori, puheenjohtaja
Toimitusjohtaja Raili Nuortila, varapuheenjohtaja
Fil.maist., asiamies Gunilla Hellman
Professori Torsti Kivistö
Projektipäällikkö Paavo Löppönen
Toimitusjohtaja Tapio Periäinen
Kirjailija Jutta Zilliacus

Kirjeenvaihtaja Eine Eerola, sihteeri

1995

Rouva Pirkko Vahervuori, puheenjohtaja
Fil.maist. Gunilla Hellman, varapuheenjohtaja
Projektipäällikkö Paavo Löppönen
Professori Ilkka Niiniluoto
DI, KTM Raili Nuortila
VT Tapio Periäinen
Toimitusjohtaja Anna-Liisa Wager

KTM Anni Paalumäki, sihteeri 9.2.–31.8.

KTM Tuija Kärkkäinen, sihteeri 1.9. alkaen

1996

Rouva Pirkko Vahervuori, puheenjohtaja
Ministeri Jaakko Iloniemi
Toimitusjohtaja Jukka Koivisto
Projektipäällikkö Paavo Löppönen
Professori Ilkka Niiniluoto
Toimitusjohtaja Eeva Pinomaa
Toimitusjohtaja Anna-Liisa Wager
Johtaja Valerie Vainonen
KTM Tuija Kärkkäinen, sihteeri

1997

Johtaja Georg Dolivo, puheenjohtaja
Ministeri Jaakko Iloniemi
Suunnittelujohtaja Juhani Kangas
Toimitusjohtaja Jukka Koivisto
Projektipäällikkö Paavo Löppönen
Professori Ilkka Niiniluoto
Toimitusjohtaja Eeva Pinomaa
KTM Tuija Kärkkäinen, sihteeri

1998

Johtaja Georg Dolivo, puheenjohtaja
Ministeri Jaakko Iloniemi
Suunnittelujohtaja Juhani Kangas
Toimitusjohtaja Jukka Koivisto
Projektipäällikkö Paavo Löppönen
Professori Ilkka Niiniluoto
Toimitusjohtaja Eeva Pinomaa
KTM Tuija Kärkkäinen, sihteeri

1999

Professori Ilkka Niiniluoto, puheenjohtaja
Projektipäällikkö Paavo Löppönen, varapuheenjohtaja
Ministeri Jaakko Iloniemi
Suunnittelujohtaja Juhani Kangas
Johtaja Satu Keiski-Toni
Kouluttaja Meri Saarnilahti-Becker
Dosentti Laura Kolbe
KTM Tuija Kärkkäinen, sihteeri

2000

Professori Ilkka Niiniluoto, puheenjohtaja
Projektipäällikkö Paavo Löppönen, varapuheenjohtaja
Ministeri Jaakko Iloniemi
Suunnittelujohtaja Juhani Kangas
Johtaja Satu Keiski-Toni
Kouluttaja Meri Saarnilahti-Becker
Dosentti Laura Kolbe
KTM Tuija Kärkkäinen, sihteeri

2001

Dosentti Laura Kolbe, puheenjohtaja
Kehittämispäällikkö Paavo Löppönen, varapuheenjohtaja
Ministeri Jaakko Iloniemi
Johtaja Juhani Kangas
Johtaja Satu Keiski-Toni
Kouluttaja Meri Saarnilahti-Becker
Dosentti Jari Ehrnrooth
KTM Tuija Kärkkäinen, sihteeri

2002

Dosentti Laura Kolbe, puheenjohtaja
Valiokuntaneuvos Paavo Löppönen, varapuheenjohtaja
Dosentti Jari Ehrnrooth
Ministeri Jaakko Iloniemi
Toimitusjohtaja Juhani Kangas
Johtaja Satu Keiski-Toni
Kouluttaja Meri Saarnilahti-Becker
Johtaja Arja Kosonen
Toimitusjohtaja, dosentti Saara Lampelo
KTM Tuija Kärkkäinen, sihteeri

2003

Professori Laura Kolbe, puheenjohtaja
Johtaja Paavo Löppönen, varapuheenjohtaja
Ministeri Jaakko Iloniemi
Toimitusjohtaja Juhani Kangas
Johtaja Arja Kosonen
Dosentti Saara Lampelo
Johtava kouluttaja Meri Saarnilahti-Becker
KTM Tuija Kärkkäinen, sihteeri

2004

Professori Laura Kolbe, puheenjohtaja
Johtaja Paavo Löppönen, varapuheenjohtaja
Ministeri Jaakko Iloniemi
Toimitusjohtaja Juhani Kangas
Johtaja Arja Kosonen
Dosentti Saara Lampelo
Johtava kouluttaja Meri Saarnilahti-Becker
Pankinjohtaja Sinikka Salo
KTM Tuija Kärkkäinen, sihteeri

2005

Professori Laura Kolbe, puheenjohtaja
Johtaja Paavo Löppönen, varapuheenjohtaja
Ministeri Jaakko Iloniemi
Toimitusjohtaja Juhani Kangas
Johtaja Arja Kosonen
Johtava kouluttaja Meri Saarnilahti-Becker
Pankinjohtaja Sinikka Salo

KTM Tuija Kärkkäinen, sihteeri 4.9. saakka
Fil. yo. Sari Aalto, sihteeri 1.11. alkaen

2006

Professori Laura Kolbe, puheenjohtaja
Johtaja Paavo Löppönen, varapuheenjohtaja
Ministeri Jaakko Iloniemi
Toimitusjohtaja Juhani Kangas
Johtaja Arja Kosonen
Johtava kouluttaja Meri Saarnilahti-Becker
Pankinjohtaja Sinikka Salo

Fil. yo. Sari Aalto, sihteeri

2007

Pankinjohtaja Sinikka Salo, puheenjohtaja
Dosentti Pasi Saukkonen, varapuheenjohtaja
Johtaja Paavo Löppönen
Ministeri Jaakko Iloniemi
Johtava kouluttaja Meri Saarnilahti-Becker
Johtaja Arja Kosonen
Kulttuurivähemmistökoordinaattori
Umayya Abu-Hanna (erosi hallituksesta 17.10.)
Yliopistonlehtori Peter Stadius 22.11. alkaen

Varajäsenet:

Pääsihteeri Tuomas M. S. Lehtonen
Alumnikoordinaattori Elina Moisio
Yliopistonlehtori Peter Stadius (22.11.2007 asti)
Kanavapäällikkö Riitta Pihlajamäki (22.11.2007 alkaen)

FM Sari Aalto, sihteeri 30.9. saakka
Fil. yo. Saara Vihko, sihteeri 1.10. alkaen

2008

Pankinjohtaja Sinikka Salo, puheenjohtaja
Dosentti Pasi Saukkonen, varapuheenjohtaja
Johtaja Paavo Löppönen
Ministeri Jaakko Iloniemi
Johtava kouluttaja Meri Saarnilahti-Becker
Johtaja Arja Kosonen
Yliopistonlehtori Peter Stadius

Varajäsenet:

Pääsihteeri Tuomas M. S. Lehtonen
Ministerin erityisavustaja Elina Moisio
Kanavapäällikkö Riitta Pihlajamäki

Fil. yo. ja valtiot. yo. Saara Vihko, sihteeri

2009

Pankinjohtaja Sinikka Salo, puheenjohtaja
Erikoistutkija Pasi Saukkonen, varapuheenjohtaja
Johtaja Arja Kosonen
Pääsihteeri Tuomas M. S. Lehtonen
Kanavapäällikkö Riitta Pihlajamäki
Yliopistonlehtori Peter Stadius
Hallituksen puheenjohtaja Thomas Thesleff

Varajäsenet:

Toimitusjohtaja Sixten Korkman
Ministerin erityisavustaja Elina Moisio
Tutkija Helena Tyrväinen

Fil. yo. ja valtiot. kand. Saara Vihko,
sihteeri 31.10. saakka

FM Sari Aalto, sihteeri 1.11. alkaen

Kunniajäsenet

Ministeri Aatos Erkko
Vuorineuvos Casimir Ehrnrooth
Professori Matti Klinge

Yhteisöjäsenet kautta aikojen

Alko-yhtiöt Oyj/Altia Group
Danisco Finland
Danisco Finland/Cultor Oyj
Elcoteq Network Oyj
Elisa Communications/Helsingin Puhelin Oyj
Eläke-Varma
Enso Oyj/Stora Enso Oyj
Enso-Gutzeit Oy
Finnair Oyj
Fortum Oyj
Friitala Oy
Haka Oy
HOP
HYY Yhtymä
Ilmarinen Eläkevakuutus Oy
Imatran Voima Oy
Kemijoki Oy
Kemira Oy
Kesko Oyj
Kone Oy
KOP
Machinery Oy
Metsäliitto-Yhtymä
Neste Oy
Nokia-yhtymä
OKO
Onninen Oy
Orion-Yhtymä Oyj
Osuuspankkien Keskuspankki Oy

Otava
Oy G.W. Sohlberg Ab
Oy International Business Machines Ab
Paloheimo Oy
Pellervo-Seura
Pohjola-yhtiöt
Postipankki Oy
PT-yhtymä
Rauma-Repola -yhtymä
Rautaruukki Oyj
Sampo-Leonia
Sampo-yhtiöt
SanomaWSOY Oyj
Santasalo JOT
Suomen PT Oy/Sonera Osakeyhtiö
Stora Enso Oyj
Suunto yhtymä
Suur-Helsingin Osuuspankki
SYP
Säästöpankkien Keskus-Osake-Pankki
Tamro Oyj
Tapiola-ryhmä
Turun Sanomat
UPM-Kymmene Oyj
Vaisala Oy
Valio Meijerien Keskusosuusliike
Valio Oy
Veikkaus Oy

Lähteet ja kirjallisuus

Arkistomateriaali

- Euroopan Kulttuurisäätiön Suomen Osaston arkisto, Kansallisarkisto, Helsinki.
- Järjestämätön Euroopan Kulttuurisäätiön Suomen Osaston materiaali, Euroopan Kulttuurisäätiön Suomen Osaston toimisto

Haastattelut

- Laura Kolbe: 19.3.2009, Ilkka Niiniluoto: 16.4.2009, Sinikka Salo: 29.4.2009, Sirkka Lassila: 5.5.2009, Pirkko-Leena Otonkoski: 13.5.2009, Mikko Karjanoja: 14.5.2009, Jouko Leskinen: 18.5.2009, Matti Klinge: 18.5.2009

Sanomalehdet ja lehdet

- Helsingin Sanomat 30.4.1986, 15.5.1986, 17.5.1986, 1.12.1987, 21.1.1988, 23.4.1989, 24.4.1990, 4.12.1990, 2.10.1993, 10.6.1995, 15.3.1996, 26.7.2001
- Kaleva 18.4.1989, 19.4.1989, 14.2.1991, 13.2.2003
- ECF Annual Report 1981, 1984
- Kansan Uutiset 15.9.1989
- Keski-suomalainen 14.3.2004, 19.3.2004
- Koillis-Häme 23.10.1989
- Kouvolan Sanomat 6.5.1990
- Lapin Kansa 26.10.1989, 14.2.1991, 3.11.2001
- Pohjolan Sanomat 14.2.1991
- Pohjolan Työ 24.4.1989
- Riihimäen Sanomat 15.9.1989
- Teollisuusviikko 24.4.1986
- Uusi Suomi 22.1.1988, 28.4.1988

Painetut julkaisut ja kirjallisuus

- Aalto, Sari; Vihko, Saara (ed.): The Idea of Europe: Continuity and Change – Collection of Speeches, European Cultural Foundation Network Finland, Vammalan kirjapaino, Vammala 2008.
- Autissier, Anne-Marie: Sharing Cultures. European Cultural Foundation 50 Years – 1954–2004, Amsterdam 2004.
- Cultural Enlargement of the European Union, Hakapaino Oy, Helsinki 2000.
- Grip on Europe: Enlargement of Young Minds, European forum for student newspapers. Seminaarijulkaisu, Euroopan Kulttuurisäätiön Suomen Osasto 2004.
- Kaamoksen valossa – Pohjoinen Euroopan turvallisenä voimavarana 2.11.2001.
- Kangas, Anita: "Kolmas sektori ja kulttuuripolitiikka", Mitä yhdistykset välittävät – Tutkimuskohteena kolmas sektori, ed. Hänninen, Sakari; Kangas, Anita; Siisiäinen, Martti, Jyväskylä 2003.
- Kansallinen kulttuuri ja kansainvälinen pääoma -seminaari, Hakapaino Oy, Helsinki 1999.
- Kenen kulttuurista puhutaan? Euroopan pohjoisen ulottuvuuden kulttuurinen sisältö, 30.5.2002, Hakapaino Oy, Helsinki 2002.
- Luostarinen Päivi; Salolainen Pertti: "Euroopan talousalue: Kylmän sodan jaloista aidoksi eurooppalaiseksi toimijaksi", Marginalista ytimeen – Suomi Euroopan Unionissa 1989–2003, ed. Stubb, Alexander, Jyväskylä 2006.
- Maahanmuuttajat ja Suomalaiset – Suuntaviivoja 2000-luvulle, Hakapaino Oy, Helsinki 2000.
- Numminen, Jaakko: Arktisen keskuksen synty, kehitys ja tulevaisuus, Lapin yliopiston hallinnon julkaisuja, Rovaniemi 1999.

- Oulu – eurooppalainen menestystarina – kulttuuri, teknologia, identiteetti ja alueellinen tulevaisuusstrategia. Oulu 13.2.2003, Hakapaino Oy, Helsinki 2003.
- Toivon vuositutkat - seminaari 5.4.2000, Euroopan Kulttuurisäätiön Suomen Osasto, Hakapaino Oy, Helsinki 2002.

Internet-sivut

- <http://www.eurocult.fi/esittely/htm>, 5.2.2009, klo 18.44.
- http://www.sivistys.net/oppia_ika_k kaikki/sivistys___pyrkimysta_korkeuksiin___vastuullisuutta_vai_hengen_ avaruutta_.html, 30.3.2009, klo 13.30.
- Yliopistolehti 10/2001: http://yliopistolehti.helsinki.fi/2001_10/lyhyet.html, 30.3.2009, klo 13.53.
- http://www.finlandsbank.fi/en/suomen_pankki/ajankohtaista/puheet/2005/ss_puhe050511.htm, 30.3.2009, klo 16.05.
- Euroopan komission Suomen-edustuston tiedote, 9.9.2008: http://ec.europa.eu/finland/news/press/080909_fi.htm, 5.4.2009, klo 15.55.
- "Quietly sprouting: A European identity", http://www.nytimes.com/2005/04/26/world/europe/26iht-enlarge2.html?pagewanted=1&_r=1, 18.5.2009, klo 13.45.

Sammanfattning

Europas Kulturfond (EKF) grundades i Geneve 1954. Grundarna – bland dem filosofen och författaren Denis de Rougemont – ansåg att återbyggnadsarbetet efter kriget krävde ett på fredlig grund baserat samarbete mellan Europas stater. Fondens målsättning var att förena Europa genom kulturellt samarbete i en tid då en politisk sammangång i större skala var en omöjlighet. Europas Kulturfond är en självständig och politiskt obunden organisation som inte agerar i syfte att skapa ekonomisk vinning. Dess målsättning är att främja mångkulturalitet, samarbete och medborgaraktivism. Kulturfondens huvudkvarter finns i Amsterdam och bl.a. prins Bernhard och prinsessan Margriet av Nederländerna har varit stiftelsens presidenter. Genom olika program och projekt har organisationen bidragit till ökat samarbete mellan Europas länder inom kultur, vetenskap och konst. EKF har också varit med och grundat olika typer av institut i medlemsländerna och har därtill varit en central aktör när europeiska studentutbytesprogram, som Erasmus och Sokrates, har skapats.

På initiativ av bergsrådet Heikki H. Herlin grundades år 1969 Finlands nationella kommitté för Europas Kulturfond. Liknande nationella kommittéer hade vid denna tid grundats i ett flertal europeiska länder. Den finska kommittéen definierade som sin målsättning att stöda och främja allmän-europeiskt kultursamarbete inom vetenskap, konst och framtidsforskning. Organisationen strävade också efter att öka kunskapen i övriga Europa om Finland som en europeisk kultur-nation.

Finlands nationella kommitté, som fick namnet Finlands Sektion, har från början varit en medborgarorganisation vars beslutande organ är sektionens möte, styrelsen och delegationen. Många centrala aktörer inom finländskt samhällsliv har deltagit i sektionens verksamhet, såsom de grundande medlemmarna minister Eljas Erkkö, kommerserådet Hugo Timonen, sjöfartsrådet Antti Wihuri och professor Osmo A. Wiio, som också var sektionens första styrelseordförande. Han har under åren efterträts av direktörerna Hugo Timonen och Orko Vila, fru Pirkko Vaher-vuori, kulturchef Georg Dolivo, professorerna Ilkka Niiniluoto och Laura Kolbe samt av Sektionsstyrelsens nuvarande ordförande direktionsmedlem Sinikka Salo. Föreningen har allt sedan grundandet samlat verksamhetsmedel genom medlemsavgifter och avgifter av samfundsmedlemmar som betalat högre avgift. Därtill har föreningen mottagit donationer av företag och privatpersoner. Föreningens ekonomi försämrades successivt på 1980-talet och visade ett underskott ända fram till 1990-talets slut. Föreningen blev slutligen skuldfri år 2001.

Under 1970-talet var det mest centrala i verksamheten att delta i moderinstitutionens *Plan Europe 2000*-program, som undersökte Europas framtid och strävade efter att öka de europeiska forskarnas samarbete. Den finska sektionen var också i övrigt mycket intresserad av framtidsforskning under sin tidiga verksamhet. Föreningens största enskilda satsning under detta årtionde

var en internationell tecknings- och idétävling för unga, där ungdomar från nio länder deltog. För de vinnande bidragen belöning, och för andra behov, hade föreningen beställt en medalj – *Pro Futura Europa* – av konstnären professor Eila Hiltunen.

I samband med föreningens 10-årsjubileum beslöt man att sätta igång projektet att skapa ett arktiskt museum i Rovaniemi. Tanken var att där grunda ett internationellt forskningscentrum för det arktiska området, som skulle rikta sig både till forskarsamfundet och till en större publik. Under processens gång förändrades den ursprungliga museumidén till ett projekt för ett arktiskt centrum som förverkligades tio år efter att Europas Kulturfond Finlands Sektion hade initierat projektet. Föreningen ordande en internationell arkitektävling och deltog aktivt i projektet under hela 1980-talet. Arktikum-projektet anslöts senare till planeringen av Finlands 75-årsjubileum och därigenom blev undervisningsministeriet och Rovaniemi stad huvudmän i projektet. Till slut blev Arktikum en del av Lapplands universitet.

Ett annat viktigt projekt för föreningen under 1980-talet var föreläsningsserien *Europe Today*. Syftet med seminarierna var att väcka diskussion om den europeiska integrationsprocessen och Finlands roll däri. Det första Europe Today-seminariet arrangerades 1986 tillsammans med Industrins centralförbund och Institutet för internationell handel. Andra seminarier under 1980-talet var exempelvis *Europace – European Cooperation in Higher Education* 1987 och *Finland, Sverige och Europa* år 1988. Ett år senare föreläste riksdagens talman Kalevi Sorsa i samband med föreningens vårmöte under rubriken ”Finland i det arktiska samarbetet”.

Under 1990-talet rikades föreningens blickar mot Baltikum, vilket var en strategi som sammanföll med moderföreningens i Amsterdam. Under ledning av Pirikko Vahervuori hjälpte den finska sektionen till när nationella sektioner grundades i Estland och Lettland, och många band knöts då till Baltikum. Därtill utvidgade man den 1990 startade *Europa i skolan*-tävlingen att även omfatta de baltiska länderna. Europas Kulturfond hade startat en teckningstävling för skolbarn redan på 1950-talet, då tävlingens ideologiska syfte vara att bygga ett fredligt och enhetligt Europa. Målet var att väcka lärarnas och elevernas intresse för den europeiska integrationsprocessen samt att stärka Europakunskapens andel i utbildningen. Tävingen arrangerades varje år och vinnarna premierades med resor till ungdomsträffar runt om i Europa. Ansvaret för de finska tävlingsarrangemangen överläts till utbildningsstyrelsen 1995.

Europas Kulturfond fyllde 40 år 1994 och Finlands Sektion fyllde samtidigt 25 år. Föreningen var extra aktiv under jubileumsåret och stod också värd för moderföreningens festligheter. Till programmet hörde det årliga internationella EKF:s guvernör-mötet som arrangerades i Helsingfors, ett besök i Rovaniemi samt mötet *Euroforum 94*, där teman som välfärdsamhällets tillstånd och framtid samt kulturens roll som samlande kraft i samhället dryftades. I tävlingen *Europa i skolan* uppmärksammades Europas kulturfond 40-årsfestligheter under teamt ”Tillsammans i Europa”. I Finland valde man att förverkliga tävlingsidén genom en gemensam teckning som skulle bli världens längsta i sitt slag. Tävingen och sektionens 25-årsfestligheter kulminerade i en prisutdelningsceremoni i Arktikum-huset i Rovaniemi. Europeiska Kulturfondens president samt prinsessan Margriet av Nederländerna var närvarande vid ceremonin.

På 1990-talet fortsatte den finska sektionen med *Europe Today*-seminarier och föreläsningsserier. Talarna vid seminarierna var både inhemska och utländska experter inom olika områden. Året 1996 behandlade Euroforum förhållandet och närmandet mellan öst och väst under rubriken *Human Rights and Responsabilites, a Cultural Approach*. Följande år arrangerade den finska

sektionen symposiet *Our European Responsibility*, där man diskuterade de spännigar som skillnader i etniska, religiösa samt språk- och kulturkoder möjligen ger upphov till i Europa. Symposiet hade närmare 100 deltagare, däribland många samhällspåverkare. Också diplomatkåren var talrikt representerad. Den 9 september 1999 firade den finska sektionen sitt trettionde verksamhetsår genom att arrangera ett jubileumsseminarium – *Cultural Enlargement of the European Union* – i Finlandiahuset. Samma år arrangerade man också seminariet *Invandrarna och finländarna – riktlinjer inför 2000-talet (Maahanmuuttajat ja suomalaiset – Suuntaviivoja 2000-luvulle)*, där man kartlade invandringen till Finland ur ett historiskt och ett nutidsperspektiv. Seminariet var högst aktuellt och tog ställning i invandrardebatten.

Det nya milleniet var för den finska sektionen en tid för stora seminarier. Föreningen koncentrerade sig nu oftast på ett projekt åt gången och började samla finansiering enligt denna projektstrategi. Man började allt mera arrangera enskilda seminarier med lämpliga samarbetsparter. Seminarierna har anknutit till frågor om europeisk identitet, bildning och mångkulturalitet. Sedan 2000-talets början har föreningen kontinuerligt engagerat sig också utanför huvudstadsregionen. År 2000 fortsatte man med temat multikulturalitet, och som en uppföljare till seminariet kring invandring arrangerades seminariet *Invandrare mellan två kulturer (Maahanmuuttajat kahden kulttuurin välissä)*, där välfördssamhällets förändring samt arbetsmarknadens ökade mångkulturella inslag behandlades. Huvudtalare vid seminariet var republikens president Tarja Halonen. Båda seminarierna med invandratema var framgångsrika och gav också en möjlighet för människor med invandrarbakgrund i Finland att få sin röst hörd i debatten.

Under 2000-talet har föreningens verksamhet expanderat till universitetsstäder runt om i Finland. I november 2001 arrangerades seminariet *I kamosljuset – Det nordliga som Europas trygga resurs (Kaamosen valossa – Pohjoinen Euroopan turvallisenä voimavarana)* i Rovaniemi och Arktikum. I februari 2003 arrangerades seminariet *Uleåborg – en europeisk framgångsberättelse (Oulu – eurooppalainen menestystarina)* och på våren 2004 stod Jyväskylä i turen med temat regional utveckling under rubriken *Kulturens plats (Kulttuurin paikka)*. Hösten 2006 arrangerades seminariet *Åbo lämnar ingen kall! (Turku ei jätä kylmäksi!)* tillsammans med projektet för att göra Åbo till Europas kulturhuvudstad 2011. Seinäjoki stod värd för seminariet *Seinäjoki – slätternas Bryssel (Seinäjoki – Lakeuden Bryssel)*, där stadens roll och förändring i ett allt mer enat Europa behandlades.

Under 2000-talet ordnade den finländska sektionen tre ungdomsseminarier, *Hoppets årtusende (Toivon vuosituthat)* år 2000, *Enlargement of Young Minds* år 2004 och *Intresserar Europa? (Kiinnostaaako Eurooppa?)* år 2008. Konferensen 2004 samlade 70 unga studenttidningsredaktörer från 21 länder. Konferensen var även 50-årsjubileet för Europas Kulturfond. Den finska avdelningens storsatsning 2007 var seminariet *The Idea of Europe: Continuity and Change*, som inbegrep alla de seminarieteman som föreningen hade intresserat sig för under det nya millenniet: europeisk identitet, bildning, multikulturella frågor och media. Idén med seminariet var att ge ett vitt perspektiv på den senaste utvecklingen i Europa genom inlägg om europeisk identitet, europeiska värderingar och om EU:s kommande utmaningar av erfarna politiker, diplomater och forskare. Därtill behandlades under seminariet medias roll i processen för att underbygga en starkare europeisk samidentitet samt internets möjligheter för att bygga en gemensam europeisk offentlighet. År 2007 startade föreningen en serie där respektive ordförandeland i Unionen presenteras under ett kvällsseminarium. Syftet är att bidra till kännedomen och kunskapen om de olika unionsländerna – deras ekonomi, politiska liv och kultur.

Finlands Sektion firar sitt 40-årsjubileum år 2009 med ett jubileumsseminarium, och då publi-

ceras också föreningens historik. Föreningens verksamhetsformer och målsättningar har delvis förblivit desamma som i inledningen, men delvis sökt nya former. Oförändrad är föreningens målsättning att väcka och engagera sig i en debatt kring Europafrågor, att främja samarbete inom konst, vetenskap och ekonomi samt att föra fram den europeiska kulturen i Finland. Hörnstenen i föreningens verksamhet har under dessa 40 år varit och är fortfarande att arrangera seminarier och föreläsningsserier. Finlands Sektion inbjuder inhemska och internationella experter samt sina egna medlemmar att föreläsa och diskutera europeiska frågor.

Den bärande idén för föreningen har alltsedan grundandet varit att upprätthålla ett europeiskt perspektiv i den samhällliga debatten i Finland samt att skapa europeiska kontaktytor inom vetenskap, konst, ekonomi och politik. Tyngdpunkten har under olika tider varierat, men den gemensamma nämnaren har alltid varit att förstå europeisk kultur i sin vidaste mening.

Summary

European Cultural Foundation (ECF) was founded in Geneva in 1954. At that time its founders, philosopher Denise de Rougemont among them, believed that the re-building of Europe requires peaceful co-operation between European states. The purpose of the foundation was to unite Europe through cultural co-operation at a time when political unification was impossible. ECF is a politically independent non-profit organization that encourages multi-cultural co-operation and citizens' involvement. Its headquarters are located in Amsterdam and its former presidents include Prince Bernhard and Princess Margriet of the Netherlands. Current president is Princess Laurentien of the Netherlands. Through a variety of programmes and projects the European Cultural Foundation has promoted and increased co-operation between various European countries in the fields of culture, science and art. ECF has also founded several institutes of varying fields in its member countries and has taken part in the creation of European programmes for student exchange, such as Erasmus and Socrates.

European Cultural Foundation's Finnish National Committee was founded in 1969 from the initiative of an influential Finnish industrialist Heikki H. Herlin. At that time, national committees were being founded all over Europe. The Finnish Committee defined its purpose as to support European cultural co-operation in the fields of art, science and futures studies. The Finnish Committee also strived to make Finland more known as a European culture state.

From the very beginning, the Finnish National Committee has been a citizens' association with an organizational structure that includes general meeting, a board and an advisory committee. Many persons of influence in the Finnish society have been members of the Finnish committee. These include the founding members minister Eljas Erkko, Hugo Timonen and the Committee's first chairman of the board professor Osmo A. Wiio. Later chairmen and –women of the board are directors Hugo Timonen and Orko Vila, Mrs Pirkko Vahervuori, cultural director Georg Dolivo, professors Ilkka Niiniluoto and Laura Kolbe and the current chairwoman member of the board of the Bank of Finland Sinikka Salo. Since its founding the association has collected membership fees from individual and corporate members. In addition to this the association has received donations from both corporations and private persons. The association's financial situation became increasingly difficult during the 1980's and the association went into debt. The financial difficulties continued all the way to the end half of 1990's but the association finally got all its debts paid off in 2001.

In the 1970's the central focus of the Finnish National Committee's activities was to take part in Plan Europe 2000 programme, that was initiated by the ECF and researched the future of Europe and aimed to increase co-operation between European scholars. In the beginning, the Finnish Committee was very interested in futurology. The association's biggest project in the 1970's was to

organize an international drawing and idea competition for children and teenagers. As a prize in the competition and for its own later use the Finnish Committee had Pro Futura Europa medals made, that were designed by professor Eila Hiltunen.

In the 1980's the Finnish Committee celebrated its 10th anniversary and in honour of its celebratory year took as a mission to found an arctic museum in Rovaniemi, Finland. The principal idea was to found an international research institute for arctic studies that would be available to both scholars and the public. During the process, the museum turned into an arctic centre but it took almost ten years before the Arktikum house was opened in Rovaniemi. The Finnish Committee organized an international architectural competition and also influenced the process later on. Finally, the project was attached as a theme to Finland's official 75th anniversary celebrations and it was taken over by the Ministry of Education and the city of Rovaniemi and the Arctic Centre became a part of University of Lapland.

Another one of the Finnish Committee's important projects in the 1980's was the starting of Europe Today lecture series. The seminars were aimed to awaken discussion about European-integration and about Finland's role in it. The first Europe Today seminar was organized in 1986 in co-operation with Confederation of Finnish Industries and the foundation for exports training. Other seminars in the 1980's included *Europace – European Cooperation in Higher Education* in 1987 and *Finland, Sweden and Europe* in 1988. In 1989 the speaker of the Finnish parliament Kalevi Sorsa spoke at the association's Europe Today lecture seminar. His topic was Finland and the Arctic Co-operation.

In the 1990's the Finnish Committee followed its mother organization's example and focused on the Baltic countries. With Pirkko Vahervuori in charge the association helped Estonia and Latvia found their own national committees and established several connections with the Baltic countries. The association also extended its Europe in School competition to include Estonia and later on also Latvia and Lithuania. The European Cultural Foundation had begun organizing drawing competitions for school children in the 1950's, when the ideology behind the competition had been to help restore peace and unity in Europe. The aim of the competition on the other hand was to make school children and their teachers aware of European integration and to increase the amount of knowledge about Europe in their education. The winners of this annual competition were rewarded with trips to youth conferences all over Europe. The Ministry of Education took over the organizing of the competition in Finland in 1995.

In 1994 the European Cultural Foundation celebrated its 40th and the Finnish Committee its -25th anniversary. The Finnish Committee organized unusually many activities that year, and even hosted celebrations for its mother organization. The programme included a meeting of ECF governors in Helsinki, a visit to Rovaniemi and the Euroforum 94 conference, that concentrated on the condition and future of the welfare state and on how culture can function as a restorer of a society. Europe in School competition also acknowledged ECF's 40th anniversary with the theme *Together in Europe*. This was realised as a joint drawing that set out to create world's longest drawing. Both the competition and the Finnish Committee's celebrations culminated at an awards ceremony in the Arktikum house in Rovaniemi. The President of the European Cultural Foundation, Princess Margriet of the Netherlands was also present at the ceremony.

During the 1990's the Finnish Committee continued with the lecture series Europe Today. The lecturers were both foreign and domestic experts in their various fields. Euroforum 1996 *Human*

rights and responsibilities, a cultural approach dealt with east-west relations and their becoming closer. In 1997 the Finnish Committee organized a symposium called *Our European Responsibility* that discussed the tensions being caused by ethnic and religious variety and differences of languages and cultures in Europe. The symposium had nearly a hundred participants and among them were many influential representatives of the Finnish society and the diplomatic corps. The Finnish Committee's 30th anniversary was celebrated in 9 September 1999. The celebratory seminar *Cultural Enlargement of the European Union* was organized at the Finlandia House in Helsinki. The seminar discussed the expansion of the EU and its effect on culture and the idea and identity of Europe. Later in 1999 the Finnish Committee organized a seminar *Immigrants and Finns – Guidelines for the 21st Century*. The seminar mapped out the history of immigration to Finland, its impact today and future developments. The topic was very current and took part in a larger discussion about immigration.

The new millennium has been a time for big seminars for the Finnish Committee. The association now concentrated on one project, usually a seminar, at the time and funding was always gathered one project at a time. The association has also tried to find partners to co-operate with when organizing events. The topics of seminars have dealt with European identity, level of education and knowledge and multi-cultural practices. In the beginning of the decade the association also became more active in different provinces and seminars were held in many parts of Finland. In 2000 the theme of multi-cultural practices was continued with the seminar *Immigrants in between Two Cultures*, that dealt with changes of the welfare state and the employment market becoming more and more multi-cultural. The main address of the seminar was held by the Finnish president Tarja Halonen. Both the Finnish Committee's seminars on immigration were successes and also gave a platform for immigrants themselves to bring out thoughts regarding immigration in Finland.

In 2000's the Finnish Committee has expanded its activities to other Finnish university cities than Helsinki. Seminar *In the Light of a Polar Night: Northern Europe as a Resource* was organized in November 2001 in Arktikum in Rovaniemi. In February 2002 it was Oulu's turn to host a the seminar *Oulu – European Success Story* and in the spring of 2004 a seminar on areal development titled *The Place for Culture* was held in Jyväskylä. In autumn 2006 the seminar *Turku Doesn't Leave Anyone Cold* was organized together with Turku European Capital of Culture 2011 project. In 2008 a seminar *Seinäjoki – the Brussels of the Plains* discussed the role and possibilities of Seinäjoki in European integration.

Three youth seminars were also organized in the first decade of the millennium. *The Century of Hope* in 2000, *Enlargement of Young Minds* in 2004 and *Is There Interest in Europe?* in 2008. *Enlargement of Young Minds* brought together 70 young editors of student magazines from 21 countries. The conference also celebrated European Cultural Foundation's 50th anniversary. A big project for the Finnish Committee, which had changed its English name to European Cultural Foundation Network Finland due to changes in ECF's organization, was the seminar in spring 2007 *The Idea of Europe: Continuity and Change*, that combined all themes that the association had favoured in recent years: Europe, education and knowledge, multi-cultural society and media. The aim of the seminar was to create a wide perspective on the recent developments in Europe by hearing the views of experienced European politicians, diplomats and scholars on the idea of Europe, European values and future challenges of the EU. The seminar also discussed the role of media as a builder of European identity and the possibilities of the internet as a creator of European publicity. A lecture series that began in 2007 acquaints the members of European Cultural Foundation Network Finland and the general public to the economy, politics and

culture on current EU president countries. In 2009 the association celebrates its 40th anniversary and publishes an anniversary publication.

Following a decision of the European Cultural Foundation Board in summer 2009 the Network around the ECF has come to an end and the relations to some "old" and "new friends of the ECF" changed to an informal one. The Finnish Association is the first in tying these new ties with the ECF under this structure. The links with ECF Amsterdam have been strong and fruitful as they have been built over great many years of excellent cooperation. We are confident that this informal relationship between the strong Finnish association and the ECF will continue to flourish to our mutual benefit.

The ways the association functions have both changed and stayed the same. Unchanged is the aspiration to awaken and take part in discussion about European issues, to increase co-operation between people in the fields of art, science and economy and to bring forth European culture in Finland. The corner stone of the association's activities has been for forty years to organize lectures and seminars that have brought together domestic and international experts to lecture and discuss. From the beginning the basic idea of the Finnish Committee has been to maintain European perspective in Finnish public debate and to increase co-operation and dialogue between people in the fields of art, science and economy. The forms and focus of activities have varied in different decades but the common factor has always been to understand European culture in the broadest sense possible.

european cultural foundation network
finland | euroopan kulttuurisäätiön suomen osasto

P. O. Box 184, 00101 Helsinki, Finland
tel. +358-50-558-2679
e-mail: ekso@eurocult.fi
www.eurocult.fi